

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο»

Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου στις
ευάλωτες ομάδες με έμφαση στους ανήλικους.

AM 4332019007

Διπλωματική εργασία της Λόλα Αλεξάνδρα

Επιβλέπων καθηγητής

Στριμπής Ι.

Μέλη Επιτροπής

1. Ντάλης Σ.
2. Μαρής Γ.

ΡΟΔΟΣ, ΜΑΙΟΣ 2021

Περίληψη της εργασίας

Η εργασία αυτή σκοπό είχε να αναγνωρίσει τους τρόπους δράσης της Ευρώπης απέναντι στους ευάλωτους αιτούντες άσυλο και ιδιαίτερα τους ανήλικους, εισερχόμενοι σε οποιαδήποτε κράτος μέλος της. Ουσιαστικά η εργασία εντόπισε πολλές προσπάθειες της ΕΕ να προστατέψει σε όλη της την έκταση τα άτομα αυτά. Να τους βοηθήσει να έχουν πιο εύκολη πρόσβαση στην αίτηση ασύλου και από εκεί και πέρα στη ζωή. Να τους δώσει ευκαιρίες και να μην τους φερθεί με βία, ρατσισμό, ξενοφοβία. Ταυτόχρονα να τους δεχθεί και να τους προσαρτήσει, να καταλάβει τα προβλήματα τους και να θεσπίσει νόμους για την προστασία τους. Όμως διαπιστωθήκαν πολλά προβλήματα και πολλές παρεκκλίσεις από όλα όσα η ΕΕ έχει θεσπίσει γι' αυτούς τους ανθρώπους. Πιο συγκεκριμένα κάθε ευρωπαϊκή χώρα τείνει να δρα διαφορετικά απέναντι στο μεταναστευτικό ζήτημα ενώ έπρεπε να υπήρχε κοινή γραμμή απέναντι του. Πολλά ασυνόδευτα παράνομα εισερχόμενα παιδιά, γυναίκες και άλλες ευάλωτες ομάδες σε ευρωπαϊκές χώρες μπορεί ακόμα και να φυλακιστούν ή και να διωχθούν, όπως επίσης και να υποστούν βία και απαξίωση. Πρέπει η Ευρώπη να ασχοληθεί σοβαρά με αυτές τις ομάδες και να τους προστατέψει. Η υπόθεση της εργασίας είναι η εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου στις ευάλωτες ομάδες με έμφαση στους ανήλικους. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν να εντοπίσουμε στις ιστοσελίδες της Ύπατης Αρμοστείας, του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών τους νόμους και όσα ψηφιστήκαν για την προστασία των ομάδων αυτών. Τέλος εντοπίστηκαν οι κατευθυντήριες οδηγίες του ΟΗΕ και η νομοθεσία πολλών ευρωπαϊκών κρατών πάνω σ αυτό το θέμα.

“ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ. Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναμαι να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία μου αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, σύμφωνα με τον Κανονισμό του Ιδρύματος.”

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ σελ 6-7

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1.Εννοιολογική αποσαφήνιση βασικών εννοιών που θα χρησιμοποιηθούν στην εργασία σελ 8-12

1.2.Μετανάστευση από και προς την Ευρώπη και παράτυπη μετανάστευση σελ 13-15

1.3.Συμφωνίες της Ευρώπης με χώρες εκτός της ΕΕ που αποτελούν χώρες διοχέτευσης μεταναστών σ 'αυτή σελ 16-20

1.4.Η έννοια της ευπάθειας σελ 20-21

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1.Οι ενέργειες της ΕΕ στη διασφάλιση του ασύλου σελ 22-29

2.2.Διασφάλιση των συνόρων της ΕΕ σελ 30-31

2.3.Αρχή της μη επαναπροώθησης- Πλαίσιο της μετέγκαταστασης στην ΕΕ σελ 31-32

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

3.1.Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ανήλικων και ασυνόδευτων ανηλίκων σελ 33- 48

3.2.Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ασυνόδευτων κοριτσιών -ανηλίκων και γυναικών που πληρούν τα κριτήρια της ευπάθειας σελ 48-53

3.3.Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ανηλίκων που βρίσκονται στο πλαίσιο της οικογένειας τους σελ 53-54

3.4.Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ηλικιωμένων σελ 54

3.5.Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου σε οικογένειες με ομοφύλους γονείς, στην ομάδα των ομοφυλόφιλων, των ΛΟΑΤ (Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι και Τρανς) σελ 54-57

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ σελ 58-62

**ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΔΡΑΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΑΛΛΕΣ-
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ** *σελ 63-66*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *σελ 67-68*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση υπό την μορφή της εθελουσίας διαδικασίας μετακίνησης ατόμων από χώρα σε χώρα αποτελεί ένα πανάρχαιο φαινόμενο, το οποίο μέχρι σήμερα συνεχίζεται και κανείς δεν αμφιβάλλει ότι θα συνεχίζεται με αδιάλειπτους ρυθμούς όσο τα άτομα, ωθούμενα από κυρίως οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους, επιδιώκουν να διαμένουν σε τρίτα κράτη και να βελτιώνουν συνεχώς τη θέση τους¹.

Είναι γεγονός ότι η μετανάστευση είναι ένα οικουμενικό φαινόμενο που με την πάροδο των χρόνων και εξαιτίας των συνθήκων που επικρατούν θα αποκτά όλο και μεγαλύτερη έκταση. Η μετανάστευση αποτελεί παράγοντα εσωτερικής συνοχής και ρύθμισης των κρατών, το διεθνές δίκαιο παίζει ρόλο στον καθορισμό της μεταναστευτικής πολιτικής. Παρατηρείται μέσα στους αιώνες η συνεχής προσπάθεια των μεταναστευτικών ροών να φτάσουν από τον αναπτυσσόμενο Νότο προς τον ανεπτυγμένο Βορρά, από την Αφρική προς την Μεσογειακή Ευρώπη και από την Λατινική Αμερική προς τη Βόρεια Αμερική. Για να μπορέσει να προστατευθεί όλος ο μεταναστευτικός πληθυσμός πρέπει να υπάρξει μέριμνα μέσα από την θεσμοθέτηση πλαισίου διεθνοποιημένων κανόνων που θα επικυρώνονται και θα γίνονται δεκτοί από τη μεγάλη πλειοψηφία των κρατών. Τεράστια σημασία εναποτίθεται στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια του ατόμου από το σύγχρονο διεθνές δίκαιο. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι επιτακτική ανάγκη να διαφυλάττετε ανεξαρτήτως καταγωγής, θρησκείας, της υπηκοότητας, γλώσσας και ιδιαίτερα ηλικίας. Είναι γεγονός ότι η στάση των χωρών υποδοχής μεταναστών πρέπει να προσαρμόζεται με τις επιταγές του διεθνούς δικαίου και της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων και συγκεκριμένα των ανηλίκων και παιδιών. Η εκπόνηση της εργασίας αυτής έχει άμεσο σκοπό να εξετάσουμε λοιπόν με ποιο τρόπο η Ευρώπη μέσω του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου προστατεύει και ποια είναι τα μέτρα που παίρνει για τις ευάλωτες ομάδες και τους ανήλικους.

Η Ελλάδα και γενικότερα η Ευρώπη κατέχουν από τους αρχαιότερους πολιτισμούς της Μεσογείου και αποτελούν την κοιτίδα της Δημοκρατίας, της ελευθερίας, της ειρήνης. Είναι οι πρώτοι λαοί οι ευρωπαϊκοί που έχουν προστατεύσει τους μετανάστες τους κατατρεγμένους. Είναι γεγονός ότι η Ευρώπη αποτελεί <<τη γη της επαγγελίας>> για πολλούς ανθρώπους που αναγκάζονται ή αποφασίζουν οικειοθελώς να εγκαταλείψουν την χώρα τους και το σπίτι τους. Για τον παραπάνω λόγο η Ευρώπη έχει σαν υποχρέωση ως πεδίο υποδοχής μεταναστών να προστατεύει και να διαφυλάττει την διαβίωση και την αξιοπρέπεια αυτών των ανθρώπων. Μη ξεχνάμε πως και οι Ευρωπαίοι αποτελούσαν μεταναστευτικό πληθυσμό για την Αμερική και άλλες ηπείρους κυρίως για λόγους σπουδών και απασχόλησης και για άλλους βιοποριστικούς².

Οι μετανάστες που εισέρχονται στην Ευρώπη πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν πρόσωπα που χαίρουν προστασίας και σε κάθε περίπτωση να διασφαλίζουν τουλάχιστον τα βασικά τους δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες που συνοδεύονται άμεσα με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Κατοχυρώνει λοιπόν η Ευρώπη την αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών εργαζομένων σε ότι αφορά τις συνθήκες διαβίωσης εργασίας και εκπαίδευσης

---

¹ Σελ. 171 'Μετανάστευση και Διεθνές Δίκαιο η δράση του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης' ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, 2008

² Σελ. 16-17, 'Μετανάστευση και Διεθνές Δίκαιο η δράση του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης' ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, 2008

και αφετέρου διευκολύνουν την κοινωνική πρόοδο των μεταναστών εργαζομένων και των μέλλων της οικογένειας τους³.

Είναι γεγονός ότι πολλές φορές η παράνομη μετανάστευση ακόμη και χωρίς τη συγκατάθεση των ίδιων των μεταναστών μπορεί να αποτελέσει για την χώρα υποδοχής παράγοντα φτηνού εργατικού δυναμικού από αυτούς και πρόβλημα για την οικονομία της λόγω της ανασφάλιστης εργασίας. Η διεθνής κοινότητα και το Διεθνές Δίκαιο αντιμετωπίζουν τόσο την παράνομη μετανάστευση που συντελείται μέσω της εμπορίας ανθρώπων, όσο και τη στυγνή εκμετάλλευση των θυμάτων από τους εργοδότες ως κακουργήματα που πρέπει να διερευνώνται, να διώκονται και να τιμωρούνται από τα εμπλεκόμενα κράτη⁴.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ε.Ε. , η Ένωση έχει σκοπό να προάγει την ειρήνη , τις αξίες και την ευημερία των λαών της (Άρθρο 3 ΣΕΕ) και η δράση της στη διεθνή σκηνή έχει ως γνώμονα και σχεδιάζεται με στόχο να προωθεί στο ευρύτερο παγκόσμιο πλαίσιο τις αρχές που έχουν εμπνεύσει τη δημιουργία, την ανάπτυξη και τη διεύρυνση της: τη δημοκρατία, το κράτος δίκαιου, την οικουμενικότητα και το αδιαίρετο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθέρων , τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, τις αρχές της ισότητας και της αλληλεγγύης και τον σεβασμό των αρχών του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς δίκαιου⁵.

Η Ένωση προσπαθεί να αναπτύσσει σχέσεις και να δημιουργεί εταιρικές σχέσεις με τρίτες χώρες και διεθνείς, περιφερειακούς ή παγκοσμίους οργανισμούς που συμμερίζονται τις παραπάνω αρχές. Προωθεί πολυμερείς λύσεις σε κοινά προβλήματα, ιδίως στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών⁶.

---

³ Σελ. 20, 'Μετανάστευση και Διεθνές Δίκαιο η δράση του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης' ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, 2008

⁴ Σελ. 77 'Μετανάστευση και Διεθνές Δίκαιο η δράση του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης' ΜΑΓΚΛΙΒΕΡΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ, 2008

⁵ Σελ. 74 'Η <<Δύσκολη>> Ευρώπη' ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΛΗΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

⁶ Σελ. 74 'Η <<Δύσκολη>> Ευρώπη' ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΛΗΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1. Εννοιολογική αποσαφήνιση βασικών εννοιών που θα χρησιμοποιηθούν στην εργασία

Για την εκπόνηση της εργασίας και την καλύτερη κατανόηση του κειμένου, κρίνεται αναγκαίο να προσδιοριστεί το περιεχόμενο κάποιων βασικών σχετικών όρων και εννοιών

Ορισμοί και περιεχόμενο εννοιών

Μετανάστευση

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (EMN), ο ορισμός της μετανάστευσης περιλαμβάνει τη μεταβολή του τόπου διαμονής ενός προσώπου είτε σε άλλο κράτος (διεθνής μετανάστευση), είτε εντός ενός κράτους (εσωτερική μετανάστευση) για διάστημα περισσότερο από ένα χρόνο ανεξαρτήτως αιτιών, εθελοντικής ή μη μετακίνησης, μέσων που χρησιμοποιούνται για την πραγμάτωσή της και νόμιμης ή παράτυπης διέλευσης. Σε επίπεδο Ε.Ε. η μετανάστευση αποτελεί μια πράξη η οποία σχετίζεται με τη μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός προσώπου (που προηγουμένως διέμενε είτε σε άλλο κράτος-μέλος, είτε σε τρίτη χώρα) στην επικράτεια ενός κράτους μέλους για ένα διάστημα όχι μικρότερο των 12 μηνών⁷. Ανάλογα με τον τρόπο εισόδου στη χώρα και το καθεστώς διαμονής η μετανάστευση διακρίνεται σε νόμιμη και παράτυπη.

Νόμιμη Μετανάστευση

Νόμιμη μετανάστευση αφορά στις μετακινήσεις προσώπων που έχουν εισέλθει και διαμένουν στην χώρα υποδοχής ακολουθώντας νόμιμους τρόπους και μέσα όπως αυτά προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία⁸. Οι νόμιμα διαμένοντες μετανάστες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: (1) πολίτες κρατών- μελών της Ε.Ε. και (2) πολίτες τρίτων χωρών. Για την πρώτη κατηγορία η είσοδος και η παραμονή στην Ελλάδα ρυθμίζεται από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηκόων της ΕΕ οι οποίοι απολαμβάνουν του δικαιώματος της ελεύθερης μετακίνησης και εγκατάστασης στην Ευρώπη. Αντιθέτως, για τη δεύτερη κατηγορία απαιτείται ειδική διαδικασία εισόδου και παραμονής στη χώρα υποδοχής, η οποία ρυθμίζεται από ειδικό νομοθετικό πλαίσιο που κωδικοποίησε πρόσφατα ο Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (Ν. 4251/2014)⁹.

Παράτυπη Μετανάστευση

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης (ΕΔΜ) αναγνωρίζει ότι δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός, οριοθετεί την έννοια της παράτυπης μετανάστευσης ως την είσοδο, τη διαμονή ή/και την εργασία χωρίς την προ απαιτούμενη άδεια ή/και τα απαραίτητα έγγραφα που

⁷ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-wedo/networks/european_migration_network/glossary/index_m_en.htm

⁸ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-wedo/networks/european_migration_network/glossary/index_m_en.htm

⁹ Βλέπε: http://www.synigoros.gr/resources/docs/n4251_2014.pdf

προβλέπονται από τους εθνικούς κανονισμούς που διαχειρίζονται τις μεταναστευτικές ροές¹⁰. Στην κείμενη νομοθεσία¹¹ η παράτυπη μετανάστευση ορίζεται ως «η παρουσία στην ευρωπαϊκή επικράτεια πολίτη τρίτης χώρας που δεν πληροί, ή έχει πάψει να πληροί, τις προϋποθέσεις εισόδου, όπως ορίζονται στο άρθρο 5 παράγραφος 1 του Κανονισμού 562/2006 (Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν) ή τις λοιπές προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής ή διαμονής της κείμενης νομοθεσίας»¹².

Μετανάστης

Ο όρος μετανάστης αναφέρετε σε ανθρώπους που μετακινούνται από τη χώρα γεννήσεως τους σε άλλη χώρα, με σκοπό την εγκατάσταση (συχνά αναφέρονται και ως 'μόνιμα εγκατεστημένοι' (Permanent settlers)) οι οποίοι μάλιστα τις περισσότερες των περιπτώσεων αποσκοπούν στην εργασιακή/ επαγγελματική και οικιστική αποκατάσταση, ενώ συχνά τίθεται το ζήτημα της επανένωσης σαν οικογένειες. Οι μετανάστες διακρίνονται επίσης, σε 'προσωρινούς μετανάστες- εργάτες' (Temporary migrant workers) και 'προσωρινά μετακινούμενους επαγγελματίες' (Temporary professional transients), όταν η κινητικότητα τους οφείλεται αποκλειστικά στην πρόσκαιρη αναζήτηση εργασίας και ανάλογα με το αν πρόκειται για εξειδικευμένους ή ανειδίκευτους εργάτες.

Παράτυπος μετανάστης

Παράτυπος μετανάστης είναι εκείνο το πρόσωπο που δεν αποκτά ένα νόμιμο καθεστώς στην χώρα υποδοχής, εξαιτίας της παράνομης εισόδου του στην χώρα αυτή ή της παράτασης της διαμονής του, χωρίς να πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις και να τηρεί τις απαιτούμενες διαδικασίες.

Πρόσφυγας (Refugee)

Πρόσφυγας είναι πρόσωπο που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη πατρίδα του και δεν μπορεί να επιστρέψει σε αυτή από φόβο. Η έννοια του πρόσφυγα ορίζεται από τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων ως πρόσωπο που από «δικαιολογημένο φόβο δίωξης εξαιτίας της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας, της συμμετοχής του σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή των πολιτικών του πεποιθήσεων» δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα του. Ο πρόσφυγας δικαιούται προστασία από μια εξαναγκαστική επιστροφή στη χώρα καταγωγής του (αρχή της μη επαναπροώθησης). Επιπλέον ο πρόσφυγας δικαιούται προστασία από δίωξη για παράνομη είσοδο, (καθώς συχνά αναγκάζεται να διαφύγει και να εισέλθει με παράτυπα μέσα), ενώ στους πρόσφυγες παραχωρούνται ταξιδιωτικά έγγραφα (προσφυγικό διαβατήριο) και πρόσβαση σε μια μακρόχρονη εγκατάσταση εφόσον δεν μπορούν και δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Στο σύγχρονο διεθνές δίκαιο, το νομικό καθεστώς που εφαρμόζεται στους πρόσφυγες και ειδικότερα στην προσφυγική ιδιότητα, πηγάζει, σε οικουμενικό επίπεδο από την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το καθεστώς των Προσφύγων της 28^{ης} Ιουλίου του 1951 και το Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων της 31^{ης}

---

¹⁰http://ec.europa.eu/dgs/homeaffairs/whatwedo/networks/european_migration_network/glossary/index_en.htm

¹¹Παρά το γεγονός ότι η κείμενη νομοθεσία υιοθετεί τον όρο «παράνομη παραμονή», η παρούσα προσέγγιση επιλέγει την χρήση του όρου 'παράτυπη μετανάστευση' σε μια προσπάθεια 'ουδετεροποίησης' της αρνητικά επιφορτισμένης έννοια της διέλευσης των συνόρων.

¹² Ν. 4251/2014, σελ. 1304

Ιανουάριου 1967. Βασικό διεθνές όργανο ελέγχου της εφαρμογής των παραπάνω κειμένων είναι το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες¹³.

Αιτών Άσυλο

Αιτών άσυλο θεωρείται πρόσωπο που έχει εισέλθει σε ξένη επικράτεια, με ή χωρίς τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα, και έχει καταθέσει αίτημα να αναγνωριστεί ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας, δηλαδή να αναγνωριστεί ότι σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα καταγωγής του κινδυνεύει και συνήθως περιμένει την απόφαση από το κράτος στο οποίο εισήλθε. Βάσει του νόμου, η ιδιότητα του αιτούντος άσυλο αποδίδεται σε ένα πρόσωπο μόνο από τη στιγμή που το αίτημα έχει καταγραφεί. Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η πρόσβαση στη δυνατότητα να αιτηθεί κάποιος άσυλο θα πρέπει να είναι ανοιχτή, με την έννοια ότι οποιαδήποτε στιγμή να μπορεί να καταγραφεί ένα αίτημα, εφόσον ο αλλοδαπός το επιθυμεί. Ως εκ τούτου, ο όρος συχνά χρησιμοποιείται στην καθομιλουμένη για να περιγράψει και όσους επιθυμούν να αιτηθούν άσυλο αλλά δεν έχει ακόμα καταγραφεί το αίτημά τους. Στα μάτια του νόμου, ωστόσο, τα πρόσωπα αυτά παραμένουν χωρίς καθεστώς στη χώρα υποδοχής καθώς η ιδιότητα αποδίδεται μόνο μετά την καταγραφή. Από τη στιγμή της καταγραφής και όσο το αίτημα εκκρεμεί, ο αλλοδαπός παραμένει νόμιμα στη χώρα. Αν το αίτημα γίνει δεκτό, ο αλλοδαπός αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας ή δικαιούχος επικουρικής προστασίας, ενώ αν απορριφθεί, η ιδιότητα του αιτούντος παύει και ο αλλοδαπός συχνά καλείται να εγκαταλείψει τη χώρα

Αναγνωρισμένος Πρόσφυγας

Αναγνωρισμένος πρόσφυγας είναι εκείνος στον οποίο έχει αποδοθεί το καθεστώς του πρόσφυγα, με την έννοια που ορίζει η Σύμβαση της Γενεύης, δηλαδή του έχει αναγνωριστεί, από κάποιο κράτος, το στοιχείο του δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Μια εσωτερική διάκριση της εννοίας του πρόσφυγα αναφέρεται στους ‘επιστρέφοντες’, η οποία περιγράφει τους πρόσφυγες εκείνους που επιθυμούν τον επαναπατρισμό τους, εφόσον και όταν οι συνθήκες της δίωξης στην χώρα προέλευσης εκλείβουν. Επίσης, χρησιμοποιείται ο όρος ‘αιτών άσυλο’, που αναφέρεται στην συγκεκριμένη κατάσταση, σύμφωνα με την οποία το διωκόμενο άτομο αναζητά καταφύγιο σε δεύτερο κράτος (κάνει δηλαδή αίτηση χορήγησης ασύλου) ή επιδιώκει να αναγνωριστεί ως γνήσιος πρόσφυγας, ώστε να του παρασχεθεί η νόμιμη προστασία και υλική ενίσχυση που προβλέπεται. Ακόμη πραγματοποιείται διαχωρισμός μεταξύ της ‘μεταναστευτικής πολιτικής’ και της ‘πολιτικής του ασύλου’, κάτω από την έννοια ότι η πρώτη – σύμφωνα με τις διακρίσεις που θέτουν τα κοινοτικά συμβατικά κείμενα- αφορά επιμέρους πολιτικές σχετικές με την εγκατάσταση, διαμονή και ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται σε κράτος- μέλος της ΕΕ με σκοπό την μόνιμη ή προσωρινή παραμονή σε αυτή. Η ‘πολιτική για την παράτυπη μετανάστευση’, στην ευρύτερη έννοια της, αφορά τα μέτρα εκείνα που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης προσώπων, αλλά και της- χωρίς την τήρηση των νόμιμων διαδικασιών -εισόδου και παραμονής ατόμων σε ένα κράτος. Από την άλλη μεριά, η ‘πολιτική ασύλου’ αναφέρεται σε δράσεις σχετικές με την απόδοση του καθεστώτος του πρόσφυγα (όπως ορίστηκε παραπάνω), την παροχή προσωρινής προστασίας σε άτομα που χρίζουν διεθνούς προστασίας και τις διαδικασίες παροχής ασύλου, Επιπλέον, ενώ ο όρος ‘υπήκοος κράτους- μέλους’ αναφέρεται σε άτομα που έχουν την υπηκοότητα μιας χώρας

---

¹³ Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες και τα κριτήρια καθορισμού του καθεστώτος των Προσφύγων, σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 και το Πρωτόκολλο του 1967 για το καθεστώς των Προσφύγων’ Γραφείο Ύπατου Αρμοστή των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, Γ’ Έκδοση, Αθήνα, 2000

μέλους της ΕΕ, ο ‘υπήκοος τρίτης χώρας’ περιγράφει άτομα που προέρχονται από χώρα εκτός της ΕΕ.

Ασυνόδευτα Ανήλικα

Ασυνόδευτος ανήλικος θεωρείται αλλοδαπός ή πρόσωπο χωρίς ιθαγένεια, κάτω των 18 ετών, υπήκοος τρίτης χώρας που εισέρχεται ή παραμένει ή βρίσκεται στη χώρα χωρίς τη συνοδεία κάποιου κατά τον νόμο ή το εθιμικό δίκαιο της χώρας καταγωγής του γονέα ή συγγενικού προσώπου ή άλλου προσώπου υπεύθυνου για τη φροντίδα του. Συμπεριλαμβάνονται ταυτόχρονα με τα παιδιά που εισέρχονται στη χώρα χωρίς συνοδεία και όσα εισήλθαν συνοδευόμενα και εγκαταλείφθηκαν στη συνέχεια. Τα ασυνόδευτα παιδιά θεωρούνται ιδιαίτερος ευάλωτα και ο νόμος προβλέπει ειδικές διαδικασίες υποδοχής και κοινωνικής φροντίδας. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους Πρόσφυγες και ο Συνήγορος του Πολίτη μελέτησαν το διεθνές και εθνικό νομικό πλαίσιο και την ισχύουσα κατάσταση πολλών ασυνόδευτων αλλοδαπών παιδιών που αιτούνται άσυλο στην Ευρώπη και υιοθέτησαν κατευθυντήριες οδηγίες για την διαχείριση τους. Οι οδηγίες αυτές στηρίζονται σε παγκοσμίως συμφωνημένες αρχές και στη Διακήρυξη Καλών Πρακτικών που υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά και στην Οδηγία 2003/9/ΕΚ σχετικά με τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο¹⁴. Στην Ευρώπη οι δομές φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων είναι ελάχιστες και επαρκείς με αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός ανηλίκων να διαβιεί στην εκάστοτε χώρα υποδοχής χωρίς προστασία. Θα πρέπει να γίνει διακριτό ότι από νομικής άποψης, η ιδιότητα του ασυνόδευτου ανήλικου δεν οδηγεί αυτόματα σε νομιμοποίηση της παραμονής. Ο ανήλικος αλλοδαπός έχει καταρχήν τις ίδιες επιλογές για να αιτηθεί τη νομιμοποίησή του ή επιστροφή στη χώρα καταγωγής του όπως και ο ενήλικος αλλοδαπός. Ωστόσο, ο νόμος προβλέπει κάποιες δικλίδες ασφαλείας όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του ανηλίκου για την προάσπιση των συμφερόντων του ενημερώνεται και ορίζεται ως εκπρόσωπος ο αρμόδιος εισαγγελέας. Αν ο ανήλικος αλλοδαπός είναι άνω των 14 ετών, μπορεί να υποβάλει την αίτηση ασύλου μόνος του, ενώ αν είναι κάτω των 14 ετών η αίτηση γίνεται υποχρεωτικά δια του εκπροσώπου του. Επιπλέον, η απομάκρυνση του ανηλίκου από τη χώρα είναι νόμιμη μόνο εφόσον εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και εφόσον έχει διακριβωθεί ότι ο ανήλικος θα επιστραφεί στην οικογένειά του ή σε κατάλληλες εγκαταστάσεις υποδοχής στο κράτος επιστροφής¹⁵. Αλλά όλα τα παραπάνω θα τα μελετήσουμε εκτενέστερα σε επόμενο κεφάλαιο

Διακίνηση Μεταναστών

Η διακίνηση μεταναστών ορίζεται ως η «επίτευξη της παράνομης εισόδου ενός προσώπου σε ένα κράτος μέρος, του οποίου το πρόσωπο αυτό δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος, με σκοπό την απόκτηση, αμέσως ή εμμέσως, οικονομικού ή άλλου οφέλους» (Ν. 3875/2010)¹⁶. Ως παράνομη είσοδος νοείται η διέλευση των συνόρων χωρίς συμμόρφωση προς τις απαραίτητες προϋποθέσεις νόμιμης εισόδου που θέτει το κράτος υποδοχής. Η διακίνηση μεταναστών επιτυγχάνεται μέσα από τη χρήση πλαστών ή παραποιημένων εγγράφων, αντικατάστασης διαβατηρίων, ψεύτικων θεωρήσεων εισόδου, πλαστών αδειών παραμονής, αλλαγής αδειών επιβίβασης σε περιοχές ελέγχου, είσοδο και έξοδο από τη χώρα χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα ή/και ταξιδιωτικά έγγραφα. Οι διαδρομές και οι τρόποι μεταφοράς ποικίλουν, αλλά το κύριο χαρακτηριστικό είναι η χρηματική συναλλαγή μεταξύ μετανάστη και διακινητή και η

¹⁴ ‘Κατευθυντήριες Οδηγίες για τα ασυνόδευτα παιδιά που ζητούν άσυλο’ έγγραφο από την σελίδα της UNHCR / ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ , ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2005

¹⁵ <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/06/Alvafitari.pdf>

¹⁶ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε: http://www.criminal.law.duth.gr/images/n_3875.2010.pdf

εθελοντική συμμετοχή του μετανάστη στη διαδικασία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διακίνηση αλλοδαπών είναι διαφορετική νομική έννοια από την εμπορία ανθρώπων (trafficking) αν και κάποιες φορές συμπίπτουν επί της πράξεως ως προς τη χρήση ιδίων οδών και μεθόδων μεταφοράς. Συνεπώς, μια κατάσταση μπορεί να ξεκινήσει ως παράνομη διακίνηση ανθρώπων, αλλά να εξελιχθεί κατά την διάρκεια της μετακίνησης ή μετά την άφιξη του μετανάστη στον τόπο προορισμού σε κατάσταση εμπορίας ανθρώπων

Διέλευση (Transit)

Με τον όρο διέλευση (γνωστό και ως «τράνζιτ») νοείται το φυσικό «πέρασμα» του μετανάστη από ενδιάμεσες χώρες, μετά την αναχώρηση του από τη χώρα προέλευσης και πριν την άφιξη του στην τελική χώρα προορισμού. Η διέλευση αφορά συνήθως στην παράνομη είσοδο και παράτυπη διαμονή του μετανάστη στις ενδιάμεσες χώρες. Η διάρκεια της διέλευσης μπορεί να αφορά λίγες εβδομάδες, μήνες, αλλά κάποιες φορές και χρόνια. Η ολοκλήρωση της διέλευσης πραγματοποιείται όταν ο μετανάστης θεωρήσει ότι έφθασε στον τελικό προορισμό του.

Παρατηρείται όμως συχνά στην πράξη κάποιοι μετανάστες να θεωρούν ότι είναι σε «τράνζιτ» (σε διέλευση) αν και έχουν παραμείνει σε μια χώρα για μεγάλο χρονικό διάστημα και δεν έχουν δυνατότητα να προχωρήσουν παραπέρα προς τον τελικό (σύμφωνα με τα σχέδια ή τις επιθυμίες τους) προορισμό¹⁷.

Εμπορία Ανθρώπων (Trafficking)

Ο επίσημος ορισμός της εμπορίας ανθρώπων αντλείται διεθνώς από το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των γυναικών και των παιδιών (γνωστό και ως Πρωτόκολλο Παλέρμιο). Το Πρωτόκολλο συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (μαζί με το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία των Μεταναστών Μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας). Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2011/36/ΕΕ που ορίζει την εμπορία υιοθετεί σχεδόν αυτούσιο τον ορισμό του Πρωτοκόλλου του Παλέρμιο. Η εμπορία αφορά στη στρατολόγηση και μεταφορά ανθρώπων (κυρίως από μια χώρα σε άλλη, αν και στοιχείο της μεταφοράς και διέλευσης συνόρων δεν είναι απαραίτητο για να διαπραχθεί το έγκλημα της εμπορίας) με σκοπό την εκμετάλλευσή τους για σεξουαλικούς ή οικονομικούς λόγους (π.χ. την επαιτεία, την εργασιακή). Ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο στοιχείο στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αποτελεί η συναίνεση του θύματος. Ειδικότερα, στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη γίνεται καταρχήν αποδεκτό ότι η τέλεση του εγκλήματος της εμπορίας ανθρώπων προϋποθέτει τη χρήση βίας, απειλής ή άλλου εξαναγκαστικού μέσου ή την κατάχρηση εξουσίας. Ωστόσο, γίνεται αποδεκτό ότι η εμπορία ανθρώπων στοιχειοθετείται και όταν για να πετύχει το στόχο του, ο δράστης που αποσπά τη συναίνεση του θύματος με χρήση απατηλών μέσων ή εκμεταλλευόμενος την ευάλωτη θέση του. Επί της πράξεως, ωστόσο, η διαχωριστική γραμμή μεταξύ της ύπαρξης συναίνεσης ή μη δεν είναι πάντα ευδιάκριτη. Τα θύματα μπορεί να είναι γυναίκες, παιδιά, αλλά και άνδρες. Αν και πολλά από τα θύματα προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται αύξηση στην, εσωτερική εμπορία, δηλαδή πολιτών της ΕΕ που αποτελούν αντικείμενο εμπορίας εντός των συνόρων της ΕΕ.

---

¹⁷ <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/06/Alvafitari.pdf> Αλφαβητάρι της Μετανάστευσης
Επιμέλεια: Έντα Γκέμη και Άννα Τριανταφυλλίδου

1.2. Μετανάστευση από και προς την Ευρώπη και παράτυπη μετανάστευση

Είναι γεγονός ότι η Ευρώπη σε αντίθεση με την Αμερική δεν ήταν συνηθισμένη στην ενσωμάτωση και αποδοχή μεταναστών. Καθώς από πολύ παλιά η Ευρώπη αποτελούσε πηγή μεταναστευτικής ροής σε αντίθεση με τις Η.Π.Α όπου η δημιουργία τους βασίστηκε κατά κύριο λόγο σε μεταναστευτικές ροές. Η Ευρώπη ήταν εκείνη που εξήγαγε πληθυσμούς σε άλλες ηπείρους με σκοπό την εύρεση καλύτερων συνθηκών ζωής και εργασίας. Έτσι η πολύ-πολιτισμικότητα της Ευρώπης είναι ένα σχετικά σύγχρονο φαινόμενο. Η πρώτη αντίληψη του φαινομένου της μετανάστευσης προς την Ευρώπη έγινε με την εισροή μεταναστών στα ευρωπαϊκά κράτη, μετά την δημιουργία των εθνικών κρατών στην δυτική κυρίως Ευρώπη με ιδιαίτερη αύξηση κατά την περίοδο της οικονομικής ανόρθωσης της, που ακολούθησε μετά τους δυο Παγκόσμιους Πολέμους μέχρι και σήμερα. Το σύγχρονο φαινόμενο απέκτησε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά την πρώτη περίοδο εμφάνισης του, συνήθως είχε τη μορφή διακρατικών συμφωνιών και εξελίσσονταν εντός ενός σχεδόν απόλυτα ελεγχόμενου και νομιμοποιημένου περιβάλλοντος. Η κατάσταση άλλαξε μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973-1974, η οποία οδήγησε τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη σε οικονομική κρίση, με ραγδαία αύξηση της ανεργίας, έχοντας ως συνέπεια την στροφή των άμεσα εμπλεκόμενων πολιτικών προς τον περιορισμό της εισροής μεταναστών. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η αντίστοιχη κατακόρυφη αύξηση της παράνομης μετανάστευσης, αλλά και των αιτημάτων οικογενειακής επανένωσης των ήδη εγκατεστημένων μεταναστών στις χώρες υποδοχής, γεγονότα που ενέτειναν τον προβληματισμό γύρω από το ζήτημα. Χαρακτηριστικά επίσης, της ευρωπαϊκής μετανάστευσης, μετά το 1985, είναι η μετατροπή των χωρών της Νοτίου Ευρώπης από χώρες προέλευσης μεταναστών προς το Βορρά, που ήταν παραδοσιακά, σε χώρες υποδοχής, καθώς και η ένταση των προσφυγικών ροών σε όλη την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Είναι γεγονός ότι οι παραδοσιακές χώρες υποδοχής μεταναστών όπως οι Η.Π.Α., ο Καναδάς, Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία στήριζαν την ανάπτυξη τους σε εισροή μεταναστών και ακόμη μέχρι σήμερα διευρύνουν σε μεγάλο βαθμό την μόνιμη εγκατάστασή τους. Οι χώρες τώρα της Ευρώπης, που βίωσαν την μετα- αποικιοκρατική μετανάστευση όπως κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Ολλανδία είτε προώθησαν πολιτικές στρατολόγησης εργατικού δυναμικού όπως η Αυστρία, η Γερμανία και η Σουηδία μιας μετανάστευσης με προσωρινό χαρακτήρα, σε χώρες ήδη ανεπτυγμένες οικονομικά, οι οποίες αντιμετώπιζαν μαζική εισροή μεταναστών, παρόλο που στο παρελθόν αποτελούσαν κατά βάση χώρες προέλευσης. Σήμερα αντίστοιχα εντοπίζεται μια άλλη μεταναστευτική κατάσταση που αφορά τις χώρες όπως είναι η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα νέες χώρες στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής πολιτικής. Σ αυτές εμφανίζονται τόσο εισροή παλινοστούτων γηγενών μεταναστών προηγούμενων δεκαετιών και αφετέρου σημαντική εισροή αλλοδαπών εργατών. Οι τελευταίες χώρες δεν είχαν ποτέ μέχρι τώρα εμπειρία στην διαχείριση νεοεισερχομένου ξένου πληθυσμού και η ανάπτυξη της μεταναστευτικής πολιτικής είναι σε εμβρυακό ακόμα στάδιο. Έτσι παρατηρούμε πως στην Ευρώπη εντοπίζονται διαφορετικές απαιτήσεις θεσμοθέτησης του μεταναστευτικού ζητήματος ανάλογα με το ποια χώρα είναι η άμεσα εμπλεκόμενη. Έτσι η εφαρμογή του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου πρέπει να είναι πολύμορφο και ευέλικτο με διευκρινήσεις στο κατά περίπτωση κράτος μέλος της Ευρώπης.

Οι μετανάστες, με την πολυπρισματική συμβολή τους, αποτελούν αναμφίβολα έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους του οικονομικού, πολιτισμικού και κοινωνικού οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πραγματικότητα αποτελεί το γεγονός το ότι τα τελευταία χρόνια η παράτυπη μετανάστευση έχει εδραιωθεί ως ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο και κρίσιμο ζήτημα που εγείρει πυρετώδεις και διαφιλονικούμενες δημόσιες συζητήσεις επηρεάζοντας ακόμη και την

εσωτερική διακυβέρνηση των χωρών τις οποίες αφορά. Τα προβλήματα που ακολουθούν μέσα από την παράτυπη μετανάστευση σε σχέση με τον έλεγχο των συνόρων δεν είναι κάτι καινούριο ούτε αποτελεί μοναδικό φαινόμενο της Ευρώπης. Από πάντα οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο διέσχισαν σύνορα προσπαθώντας να ξεφύγουν από τις διώξεις αναζητώντας ασφάλεια και καλύτερες ευκαιρίες για το μέλλον. Τα τελευταία όμως χρόνια οι μαζικές αφίξεις παράτυπων μεταναστών μέσω της Μεσογείου σε συνδυασμό με τον τραγικό αριθμό θανάτων αλλά και τις πολλαπλές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν δώσει νέα διάσταση στο φαινόμενο τραβώντας τα βλέμματα και προκαλώντας την ανησυχία τόσο της κοινής γνώμης όσο και της πολιτικής ηγεσίας της ΕΕ. Είναι γεγονός ότι τα έτη 2009-2014 σημειώθηκε μια μεγάλη αύξηση της παράτυπης μετανάστευσης στα σύνορα της ΕΕ. Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το 2014 καθώς εκείνη τη χρονιά οι παράτυπες διελύσεις σχεδόν τριπλασιάζονται σε σχέση με το 2013, κυρίως λόγω του μεγάλου όγκου μεταναστών από τη Συρία, το Αφγανιστάν και την Ερυθραία¹⁸

Από τις κύριες οδούς παράτυπης εισόδου στην ΕΕ, η περιοχή που δέχτηκε την μεγαλύτερη πίεση ήταν αυτή της Κεντρικής Μεσογείου με τις παράτυπες αφίξεις στην Ιταλία και τη Μάλτα με σχεδόν τριπλάσιος αριθμό σε σύγκριση με το 2013 για την ίδια περιοχή¹⁹. Αντίστοιχα, στο πέρασμα της Ανατολικής Μεσογείου παρόλο που οι περίπου 50.800 καταγεγραμμένες διελύσεις κατά τη διάρκεια του 2014 αντιστοιχούσαν στο 18% του συνόλου της ΕΕ, ήταν διπλάσιες για τα δεδομένα της περιοχής σε σχέση με το 2013, κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης της κινητικότητας στο Αιγαίο²⁰. Η χρονιά όμως κατά την οποία το φαινόμενο έμελλε να κορυφωθεί ήταν το 2015 όπου και καταγράφηκαν πάνω από 1.820.000²¹ παράτυπες αφίξεις στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης. Πέραν του πρωτοφανή σε μέγεθος αριθμού ο οποίος ήταν έξι φορές μεγαλύτερος από αυτόν που παρατηρήθηκε το 2014 που προέρχονταν από την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και τη Νότια Ασία, μια χρονιά ούτως ή άλλως δίχως προηγούμενο, σημειώθηκαν και αλλαγές στις μεταναστευτικές διαδρομές. Τη μεγαλύτερη πρόκληση αυτήν τη φορά αντιμετώπισε το πέρασμα της Ανατολικής Μεσογείου, κυρίως μεταξύ Τουρκίας και Ελληνικών νησιών του Ανατολικού Αιγαίου όπου καταγράφηκαν περίπου 885.386 διελύσεις, αριθμός σχεδόν 17,5 φορές υψηλότερος σε σχέση με αυτόν που είχε σημειωθεί το 2014²². Ο σχεδόν αντίστοιχα μεγάλος αριθμός διελύσεων που σημειώθηκε στο πέρασμα των Δυτικών Βαλκανίων, κυρίως στα σύνορα της Κροατίας και της Ουγγαρίας με τη Σερβία, ήταν αποτέλεσμα της μαζικής άφιξης μεταναστών στα νησιά της Ελλάδας οι οποίοι δια της

¹⁸ Sabbati G. and Poptcheva E.M., 'Irregular immigration in the EU: Facts and Figures', European Parliamentary Research Service (EPRS), European Parliament, April 2015: 1, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/554202/EPRS_BRI\(2015\)554202_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/554202/EPRS_BRI(2015)554202_EN.pdf)

¹⁹ Sabbati G. and Poptcheva E.M., 'Irregular immigration in the EU: Facts and Figures', European Parliamentary Research Service (EPRS), European Parliament, April 2015: 1, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/554202/EPRS_BRI\(2015\)554202_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/554202/EPRS_BRI(2015)554202_EN.pdf)

²⁰ Frontex, 'Annual Risk Analysis 2015': 20, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf

²¹ «Η Ευρωπαϊκή Ένωση δε διαθέτει σύστημα εντοπισμού των μετακινήσεων προσώπων εντός της ΕΕ έπειτα από παράνομη διέλευση των συνόρων. Ως εκ τούτου, είναι αδύνατον να εξακριβωθεί ο αριθμός των προσώπων που διέσχισαν παράνομα δύο τμήματα των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Υπολογίζεται ότι ο αριθμός τους ανέρχεται σε περίπου 1.000.000, με βάση την παραδοχή ότι όλοι οι μετανάστες που αρχικά εντοπίστηκαν να εισέρχονται παράτυπα στην Ελλάδα στη συνέχεια εντοπίστηκαν για δεύτερη φορά να εισέρχονται από τα Δυτικά Βαλκάνια», στο, Frontex, 'Γενική Έκθεση 2015': 7, http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2015/General_Report_EL.pdf

²² Frontex, 'Risk Analysis for 2016': 6, http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2016.pdf

βαλκανικής οδού συνέχιζαν το ταξίδι τους προς τον Ευρωπαϊκό Βορρά²³. Στα περάσματα της Δυτικής Μεσογείου όπως και της Κεντρικής Μεσογείου δεν καταγράφηκε αύξηση των παράτυπων εισροών. Αντιθέτως, είτε κινήθηκαν στα επίπεδα του 2014 είτε σημείωσαν ακόμη και μια μικρή μείωση. Την επόμενη χρονιά, ειδικά για το πρώτο τέταρτο του 2016 (Ιανουάριος-Μάρτιος), ενώ συνολικά σημειώθηκε μια μείωση των μεταναστευτικών ροών σε σχέση με τα τέλη του 2015, εντούτοις εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σχέση με τις ροές αντίστοιχων περιόδων προηγούμενων ετών²⁴. Το αμέσως επόμενο διάστημα (Απρίλιο-Ιούνιο), παρότι σημειώθηκε μια σημαντική μείωση των παράτυπων διελεύσεων σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο της προηγούμενης χρονιάς, αυτές εξακολουθούσαν να κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα συγκρινόμενες με περιόδους πριν από την έξαρση της μεταναστευτικής κρίσης²⁵

Όλα τα παραπάνω είχαν και τεράστιες ανθρώπινες απώλειες το μέγεθος της σοβαρότητας της κατάστασης που εξελίσσεται στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό μονάχα μέσα από την καταγραφή των παράτυπων μεταναστευτικών διελεύσεων καθώς υπάρχουν και χιλιάδες άνθρωποι που δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν το ταξίδι τους χάνοντας τη ζωή τους στα νερά της Μεσογείου και του Αιγαίου. Ανάμεσα σε αυτούς τεράστιος αριθμός παιδιών και άλλων ευάλωτων ομάδων ανθρώπων με ειδικά προβλήματα ανήλικων και γυναικών. Αυτή η τραγική συνιστώσα κάνει την κρίση πέρα από μεταναστευτική αλλά και ανθρωπιστική. Είναι γεγονός που αναγράφεται στην σελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες πως ενώ το 2016 οι συνολικές μεταναστευτικές ροές μειώθηκαν συγκριτικά με προηγούμενα χρόνια, οι θάνατοι που καταγράφηκαν στη Μεσόγειο το 2016 ήταν οι περισσότεροι. Οι αιτίες αυτής της τραγικής αύξησης των θανάτων είναι πολλαπλές. Το επικίνδυνο πέρασμα της Κεντρικής Μεσογείου, η τακτική των διακινητών να χρησιμοποιούν χαμηλής ποιότητας σκάφη και φουσκωτές λέμβους που δεν αντέχουν στο ταξίδι, οι καιρικές συνθήκες και οι μαζικές επιβιβάσεις στις βάρκες κάνουν δυσκολότερο το έργο της διάσωσης για την οποία βέβαια όπως τόνισε, τα κράτη της Ευρώπης οφείλουν να μεριμνήσουν ακόμη περισσότερο²⁶. Επομένως η Ευρώπη δεν αποτελεί για τους μετανάστες την <<γη της επαγγελίας>> που αναμένουν να βρουν αντίθετα ένα χώρο με σκοπό να προχωρήσουν προς άλλες ηπείρους μια κοιτίδα διάμεσου της οποίας θα προχωρήσουν προς άλλες κατευθύνσεις. Μέσα από όλα τα παραπάνω καταλαβαίνουμε πως οι πρώτες χώρες υποδοχής της Ευρώπης δηλαδή οι χώρες που αναφέραμε πιο πάνω ως νέες χώρες στον τομέα της υποδοχής μεταναστών πρέπει να στηριχθούν και να εκπαιδευτούν από την ΕΕ για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στην νέα αυτή ηθική και ανθρωπιστική κρίση. Είναι επιτακτική η ανάγκη να μην υπάρχουν θύματα σε κράτη πολιτισμένα και ειρηνικά.

---

²³ Frontex, 'Risk Analysis for 2016': 6,

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf

²⁴ Frontex Risk Analysis Network Quarterly Report, 'FRAN Q1: January-March 2016': 7,

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/FRAN_Q1_2016_final.pdf

²⁵ Frontex Risk Analysis Network Quarterly Report, 'FRAN Q2: January-March 2016': 7,

http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/FRAN_2016_Q2.pdf

²⁶ UNHCR Spokesperson Spindler W., 'Mediterranean death toll soars to all-time high', Summary of press briefing, Palais des Nations in Geneva, 25 October 2016,

<http://www.unhcr.org/news/briefing/2016/10/580f1d044/mediterranean-death-toll-soars-2016-deadliestyear.html>

1.3. Συμφωνίες της Ευρώπης με χώρες εκτός της ΕΕ που αποτελούν χώρες διοχέτευσης μεταναστών σ' αυτή

Αποτελεί επιτακτική η ανάγκη συνεργασίας με τρίτες χώρες εκτός της ΕΕ ώστε να μπει μια τάξη στις μεταναστευτικές ροές. Μια από αυτές τις τρίτες χώρες η οποία είναι η κύρια χώρα διέλευσης παράτυπων μεταναστών από την Αφρική και την Ασία, είναι η Τουρκία. Έτσι έπρεπε να θεσπιστεί Συμφωνία της ΕΕ-Τουρκίας. Ταυτόχρονα δεδομένου ότι το ένα τρίτο των παράτυπων αφίξεων στην ΕΕ προέρχονταν από την Αφρικανική ήπειρο²⁷, μια από τις προτεραιότητες της Ευρώπης²⁸ ήταν η ανάπτυξη μια κοινής προσέγγισης ΕΕ-Αφρικής για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της παράτυπης μετανάστευσης, την προστασία της ζωής των μετακινουμένων μεταναστών αλλά και την καταπολέμηση των κυκλωμάτων λαθραίας διακίνησης μεταναστών και εμπορίας ανθρώπων. Αρχικά η Συμφωνία της ΕΕ-Τουρκίας είναι το αποτέλεσμα της ανάπτυξης μιας ολοένα και στενότερης αναγκαστικής σχέσης μεταξύ των δύο. Τότε η Ευρώπη έστρεψε την προσοχή της στην Ελλάδα η οποία είναι και η άμεσα εμπλεκόμενη με την Τουρκία λόγω συνόρων²⁹ και θέσης των δύο γειτονικών Μεσογειακών χωρών. Παρόλο που τα κεντρικά σημεία της Συμφωνίας ανακοινώθηκαν στις 7 Μαρτίου 2016³⁰ και ολοκληρώθηκαν μετά τη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 18 Μαρτίου 2016³¹, η ανάγνωση της πρέπει να γίνεται σε συνδυασμό με τα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 17-18 Μαρτίου 2016³² αλλά και την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τα “Επόμενα επιχειρησιακά βήματα στη συνεργασία ΕΕ-Τουρκίας στον τομέα της μετανάστευσης”³³.

Η Συμφωνία αποτελείται από τρία βασικά στοιχεία:

- 1) Την επιστροφή όλων των νέων παράτυπων μεταναστών που φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας,
- 2) την επανεγκατάσταση των Σύρων από την Τουρκία στην ΕΕ,

²⁷ Dimitriadi A., ‘Lessons in compromise: A view of Valletta and Antalya’, Commentary, European Council on Foreign Relations, 17 November, 2015,

http://www.ecfr.eu/article/commentary_lessons_in_compromise_a_view_on_valletta_and_antalya

²⁸ European Commission, A European Agenda on Migration, op. cit., 7, supra note 182

²⁹ Η Επιτροπή αναγνώρισε ρητά την αποτελεσματική διαχείριση συγκεκριμένα των εξωτερικών συνόρων της Ελλάδας, ως ουσιαστικό παράγοντα για τη διαφύλαξη του κεκτημένου Schengen, στο, Jesuit Refugee Service, ‘The EU-Turkey Deal’, 29 April 2016: 7,

<http://www.refworld.org/docid/573ac8994.htm> | ; όπου παραπέμπει στο European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council, Back to Schengen - A Roadmap, COM(2016) 120 Final, Brussels, 4 March 2016: 3 και 9, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/borders-andvisas/schengen/docs/communication-back-to-schengen-roadmap_en.pdf

³⁰ European Council, Statement of the EU Heads of State or Government 07/03/2016, Brussels, 8 March 2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/07-eu-turkey-meeting-statement/>

³¹ European Council, EU-Turkey Statement - 18 March 2016, 18 March 2016,

<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

³² European Council, European Council Conclusions, 17-18 March 2016, Brussels, 18 March 2016,

<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-european-council-conclusions/>

³³ European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: Next Operational Steps in EU-Turkey Cooperation in the Field of Migration, COM(2016) 166 Final, Brussels, 16 March 2016,

<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/12016-166-EN-F1-1.PDF>

3) και την αποτροπή αναχωρήσεων μεταναστών από την Τουρκία³⁴.

Αναλυτικότερα, «όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που θα φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα θα επιστρέφονται σε αυτήν». Οι επιστροφές πρέπει να γίνονται σε πλήρη συμφωνία με το ενωσιακό και το διεθνές δίκαιο αλλά και με σεβασμό στην αρχή της μη-επαναπροώθησης αποκλείοντας με αυτόν τον τρόπο κάθε είδος ομαδικής απέλασης. Οι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά θα καταγράφονται κανονικά και όσες αιτήσεις ασύλου κατατίθενται θα πρέπει να εξετάζονται ατομικά από τις ελληνικές αρχές, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία (ΥΑ) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για τους Πρόσφυγες. Όσοι από τους μετανάστες δεν υποβάλλουν αίτηση ασύλου ή η αίτηση τους κρίνεται αβάσιμη θα επιστρέφονται στην Τουρκία. Αναγράφεται συγκεκριμένα στην συμφωνία: «Για κάθε επιστροφή Σύρου στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην ΕΕ (αναλογία ένας προς έναν), λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων τρωτότητας του ΟΗΕ». Για την επανεγκατάσταση στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού, προτεραιότητα θα δίνεται στους μετανάστες που δεν έχουν εισέλθει ή δεν έχουν επιχειρήσει να εισέλθουν παράτυπα στην Ένωση. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις των κρατών μελών παραμένουν 18.000 θέσεις επανεγκατάστασης και τυχόν περαιτέρω ανάγκες, με ανώτατο όριο την επανεγκατάσταση 54.000 επιπλέον ατόμων, θα υλοποιούνται μέσω παρόμοιων εθελοντικών διακανονισμών με τα κράτη-μέλη. «Η Τουρκία θα λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα με σκοπό να αποτρέψει το άνοιγμα νέων θαλάσσιων ή χερσαίων οδών παράνομης μετανάστευσης από την Τουρκία προς την ΕΕ» και πρέπει να συνεργασθεί για αυτό, τόσο με τις γειτονικές χώρες όσο και με την ΕΕ³⁵. Η συνεργασία αυτή βέβαια έχει και τα ανταλλάγματα της. Την εκταμίευση 3 δισ. ευρώ προς την Τουρκία για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες του υψηλού αριθμού προσφύγων που βρίσκονται στο έδαφος της, και την εκταμίευση επιπλέον βοήθειας ύψους 3 δισ. ευρώ έως το τέλος του 2018, με την προϋπόθεση πως θα έχει τηρήσει και εκπληρώσει τις δεσμεύσεις της. Ταυτόχρονα η ΕΕ είχε αποφασίσει την επιτάχυνση των διαδικασιών για την πλήρη απελευθέρωση από τους περιορισμούς θεωρήσεων (visa) για τους Τούρκους πολίτες που ταξιδεύουν προς την ΕΕ και την επανενεργοποίηση των ενταξιακών διαδικασιών της Τουρκίας στην ΕΕ³⁶. Παρόλο που η αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα πρώτα αποτελέσματα της εφαρμογής της Συμφωνίας ήταν θετική³⁷, υπάρχουν πολλών ειδών ανησυχίες και προβληματισμοί που τη συνοδεύουν. Μεταξύ αυτών ενδεικτικά είναι το αν εγγυάται την

³⁴ Jesuit Refugee Service, op. cit., 7; Βλ. επίσης και, Peers S., 'The final EU/Turkey refugee deal: a legal assessment', 18 March 2016, EU Law Analysis: <http://eulawanalysis.blogspot.gr/2016/03/the-final-euturkeyrefugee-deal-legal.html>

³⁵ European Council, EU-Turkey Statement - 18 March 2016, supra note 227

³⁶ 5 Σύμφωνα με τον Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Frans Timmermans, «Η ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή προσέγγιση που ακολουθείται για τη μετανάστευση παρουσιάζει θετικά αποτελέσματα. Αυτό φαίνεται και από τη διαρκή συνέχιση της εφαρμογής της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας αλλά και από τη δραματική μείωση του αριθμού των παράνομων μεταναστών που φτάνουν στην Ελλάδα.....», European Commission, Daily News 08 / 12 / 2016, Brussels, 8 December 2016, http://europa.eu/rapid/press-release_MEX-16-4325_en.htm

³⁷ Η έννοια της 'ασφαλούς τρίτης χώρας' χρησιμοποιείται για να υποδείξει τρίτες χώρες στις οποίες θεωρείται πως δεν υφίσταται κίνδυνος δίωξης ή επαναπροώθησης και στις οποίες ο αιτών άσυλο θα μπορούσε να τεθεί υπό την προστασία τους αλλά δεν το έπραξε, με συνέπεια να δίνεται η δυνατότητα να επιστραφεί εκεί σχεδόν αυτόματα. Για τα ουσιαστικά αλλά και διαδικαστικά προαπαιτούμενα ώστε να θεωρηθεί μια τρίτη χώρα ασφαλής βλ. Jesuit Refugee Service, op. cit., 12-13; Για την τρέχουσα λίστα 'ασφαλών τρίτων χωρών' της ΕΕ βλ. European Commission, An EU 'Safe Countries Of Origin' List, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/backgroundinformation/docs/2_eu_safe_countries_of_origin_en.pdf

πραγματική πρόσβαση στο άσυλο ή το κατά πόσο η Τουρκία μπορεί να θεωρηθεί όντως μια “ασφαλής τρίτη χώρα”³⁸ για τους πρόσφυγες.

Η μορφή και η νομική βάση, της ιστορικής κατά τα άλλα αυτής Συμφωνίας, εγείρουν σοβαρά ερωτήματα ως προς τις δεσμεύσεις της Ένωσης απέναντι στους κανόνες δικαίου αλλά και τη δημοκρατική της λογοδοσία. Ταυτόχρονα το γεγονός ότι η Τουρκία φαίνεται να μην είχε πραγματοποιήσει τα συμφωνημένα και χρησιμοποίησε τα χρήματα αυτά για στρατιωτικό εξοπλισμό αφήνοντας τους μετανάστες να διαβιούν σε απάνθρωπες συνθήκες οδήγησε σε ανάγκη για αναθεώρηση της. Από την άλλη πλευρά οι σωρευτικές νομικές, διαδικαστικές και λειτουργικές προκλήσεις που εγείρει θέτουν ζητήματα όχι μόνο επιτυχίας ή μη των πολιτικών επιλογών και κατευθύνσεων αλλά κυρίως ζητήματα ουσιαστικής προαγωγής της διεθνούς προστασίας όλων αυτών που αναζητούν απεγνωσμένα καταφύγιο. Και οι δυο πλευρές επομένως δεν προστάτευσαν την συμφωνία. Είναι κατά συνέπεια γεγονός πως η Συμφωνία και η εφαρμογή της χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης ως προς το κατά πόσο συμμορφώνονται με το διεθνές δίκαιο, τις διεθνείς υποχρεώσεις, το δίκαιο της Ένωσης.

Σχέδιο δράσης ΕΕ-Αφρικής

Στη Διάσκεψη κορυφής της Βαλέτας, τον Νοέμβριο του 2015³⁹, Ευρωπαίοι και Αφρικανοί ηγέτες, αναγνωρίζοντας πως τα προβλήματα που σχετίζονται με τη μετανάστευση αποτελούν κοινή ευθύνη όλων των χωρών, προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, εξέδωσαν μια Πολιτική Διακήρυξη και ένα Σχέδιο Δράσης για την αντιμετώπιση τους, συμπεριλαμβάνοντας και έναν κατάλογο 16 συγκεκριμένων ενεργειών που θα έπρεπε να υλοποιηθούν έως το τέλος του 2016⁴⁰. Αν και υπήρχε απόκλιση απόψεων και θέσεων σε ορισμένα σημεία⁴¹, οι δύο πλευρές κατέληξαν σε ένα Σχέδιο Δράσης το οποίο κινούνταν γύρω από πέντε βασικούς άξονες:

- 1) Την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης και της αναγκαστικής εκτόπισης,
- 2) τη βελτίωση της συνεργασίας για τη νόμιμη μετανάστευση και την κινητικότητα,
- 3) την ενίσχυση της προστασίας των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο,
- 4) την πρόληψη και την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης, της παράνομης διακίνησης μεταναστών
- 5) και της εμπορίας ανθρώπων και τη βελτίωση της συνεργασίας σε θέματα επαναπατρισμού, επανεισδοχής και επανένταξης⁴².

Ο μηχανισμός που τέθηκε σε λειτουργία για τη σταθερότητα και την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης και του εκτοπισμού ανθρώπων στην Αφρική ήταν το Καταπιστευματικό Ταμείο Έκτακτης Ανάγκης της ΕΕ. Στο Ταμείο συγκεντρώθηκαν

---

³⁸ Για μια εκτενή ανάλυση και ερμηνεία των όρων της Συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας βλ., Jesuit Refugee Service, *Ibid.*; Για μια νομική εκτίμηση της Συμφωνίας βλ., Peers S., *op. cit.*, αλλά και, Collett E., ‘The Paradox of the EU-Turkey Refugee Deal’, *Commentary*, Migration Policy Institute (MPI), March 2016, <http://www.migrationpolicy.org/news/paradox-eu-turkey-refugee-deal>

³⁹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Διάσκεψη κορυφής για τη μετανάστευση - Βαλέτα, 11-12/11/2015, <http://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>

⁴⁰ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Διάσκεψη κορυφής για τη μετανάστευση - Βαλέτα, 11-12/11/2015, <http://www.consilium.europa.eu/el/meetings/international-summit/2015/11/11-12/>

⁴¹ Για τα βασικά σημεία απόκλισης απόψεων και θέσεων των δύο πλευρών βλ. Gatto A., ‘Outcome of the Valletta Summit on Migration’, European Parliamentary Research Service, 19 November 2015, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/572779/EPRS_ATA\(2015\)572779_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/572779/EPRS_ATA(2015)572779_EN.pdf)

⁴² Διάσκεψη κορυφής για τη μετανάστευση - Βαλέτα, *supra note*

αρχικά 1.88 δισ. ευρώ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (EDF) αλλά και τις συνεισφορές κρατών-μελών ή άλλων χρηματοδοτικών πηγών όπως άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς⁴³. Από αυτό θα επωφελούνταν 23 χώρες των περιοχών διαμήκους της ερήμου Σαχάρας αλλά και της Μεσογείου από όπου διέρχονταν οι κυριότερες Αφρικανικές μεταναστευτικές οδοί προς την Ευρώπη. Αυτές ήταν οι χώρες της περιφέρειας του Σαχέλ και της λίμνης Τσαντ δηλαδή της Υποσαχάριας Αφρικής, της Αφρικής αλλά και της Βόρειας Αφρικής⁴⁴.

Με τους πόρους του Ταμείου θα χρηματοδοτούνταν μια σειρά δραστηριοτήτων όπως για παράδειγμα την ανάπτυξη έργων υποδομής, τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, την επανένταξη των επαναπατριζόμενων μεταναστών, την παροχή βασικών υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης για τον τοπικό πληθυσμό αλλά και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Μέρος των χρημάτων θα διατίθεντο επίσης για την υποστήριξη της συνολικής διακυβέρνησης των κρατών αυτών, την αποτροπή των συγκρούσεων, την επιβολή του κράτους δικαίου, τη διαχείριση των συνόρων, την πρόληψη της παράτυπης μετανάστευσης, την καταπολέμηση της εμπορίας και παράνομης διακίνησης ανθρώπων αλλά και την πρόληψη και αντιμετώπιση της ριζοσπαστικοποίησης και του εξτρεμισμού. Ωστόσο, ορισμένα από τα ζητήματα που παρέμεναν ανοιχτά αφορούσαν τον τρόπο διανομής αυτών των πόρων αλλά και την πρόβλεψη εγγυήσεων ώστε να αξιοποιηθούν δεόντως και να αποφευχθεί η κακή τους διαχείριση σε μια ήπειρο που πλήττονταν ανέκαθεν από τη διαφθορά. Ένα χρόνο σχεδόν αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 2016, στη Διάσκεψη κορυφής της Μπρατισλάβας που συγκλήθηκε για να συζητηθεί το μέλλον της ΕΕ, οι αρχηγοί των κρατών-μελών δήλωσαν στον «Οδικό χάρτη της Μπρατισλάβας» πως όσον αφορά τη μετανάστευση και τα εξωτερικά σύνορα ο στόχος ήταν «να μην επαναληφθεί ποτέ το περσινό φαινόμενο των ανεξέλεγκτων ροών, και να μειωθεί περαιτέρω ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών»⁴⁵. Είναι γεγονός βέβαια πως διατυπώθηκαν και σοβαρές αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα της αρωγής της ΕΕ προς τις Αφρικανικές χώρες καθώς δε θεωρούνταν ικανή να δώσει λύση στην προσφυγική κρίση, ούτε να σταματήσει τους Αφρικανούς από το να θέτουν τη ζωή τους σε κίνδυνο προκειμένου να φτάσουν στην Ευρώπη. Στα πλαίσια της γενικότερης κριτικής αυτής της προσέγγισης δεν έλειψαν και οι ανησυχίες για τον αντίκτυπο που θα είχε το σχέδιο δράσης ΕΕ-Αφρικής στα ανθρώπινα δικαιώματα. Πριν ακόμη συγκληθεί η Διάσκεψη κορυφής, η Διευθύντρια του Ευρωπαϊκού Γραφείου της Διεθνούς Αμνηστίας Iverna McGowan είχε προειδοποιήσει πως «με την ΕΕ να φαίνεται αποφασισμένη να μετατρέψει τα έθνη της Αφρικής σε εξουσιοδοτημένους φύλακες των συνόρων, η Σύνοδος της Βαλέτας είναι πιθανό να οδηγήσει σε μια μονομερή συμφωνία ελέγχου των συνόρων παρουσιαζόμενη ως συμφωνία συνεργασίας. Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες αξίζουν και δικαιούνται κάτι καλύτερο»⁴⁶.

---

⁴³ European Commission, A European Union Emergency Trust Fund for Africa, Factsheet, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agendamigration/background-information/docs/2_factsheet_emergency_trust_fund_africa_en.pdf

⁴⁴ European Commission, A European Union Emergency Trust Fund for Africa, Factsheet, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agendamigration/background-information/docs/2_factsheet_emergency_trust_fund_africa_en.pdf

⁴⁵ European Commission, A European Union Emergency Trust Fund for Africa, Factsheet, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agendamigration/background-information/docs/2_factsheet_emergency_trust_fund_africa_en.pdf

⁴⁶ European Commission, A European Union Emergency Trust Fund for Africa, Factsheet, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agendamigration/background-information/docs/2_factsheet_emergency_trust_fund_africa_en.pdf

Πράγματι είναι αδιαμφισβήτητη άποψη ότι στην προσπάθεια της η ΕΕ να ανακόψει τις ροές της παράτυπης μετανάστευσης πριν αυτές φτάσουν στις ακτές της, έχει αναθέσει και χρηματοδοτεί τον έλεγχο τους ακόμη και σε μια σειρά αυταρχικών ή ασταθών καθεστώτων όπως της Λιβύης, της Αιγύπτου, του Σουδάν και αλλού. Και όλα αυτά μέσω της συμφωνίας που προσπάθησε να κάνει με αυτά τα κράτη. Οι μετανάστες που ανακόπτονται σε αυτές τις χώρες επιχειρώντας να διασχίσουν την έρημο Σαχάρα, μεταξύ των οποίων άνδρες, γυναίκες και παιδιά, φυλακίζονται, πέφτουν θύματα απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης, ενώ πολλές φορές χρειάζεται ακόμη και να εξαγοράσουν την ελευθερία τους προκειμένου να συνεχίσουν το επικίνδυνο ταξίδι τους προς την Ευρώπη. Αποδείχθηκε με αυτό τον τρόπο ότι η συμφωνία που έφτιαξε η ΕΕ ενώ ήθελε να διασφαλίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ακεραιότητα των ανθρώπων αυτών όχι απλά αστοχεί αντίθετα τους θέτει σε κίνδυνο.

1.4. Η έννοια της ευπάθειας (vulnerability)

Με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία, γενικά ορίζουμε την ευπάθεια ως ένα πολύπλοκο φαινόμενο που αναφέρεται στις ακόλουθες διαστάσεις:

- Οικονομικές δυσκολίες / έλλειψη οικονομικών πόρων (φτώχεια, χαμηλό βιοτικό επίπεδο, προβλήματα στέγασης)
- Κοινωνικός αποκλεισμός περιορισμένη πρόσβαση σε εγκαταστάσεις (όπως καταστήματα, σχολεία, βιβλιοθήκες ή ιατρικές υπηρεσίες)
- Έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης από κοινωνικά δίκτυα (καμία βοήθεια από μέλη της οικογένειας, φίλους, γείτονες ή συναδέλφους, αναφέρεται στην πρακτική βοήθεια καθώς και συναισθηματική υποστήριξη)
- Στιγματισμός (θύμα στερεοτύπων, υποτίμηση, αντιμετώπος με επαίσχυντη συμπεριφορά λόγω του ότι ανήκει σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ή εθνοτική ομάδα)
- Δυσκολίες στην υγεία (μειονεκτήματα που οφείλονται σε κακή ψυχική υγεία, σωματική υγεία ή αναπηρίες)
- Θύμα εγκλήματος (στο οικογενειακό πλαίσιο, ιδίως της βίας)

Ορισμένα από τα παραπάνω μπορεί ασφαλώς να είναι αλληλένδετα και να συνδέονται μεταξύ τους διότι τα άτομα μπορεί να αντιμετωπίζουν συχνά πολλές ταυτόχρονες προκλήσεις και προβλήματα. Τα προβλήματα μπορούν να προκαλέσουν υλικά, κοινωνικά και συναισθηματικά προβλήματα και τα άτομα με υλική ανάγκη τείνουν επίσης να έχουν ισχυρές συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες. Έτσι οδηγούνται σε μια ευπαθή κατάσταση. Βιώνουν ακόμα σε ακραίες περιπτώσεις, ηθικά και κοινωνικά προβλήματα όπως τον κοινωνικό αποκλεισμό και το στιγματισμό. Οι διαφορές στον τρόπο ζωής μπορεί να οδηγήσουν σε έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης και απομόνωσης που είναι επιβλαβής στην ψυχολογική ευημερία. Ωστόσο πάλι, αρκεί μόνο ένα από τα έξι για να συμβούν όλα τα παραπάνω. Οι προαναφερθείσες πτυχές εμφανίζονται για να περιγράψουν μια οικογένεια, έναν ενήλικο, μια μονογονεϊκή οικογένεια, έναν ανήλικο, έναν ασυνόδευτο ανήλικο ως ευάλωτά πρόσωπα. Η ευαλωτότητα μετριέται πιο εύκολα από υλικής άποψης με την αδυναμία εκπλήρωσης πρώτων αναγκών και πιο δύσκολα από συναισθηματική και κοινωνική άποψη μέσω των συναισθηματικών αναγκών. Τα πρόσωπα που είναι ευπαθή- ευάλωτα διακατέχονται από διαταραχές, τόσο οι γονείς όσο και τα παιδιά. Η ευπάθεια μπορεί να αφορά ακόμα και το μέγεθος και τη σύνθεση του νοικοκυριού, συγκεκριμένα οικογενειακά χαρακτηριστικά μπορούν επίσης επηρεάζουν τον κίνδυνο ευπάθειας. Οι εθνικές μειονότητες και οι οικογένειες μεταναστών μπορούν να χαρακτηριστούν ως ευπαθείς. Οι δυσκολίες τους μπορεί να προέρχονται από περιορισμένη πρόσβαση σε την αγορά εργασίας ή και τις διακρίσεις στην αγορά εργασίας, αλλά και από τη χαμηλή εκπαίδευση ή και από το γεγονός ότι τα εκπαιδευτικά τους πιστοποιητικά δεν γίνονται δεκτά στις χώρες

προορισμού, καθώς και από ανεπαρκείς γλωσσικές δεξιότητες. Επιπλέον, οικογένειες με οικογένεια με αναπηρία, τα μέλη θεωρούνται ευάλωτα. Η έρευνα δείχνει ότι η κακή υγεία και η αναπηρία προκαλεί τον κίνδυνο εισόδου στη φτώχεια και στην ευπάθεια. Οι οικογένειες με άτομα με ειδικές ανάγκες μπορεί επίσης να υποφέρουν από περισσότερο τεταμένες συναισθηματικές σχέσεις λόγω των απαιτήσεων φροντίδας. Τέλος, τα ζευγάρια που είναι ομόφυλα με παιδιά αναφέρονται επίσης ως ευάλωτοι οικογενειακοί τύποι, αν και λόγω του κοινωνικού αποκλεισμού ή στιγματισμού περισσότερο συμβαίνει αυτό παρά από άποψη οικονομικής δυσκολίας. Ενώ όλες οι προαναφερθείσες οικογένειες είναι δυνητικά ευάλωτες, η κατάστασή τους μετριάζεται το μακροοικονομικό επίπεδο. Το επίπεδο της μακροχρόνιας φτώχειας ποικίλλει σημαντικά μεταξύ διαφορετικών καθεστώτα κοινωνικής πρόνοιας. Επίσης, έχει βρεθεί η ευπάθεια που συνδέεται με ορισμένους παράγοντες ποικίλλει μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, η σχέση μεταξύ ανέργων και κινδύνου φτώχειας ποικίλλει μεταξύ χώρες ανάλογα με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και θεσμικού πλαισίου για τους άνεργους. Τέλος, οι πολιτιστικοί παράγοντες έχουν μεγάλη σημασία. Για παράδειγμα, οι ρόλοι των φύλων που επικρατούν σε μια κοινωνία επηρεάζουν τη θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας που καθορίζει την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση. Επίσης και ο κοινωνικός αποκλεισμός και ο στιγματισμός συνδέονται στενά με τις αξίες και τους κανόνες που μοιράζονται το μια κοινωνία⁴⁷. Επομένως η ευαλωτότητα και η ευαισθησία είναι πολύ διαφοροποιημένη ανά κράτος και πληθυσμό. Αυτό που μπορούμε να πούμε για να την διακρίνουμε είναι ότι τα άτομα που χαρακτηρίζονται ως ευάλωτα και ευπαθή είναι εκείνα που δεν έχουν τις συναισθηματικές, οικονομικές, ηθικές, οικογενειακές, μαθησιακές ευκολίες. Είναι άτομα τα οποία είτε στερούνται οικονομικής, υλικής, ηθικής, ασφάλειας όπως και δικαίωμα στην υγεία και στην πρόνοια. Τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζουν διωγμούς περιθωριοποίηση και ακόμα και καταπάτηση των ανθρωπίνων αναφαίρετων δικαιωμάτων τους. Υφίστανται ακόμα και διωγμούς από τα κράτη στα οποία διαβιούν, οι ακόμα και σε περιπτώσεις που τα άτομα αυτά ζητούν να διαμείνουν σε άλλα κράτη βιώνουν διωγμούς από τα κράτη στα οποία εισέρχονται. Παρακάτω θα παρατηρήσουμε πως ορισμένες ομάδες οι οποίες χαρακτηρίζονται ως ευπαθείς πως αντιμετωπίζονται από την ΕΕ στο ζήτημα της αίτησης ασύλου και της εισόδου σε ευρωπαϊκές χώρες.

---

⁴⁷ 'Vulnerability of families with children: Major risks, future challenges and policy recommendations' / Monika Mynarska, Bernhard Riederer, Ina Jaschinski, Desiree Krivanek, Gerda Neyer, and Livia Oláh/A project funded by European Union's Seventh Framework Programme under grant agreement no. 320116/<http://www.familiesandsocieties.eu/wpcontent/uploads/2015/11/WP49MynarskaEtAl2015.pdf> <https://population-europe.eu/research/policy-briefs/vulnerability-times-family-diversity>

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1. Οι ενέργειες της ΕΕ στη διασφάλιση του ασύλου

Η πρώτη ανάγκη για την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων παρουσιάστηκε από πολύ παλιά από τότε που ουσιαστικά υπήρξαν άνθρωποι οι οποίοι μετακινούνταν είτε παράνομα είτε νόμιμα με σκοπό την απόκτηση ενός καλύτερου επιπέδου ζωής και μιας καλύτερης πατρίδας μακριά από όσα προβλήματα αντιμετώπιζαν στην γενέτειρα τους. Η παγκόσμια κοινότητα μετά τις κτηνωδίες του πολέμου αποφάσισε να υλοποιήσει την ιδέα δημιουργίας ενός διεθνούς οργανισμού που θα συμβίβαζε τις διαφορές μεταξύ των κρατών αποτρέποντας νέες συγκρούσεις. Το 1945 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) με τη συμμετοχή πενήντα κρατών με έδρα τη Νέα Υόρκη και στόχο του τη διαφύλαξη της ειρήνης, τη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη εξασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για όλους τους λαούς, τη φροντίδα για τους πρόσφυγες, τη προστασία του περιβάλλοντος. Οι λαοί οι οποίοι βίωσαν τα επακόλουθα των μεταναστευτικών ροών ήταν πολλοί. Οι ανεπτυγμένες χώρες έγιναν κράτη προνοίας για άνεργο και φτωχό πληθυσμό που δεν διέθετε στις περισσότερες των περιπτώσεων ούτε εξειδίκευση σε κάποια εργασία ιδιαίτερα μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973. Οι χώρες του Τρίτου Κόσμου - οι οποίες εξαρτώνται οικονομικά από τη Δύση – αντιμετώπισαν αρκετά προβλήματα (αύξηση του ποσοστού της φτώχειας) λόγω σειρά τοπικών πολέμων και οι πληθυσμοί τους οδηγήθηκαν σε μετανάστευση προς τη Δύση.

Έτσι ο Ο.Η.Ε. αποφάσισε να εισάγει μέσα από τη Γενική Συνέλευση του, το 1948, μια σύμβαση, ίσως και την πιο σημαντική, η οποία αφορά το μεταναστευτικό ζήτημα, η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου⁴⁸. Η σύμβαση αυτή καθορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα⁴⁹ και τις ελευθερίες, για όλες τις γυναίκες και όλους τους άντρες. Μεταξύ αυτών, είναι το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την ιθαγένεια, στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας, στην εργασία, στην εκπαίδευση, το δικαίωμα στην τροφή και την κατοικία και το δικαίωμα συμμετοχής στη διακυβέρνηση. Η Διακήρυξη έθεσε τις βάσεις για περισσότερες από 80 συνθήκες και διακηρύξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Έχοντας σχεδόν ολοκληρώσει την εργασία του για τον καθορισμό των βασικών αρχών, ο Ο.Η.Ε. εστιάζει πλέον τις προσπάθειές του στην εφαρμογή των νόμων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε αυτό το σκοπό τον βοηθά ο Ύπατος Αρμοστής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, που συντονίζει τη δράση του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συνεργάζεται με τις κυβερνήσεις και τους μηχανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, για τη βελτίωση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στις 14 Δεκεμβρίου 1950 από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε ιδρύθηκε η Ύπατη Αρμοστεία. Δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (άρχισε να λειτουργεί το 1951). Αρχικός σκοπός της ήταν να βοηθήσει τους περίπου ένα εκατομμύριο Ευρωπαίους που είχαν εκτοπιστεί εξαιτίας του πολέμου. Καθώς ο αριθμός των εκτοπισθέντων ανά τον κόσμο αυξανόταν, η Ύπατη Αρμοστεία παράτεινε τη λειτουργία της και πλέον λειτουργεί άνευ χρονικού περιορισμού. Αποτελεί πλέον μια υπηρεσία του Ο.Η.Ε. που παρέχει βοήθεια και προστασία στους πρόσφυγες⁵⁰. Έχει έδρα την Γενεύη της Ελβετίας. Σκοπός της οργάνωσης

⁴⁸ Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών

http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=33

⁴⁹ Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

http://www.unric.org/html/greek/pdf/UDHR_simple_greek.pdf

⁵⁰ Διακυβέρνηση Ύπατης Αρμοστείας, <http://www.unhcr.org/governance.html>

σύμφωνα με την ιδρυτική της Διακήρυξη⁵¹ καθώς και την σύμβαση σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων η οποία εγκρίθηκε στις 25 Ιουλίου 1951 απ' την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, είναι να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο και να βρει καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, με την προοπτική του εθελοντικού επαναπατρισμού, της τοπικής ένταξης στη χώρα ασύλου ή της μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα. Η Νομοθεσία στην οποία στηρίζεται το έργο της Ύπατης Αρμοστείας ορίζεται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων το οποίο είναι το βασικό νομικό κείμενο που ορίζει ποιος είναι πρόσφυγας, τα δικαιώματά τους και τις νομικές υποχρεώσεις των κρατών⁵². Ο ρόλος της είναι κυρίως συντονιστικός ενώ σε περιόδους κρίσης έχει κατ' εξαίρεση αναλάβει και επιχειρησιακή δράση. Συνεργάζεται με τις κρατικές αρχές ασκώντας συμβουλευτικό ρόλο, καθώς και με τις ΜΚΟ και λοιπές οργανώσεις, ενώ αναλαμβάνει και στηρίζει δράσεις για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Στη συνέχεια με το Πρωτόκολλο του 1967 αφαίρεσε τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς που έθετε η Σύμβαση και έκτοτε δεν έχει διαφοροποιηθεί. Αυτή ήταν η πρώτη διεθνής συμφωνία που κάλυπτε τις πιο ουσιαστικές πλευρές της ζωής των προσφύγων. Δρομολογούσε μια σειρά θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία θα ήταν επιτακτική η ανάγκη να είναι τουλάχιστον ισότιμα με τις ελευθερίες που απολαμβάνουν οι αλλοδαποί υπήκοοι μιας χώρας ή και σε μερικές περιπτώσεις και οι ίδιοι οι πολίτες της χώρας. Μέσα από αυτή αναγνωρίζεται το διεθνές πεδίο δράσης των προσφυγικών κρίσεων και τη σπουδαιότητα της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ όλων των λαών απέναντι στην προσφυγική κρίση και στην από κοινού συμμετοχής των κρατών στη διευθέτηση του προβλήματος των προσφύγων.

ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ

Όσον αφορά τώρα ειδικά την Ευρώπη μέσα στα τελευταία χρόνια η ΕΕ προσπαθεί για την εξέλιξη και διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Αρχικά στο Ευρωπαϊκό δίκαιο, οι μετακινήσεις ατόμων στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάγονται στις αρμοδιότητες του λεγόμενου τρίτου πυλώνα της συνθήκης του Μάαστριχτ δηλαδή του τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών υποθέσεων. Οι δραστηριότητες τις μετανάστευσης περιοριζόταν αρχικά σε απλή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών.

Συνθήκη Μάαστριχτ

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, επίσημα γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρείται η σημαντικότερη και ιστορικότερη συνθήκη της Ευρωπαϊκής ηπείρου και η δεύτερη ομοίως σε παγκόσμια κλίμακα μετά εκείνης της ίδρυσης του ΟΗΕ. Ιστορικά δεν υπήρξε ποτέ στην παγκόσμια ιστορία παρόμοια συνθήκη με τόσο πλούσιο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιεχόμενο, που να διατηρούσε ταυτόχρονα και το "ισότιμον" των συμμετεχόντων κρατών. Έλαβε το όνομά της από την πόλη Μάαστριχτ στην οποία υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου του 1992, αποτελεί την τρίτη κατά σειρά θεμελιώδη συνθήκη με την οποία ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονος θεσμός, ύστερα από τη Συνθήκη της Ρώμης και την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986). Βέβαια στην εξέλιξη αυτή του θεσμού αυτού υπήρξαν και πολλές άλλες επιμέρους συνθήκες, που, αν και μη θεμελιώδεις, συνέβαλαν ουσιαστικά στην πορεία και την εξέλιξη της ΕΕ.

⁵¹ Καταστατικό της Ύπατης Αρμοστείας, <http://www.unhcr.org/3b66c39e1.html>

⁵² Η νομοθεσία της Σύμβασης της Γενεύης, όπως ορίζεται από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε., <https://www.unhcr.gr/genikes-pliories/geneva1951.html>

Για πρώτη φορά η μεταγενέστερη Συνθήκη του Άμστερνταμ μετέτρεψε τις πολιτικές αυτού του τομέα σε ακρογωνιαίο στόχο της Ένωσης προβλέποντας την ανάπτυξή της ως χώρου 'Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης' (άρθρο 2) και επίσης 'κοινωνικοποίησε' τα θέματα του ασύλου, της μετανάστευσης, των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα και της δικαστικής συνεργασίας σε αστικά θέματα.

Συνθήκη Άμστερνταμ

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ είναι το αποτέλεσμα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που ξεκίνησε στις 29 Μαρτίου 1996 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τορίνο. Εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 16 και 17 Ιουνίου του 1997 και στη συνέχεια υπεγράφη στις 2 Οκτωβρίου του 1997 από τους υπουργούς Εξωτερικών των τότε 15 κρατών μελών. Τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαΐου του 1999. Η συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποίησε ορισμένες διατάξεις της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διατάξεις για την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις. Στόχος των τροποποιήσεων αυτών ήταν η ενίσχυση των οικονομικών δικαιωμάτων των πολιτών, η ανάπτυξη Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και η βελτίωση της λειτουργίας των θεσμικών οργάνων. Με αυτή την συνθήκη η Ένωση έβαλε στόχο την δημιουργία αρχών και ευθυνών στα πεδία της κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, με την προσοχή της να επικεντρώνεται περισσότερο στην παρουσίαση των αξιών της Ένωση στον έξω κόσμο, στο να διασφαλίζει τα συμφέροντα της Ένωσης και στο να μεταρρυθμίζει τις πράξεις της. Η συνθήκη του Άμστερνταμ άφησε σε εκκρεμότητα θέματα όπως η προσαρμογή των θεσμικών οργάνων, η διεύρυνση και ορισμένες πτυχές της εξωτερικής πολιτικής. Αυτά τα θέματα ωστόσο πρόκειται να επιλυθούν μετά την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας

Συνθήκη Λισαβόνας

Συνθήκη της Λισαβόνας Η Συνθήκη της Λισαβόνας (γνωστή και ως η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη) είναι διεθνής συνθήκη που τροποποιεί τις ιδρυτικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 στη σύνοδο κορυφής της Λισαβόνας. Η Συνθήκη υποκαθιστά το εγκαταλειφθέν «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα», τροποποιώντας ειδικότερα τις υπάρχουσες Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στο πλαίσιο του καθορισμού του ρόλου της ΕΕ στον κόσμο, η Συνθήκη της Λισαβόνας κάνει επίσης αναφορά στην κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, την οποία θεωρεί ως αναπόσπαστο τμήμα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας. Η Συνθήκη περιλαμβάνει τη «ρήτρα αλληλεγγύης», σύμφωνα με την οποία η Ένωση και οι χώρες μέλη οφείλουν να ενεργούν από κοινού, όταν μια χώρα μέλος γίνεται στόχος τρομοκρατικής επίθεσης.

Όλο το παραπάνω σε συνδυασμό με την Σένγκεν⁵³ που αναφέρονταν στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, οδήγησε δειλά δειλά στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η κατάργηση των διακρίσεων κάθε μορφής.

Στη συνέχεια με το πρόγραμμα της Χάγης που σκοπός του είναι η ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών της Ένωσης και η εμφάθυνση της συνεργασίας για την μετανάστευση και τον έλεγχο των συνόρων. Έτσι μπήκαν οι κατευθυντήριες γραμμές σε σχέση με την ενίσχυση του χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, και για την εφαρμογή όσων είχαν αποφασιστεί από την ΕΕ. Τέλος στο παραπάνω πλαίσιο της προσέγγισης αυτής αποφασίστηκαν κοινές δράσεις όλων των Ευρωπαίων για την καταπολέμηση της

---

⁵³ Η Συνθήκη Σένγκεν υπεγράφη αρχικώς από την Γαλλία, την Δυτική Γερμανία και τις χώρες της Μπενελούξ το 1985 και η εφαρμογή της άρχισε το 1995

λαθρομετανάστευσης και τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων με επιστέγασμα την ίδρυση του οργανισμού Frontex⁵⁴, του Eurosur⁵⁵

Η εξέλιξη και η διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου διαμορφώνεται σταδιακά μέσα από το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) και ξεκίνησε μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) εμπεριέχει ένα νομικό πλαίσιο που ο σκοπός του είναι η διασφάλιση πιο ενιαίων προτύπων για το δίκαιο του ασύλου στην Ευρώπη. Από τη δεκαετία του 1990, υπήρξε αυξανόμενη ανάγκη για καθορισμό στο πλαίσιο της ΕΕ των ζητημάτων που αφορούσαν το άσυλο και τη μετανάστευση και δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς χωρίς εσωτερικά σύνορα. Αρχικά το ΚΕΣΑ αποσκοπούσε από το 1999 την θέσπιση κοινών ελαχίστων προδιαγραφών σε τομείς όπως οι συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο, ο τρόπος αξιολόγησης των αιτήσεων ασύλου, οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να θεωρηθεί ότι ένα άτομο έχει ανάγκη πολιτικής προστασίας και ο καθορισμός του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης αλλά και οι νομικές πράξεις που πρέπει να συμπληρώνονται από μηχανισμούς έμπρακτης συνεργασίας όπως ανταλλαγή πληροφοριών, κοινή κατάρτιση κ.ά. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την ανάγκη αντιμετώπισης μεγάλου αριθμού πολιτών που διώχθηκαν από τις συγκρούσεις στα Βαλκάνια και της κατάρρευσης των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη οδήγησαν στον σχηματισμό του ΚΕΣΑ. Εμπεριέχει λοιπόν:

- σαφή και εφαρμόσιμο προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου
- κοινά πρότυπα για μια δίκαιη και αποδοτική διαδικασία ασύλου
- κοινές ελάχιστες προϋποθέσεις υποδοχής των αιτούντων άσυλο
- την προσέγγιση των κανόνων σχετικά με την αναγνώριση και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα⁵⁶

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάζεται για το ΚΕΣΑ και τη βελτίωσή του από το 1999. Έκτοτε, το ΚΕΣΑ έχει περάσει από δύο φάσεις, με τη δεύτερη να εξακολουθεί να ισχύει. Μετά την πρώτη φάση και μια περίοδο προβληματισμού, έχουν γίνει αρκετές αλλαγές και πρόοδοι, που καθορίζουν κοινά υψηλά πρότυπα και ισχυρότερη συνεργασία για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των αιτούντων άσυλο σε ένα ανοικτό και δίκαιο σύστημα, ανεξάρτητα από τη

---

⁵⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αρ. 2007/2004 του Συμβουλίου της 26/10/2004 σχετικά με την σύσταση Ευρωπαϊκού

Οργανισμού για την διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο οργανισμός Frontex έχει ως κύριο στόχο, το να 'διευκολύνει και να καθιστά αποτελεσματικότερη την εφαρμογή ενεστώτων και μελλοντικών κοινοτικών μέτρων για την διαχείριση των εξωτερικών συνόρων', ενώ η ευθύνη και ο έλεγχος για την επιτήρηση των εξωτερικών συνόρων βαρύνει τα κράτη μέλη. Ο οργανισμός επικουρεί τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν καταστάσεις που απαιτούν αυξημένη τεχνική και επιχειρησιακή συνδρομή στα εξωτερικά τους σύνορα

⁵⁵ Το ευρωπαϊκό σύστημα επιτήρησης συνόρων (Eurosur) έχει ως κύριο στόχο την αποτροπή της παράνομης διέλευσης των συνόρων, την μείωση του αριθμού των λαθρομεταναστών που χάνουν την ζωή τους στην θάλασσα, την αύξηση της εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ μέσω της πρόληψης του διασυνοριακού εγκλήματος.

⁵⁶ <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/BZ0216138ENN.PDF> 'An Introduction to the Common European Asylum System for Courts and Tribunals' / Produced by the International Association of Refugee Law Judges European Chapter under contract to EASO/August 2016

συγκεκριμένη χώρα στην οποία εφαρμόζονται. Επί του παρόντος, το ΚΕΣΑ περιέχει τους ακόλουθους κανονισμούς και νόμους:

- Η αναθεωρημένη οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου
- Η αναθεωρημένη οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής
- Η αναθεωρημένη οδηγία για την αναγνώριση
- Ο αναθεωρημένος κανονισμός του Δουβλίνου
- Ο αναθεωρημένος κανονισμός EURODAC⁵⁷

Ένα βασικό στοιχείο του ΚΕΣΑ είναι ο επονομαζόμενος κανονισμός του Δουβλίνου⁵⁸. Ο καθορισμός του υπεύθυνου κράτους για την απόφαση της έγκρισης του ασύλου, βασίστηκε στην Σύμβαση του Δουβλίνου. Η Σύμβαση, είχε υπογραφεί στο Δουβλίνο το 1990 και άρχισε να ισχύει από το 1997 με την συμμετοχή και των 15 τότε κρατών μελών αλλά και της Νορβηγίας και της Ισλανδίας που είχαν συνυπογράψει την Συνθήκη Σένγκεν.

Ο κανονισμός του Δουβλίνου καθορίζει ότι το κράτος μέλος της ΕΕ που είναι αρμόδιο να εξετάσει την αίτηση ασύλου που αναμένεται να υποβληθεί από πολίτες τρίτου κράτους, όταν τα πρόσωπα αυτά ζητούν την προστασία εισερχόμενα πρώτα στην επικράτεια της ΕΕ. Μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις, λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες όπως η οικογενειακή κατάσταση ή υγειονομικοί λόγοι⁵⁹.

Σκοπός του συστήματος αυτού είναι το να αποκλείσει την δυνατότητα, πολλαπλών αιτήσεων ασύλου που καθιστά πιθανή η ελεύθερη κυκλοφορία στον χώρο Σένγκεν. Η Σύμβαση του Δουβλίνου ήταν ένα κείμενο διεθνούς δικαίου το οποίο είχαν συνυπογράψει τα κράτη μέλη χωρίς όμως να αποτελεί τμήμα του Κοινοτικού κεκτημένου. Κατά τη εποχή της Ευρωπαϊκής προσφυγικής κρίσης, η σύμβαση αυτή δέχτηκε έντονη κριτική από κράτη που δοκιμάζονται από ιδιαίτερα πολυάριθμα αιτήματα ασύλου, όπως η Ελλάδα ή η Ιταλία .

Στην συνέχεια η Κοινότητα υιοθέτησε τον Κανονισμό 343/2003 του Συμβουλίου που αντικατέστησε την προσφυγή στην Σύμβαση του Δουβλίνου, και που αποτελούσε τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής ασύλου της Ευρώπης. Ο κανονισμός (που έγινε γνωστός και ως Δουβλίνο 2) τηρεί τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο κανονισμός του Δουβλίνου μεταρρυθμίστηκε το 2013 και περιέχει ορθές διαδικασίες για την προστασία των αιτούντων άσυλο. Πλέον κάθε αίτηση ασύλου που υποβάλλεται στην επικράτεια της ΕΕ πρέπει να εξεταστεί - κάθε κράτος μέλος πρέπει να είναι σε θέση να καθορίσει εάν και πότε είναι υπεύθυνο για τη διεκπεραίωση της αίτησης ασύλου⁶⁰. Ο στόχος του κανονισμού Δουβλίνου είναι να διασφαλίσει την ταχεία πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και την εξέταση μιας αίτησης σχετικά με την αξία από μια και μοναδική, σαφώς καθορισμένη χώρα της ΕΕ. Γι' αυτό το λόγο ήταν επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας του

⁵⁷ <https://casework.eu/el/lesson/ceas-common-european-asylum-system/#easy-footnote-3-1275>

‘ΚΕΣΑ – Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου’

⁵⁸ <http://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/society/20170627STO78418/gemeinsames-europaisches-asylsystem> ‘Gemeinsames Europäisches Asylsystem’ /17 Σεπτεμβρίου

⁵⁹ <http://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/society/20170627STO78418/gemeinsames-europaisches-asylsystem> ‘Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου’/17 Σεπτεμβρίου

⁶⁰ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en ‘Χώρα υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Κανονισμός του Δουβλίνου)’/ EUROPEAN COMMISSION

κανονισμού του Δουβλίνου III⁶¹. Τα κριτήρια για τον καθορισμό της ευθύνης είναι, σε ιεραρχική σειρά:

- οικογενειακές εκτιμήσεις,
- πρόσφατη κατοχή θεώρησης ή άδειας διαμονής σε κράτος μέλος και
- εάν ο αιτών έχει εισέλθει στην ΕΕ παράνομα ή τακτικά⁶².

Ο κανονισμός ορίζει το κράτος μέλος που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου. Επιπλέον, παρέχει ήδη βελτίωση της αποδοτικότητας του συστήματος μέσω των ακόλουθων πτυχών που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁶³. Οι πτυχές που ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εδώ

- Ένας **μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης, ετοιμότητας και διαχείρισης κρίσεων**, με στόχο την αντιμετώπιση των δυσλειτουργικών αιτίων των εθνικών συστημάτων ασύλου ή των **προβλημάτων που προκύπτουν από ιδιαίτερες πιέσεις**.
- Μια σειρά διατάξεων σχετικά με την **προστασία των αιτούντων** και τις εκτεταμένες δυνατότητες επανένωσης **τους** με συγγενείς.
- Η δυνατότητα προσφυγής για την **αναστολή της εκτέλεσης της μεταφοράς** για την περίοδο κατά την οποία κρίνεται η αίτηση αναίρεσως, καθώς και η εγγύηση του δικαιώματος του προσώπου να παραμείνει στο έδαφος εν αναμονή της αποφάσεως δικαστηρίου σχετικά με την αναστολή της μεταφοράς εν αναμονή της προσφυγής.
- Υποχρέωση εξασφάλισης δωρεάν **νομικής συνδρομής** κατόπιν αιτήματος.
- Ένας ενιαίος λόγος **κράτησης σε περίπτωση κινδύνου διαφυγής**: αυστηρός περιορισμός της διάρκειας κράτησης.
- Η δυνατότητα των αιτούντων άσυλο που θα μπορούσαν σε ορισμένες περιπτώσεις να θεωρηθούν παράτυπες μετανάστες και να επιστραφούν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Επιστροφή, να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου – παρέχοντας έτσι στα άτομα αυτά **μεγαλύτερη προστασία** από την Ευρωπαϊκή Οδηγία για την Επιστροφή.
- Υποχρέωση διασφάλισης του **δικαιώματος προσφυγής κατά της απόφασης μεταφοράς**.
- Μεγαλύτερη **νομική σαφήνεια των διαδικασιών μεταξύ των κρατών** μελών – π.χ. εξαντλητικές και σαφέστερες προθεσμίες⁶⁴.

Ολόκληρη η διαδικασία του Δουβλίνου δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από 11 μήνες για να αναλάβει την ευθύνη ενός προσώπου, ή 9 μηνών για να το πάρει πίσω (εκτός από την άτυπη

---

⁶¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en 'Χώρα υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Κανονισμός του Δουβλίνου)' / EUROPEAN COMMISSION

⁶² https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en 'Χώρα υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Κανονισμός του Δουβλίνου)' / EUROPEAN COMMISSION

⁶³ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en 'Χώρα υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Κανονισμός του Δουβλίνου)' / EUROPEAN COMMISSION

⁶⁴ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en 'Μετανάστευση και εσωτερικές υποθέσεις' / 'Χώρα υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Κανονισμός του Δουβλίνου)' / EUROPEAN COMMISSION

φυγή ή όταν το άτομο κρατείται)⁶⁵. Παράλληλα με τον καθορισμό του υπευθύνου κράτους ισχύει ένα σύστημα αντιπαραβολής δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματική εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου. Το σύστημα που ονομάστηκε Eurodac αποσκοπεί στο να διαπιστώνει την ταυτότητα των αιτούντων άσυλο και των ατόμων που συλλαμβάνονται για παράνομη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Η βασική λογική πίσω από τις διατάξεις του κανονισμού είναι ότι μόνον ένα κράτος μπορεί να εξετάσει την αίτηση ασύλου, και προσδιορίζονται με ακρίβεια τα κριτήρια βάσει των οποίων καθορίζεται το ποιο κράτος είναι υπεύθυνο να εξετάσει την υποβαλλόμενη αίτηση. Η Eurodac είναι μια βάση δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων της ΕΕ, η οποία συλλέγει δακτυλικά αποτυπώματα του συνόλου των αιτούντων άσυλο σε όλη την επικράτεια της ΕΕ. Αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο που συντελεί στην αποτελεσματικότητα του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου που πραγματοποιείται στην ΕΕ. Εξυπηρέτηση κατά κύριο λόγο το κανονισμού του Δουβλίνου και αποτελεί το βασικό του επακόλουθο μαζί, αυτά τα δύο μέσα αποτελούν αυτό που συνήθως αναφέρεται ως σύστημα του Δουβλίνου⁶⁶. Ο αναθεωρημένος Κανονισμός Eurodac θα επιτρέψει την πρόσβαση των αρχών επιβολής και επιτήρησης του νόμου στη βάση δεδομένων της ΕΕ για τα δακτυλικά αποτυπώματα των αιτούντων άσυλο, υπό αυστηρά περιορισμένες συνθήκες, προκειμένου να προληφθούν, να εντοπιστούν ή να διερευνηθούν σοβαρότερα εγκλήματα, όπως οι δολοφονίες και η τρομοκρατία⁶⁷.

Η δεύτερη φάση του ΚΕΣΑ χαρακτηρίστηκε από την υιοθέτηση του προγράμματος 'Αλληλεγγύη και διαχείριση μεταναστευτικών ροών' το οποίο αναφέρεται στην περίοδο 2007-2013 και αφορά τους τομείς ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, επαναπροώθησης των παρανόμως διαμενόντων στην Ένωση πολιτών τρίτων κρατών, την ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών και την παροχή ασύλου.

Τον Ιούνιο του 2015, η Επιτροπή πραγματοποίησε ελέγχους σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού Δουβλίνο III και μια έκθεση αξιολόγησης ενόψει της μεταρρύθμισης του συστήματος του Δουβλίνου. Είναι γεγονός πως την ίδια εποχή υπήρξε ανεξέλεγκτη, μεγάλης κλίμακας, άφιξη μεταναστών και αιτούντων άσυλο (το 2015) που άσκησε τεράστια πίεση στο κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου στο σύνολό του όχι μόνο όχι μόνο στα συστήματα ασύλου μεμονωμένων κρατών. Εκεί φάνηκαν και οι αδυναμίες του συστήματος του Δουβλίνου διότι η συγκέντρωση και ο όγκος των εισόδων στο κράτος μέλος το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου δηλαδή στο πρώτο σημείο της παράτυπης εισόδου δημιούργησε δυσκολίες και χρονοτριβούσαν οι αποφάσεις λόγω του τεράστιου πληθυσμού. Για όλους τους παραπάνω λόγους, το 2016, η Επιτροπή πρότεινε την αναθεώρηση και αντικατάσταση των έως τότε μέσων ασύλου για την βέλτιστη κατανομή των μεταναστευτικών ροών και την απόδοση επαρκούς προστασίας σε όσους έχουν ανάγκη, σύμφωνα με τις επιταγές της ΕΕ για την διασφάλιση των μεταναστών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε τη διαπραγματευτική του εντολή στις 16 Νοεμβρίου 2017, η οποία εμπεριείχε πρόταση για αντικατάσταση του κριτηρίου της πρώτης εισόδου και της πρώτης αίτησης στην ΕΕ αντί αυτού αποφάσισε ένα σύστημα κατανομής, όπου ο αιτών άσυλο θα μπορούσε να επιλέξει να κατανεμηθεί σε ένα από τα τέσσερα κράτη μέλη με τις λιγότερες αιτήσεις, αποσυμφορίζοντας έτσι μια για πάντα τα ήδη πιεσμένα κράτη πρώτης υποδοχής των μεταναστών. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των μελών

---

⁶⁵ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en 'Χώρα υπεύθυνη για την αίτηση ασύλου (Κανονισμός του Δουβλίνου)' / EUROPEAN COMMISSION

⁶⁶ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en 'Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου' / ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

⁶⁷ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en 'Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου' / ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

του Συμβουλίου ήταν έντονες και οδηγήθηκαν σε αποτυχία, τα κράτη μέλη δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν για μια κοινή προσέγγιση και οι διαπραγματεύσεις σταμάτησαν άδοξα. Με βάση τα αποτελέσματα των συζητήσεων, καθώς και λαμβάνοντας υπόψη τη νέα μεταναστευτική κατάσταση το 2020, η Επιτροπή προτείνει την αντικατάσταση του κανονισμού Δουβλίνο III με έναν νέο κανονισμό για το άσυλο και τη διαχείριση της μετανάστευσης⁶⁸. Στις 23 Σεπτεμβρίου του 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε ένα νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, το οποίο απαντά σε όλα τα διαφορετικά στοιχεία που απαιτούνται για μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή προσέγγιση για τη μετανάστευση που έχει γνώμονα πρώτα το μετανάστη. Καθορίζονται λοιπόν ταχύτερες πιο ευέλικτες, βελτιωμένες και εμπειριστατωμένες, σύγχρονες διαδικασίες σε όλο το σύστημα ασύλου και μετανάστευσης και τίθενται σιγά σιγά τα θεμέλια για μια ισορροπία που βασίζεται στις αρχές της δίκαιης κατανομής ευθύνης και αλληλεγγύης, έτσι ώστε όλα τα κράτη της ΕΕ να είναι συνυπεύθυνα για την λύση του μεταναστευτικού ζητήματος. Με αυτό τον τρόπο υφίσταται η πλήρης ανοικοδόμηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών και της εμπιστοσύνης στην ικανότητα της ΕΕ να διαχειρίζεται αυτούς τους ανθρώπους που φτάνουν σ αυτή για την απόκτηση μιας καλύτερης και ελεύθερης ζωής. Η Επιτροπή εκτέλεσε εκτεταμένες διαβουλεύσεις ώστε να βρεθεί μια ειλικρινής και ολιστική λύση για τη βελτίωση του ολικού συστήματος αφού πρώτα αξιολόγησε την κατάσταση. Μέσα σε αυτά που πρέπει να κάνει το πρωταρχικό είναι να βελτιώσει την συνεργασία με τις χώρες προέλευσης των ανθρώπων αυτών στη συνέχεια να ελέγχει συνεχώς για την αποτελεσματικότητα των πρακτικών διαδικασιών, την πραγματική και ουσιαστική ένταξη των προσφύγων και την επιστροφή όσων δεν δικαιούνται την διαμονή στην επικράτεια της ΕΕ. Πραγματικότητα αποτελεί το γεγονός ότι καμία λύση για τη μετανάστευση δεν μπορεί να ικανοποιήσει όλες τις πλευρές, από όλες τις πτυχές - αλλά συνεργαζόμενη, η ΕΕ μπορεί να βρει μια κοινή λύση⁶⁹.

Μέσα από όλη αυτή την μεταρρύθμιση ταυτόχρονη μεταρρύθμιση θα συνέβαινε και στο σύστημα Eurodac. Όταν κάποιος υποβάλλει αίτηση ασύλου, τα δακτυλικά αποτυπώματά του αποστέλλονται στη βάση δεδομένων Eurodac. Τον Μάιο του 2016, η Επιτροπή της ΕΕ είχε σαν πρόταση να αποθηκευτούν πρόσθετες πληροφορίες, όπως όνομα, εθνικότητα, ημερομηνία και τόπος γέννησης, ταξιδιωτικά έγγραφα και φωτογραφίες, προκειμένου να υποστηριχθεί η πρακτική εφαρμογή του μεταρρυθμισμένου συστήματος του Δουβλίνου. Επομένως αποθηκεύοντας πρόσθετες πληροφορίες, οι αρχές μετανάστευσης θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν πιο εύκολα τους παράτυπους μετανάστες ή τους αιτούντες άσυλο χωρίς να χρειάζεται να υποβάλλουν ερωτήσεις σε αυτές τις πληροφορίες από άλλα κράτη μέλη, όπως συμβαίνει μέχρι και σήμερα⁷⁰.

---

⁶⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/news20200923/new-pact-migration-asylum-setting-out-fairer-more-european-approach_en/ / Νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, που καθορίζει μια δικαιότερη, πιο ευρωπαϊκή προσέγγιση / Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου 2020/ ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

⁶⁹ https://ec.europa.eu/home-affairs/news20200923/new-pact-migration-asylum-setting-out-fairer-more-european-approach_en/ / Νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, που καθορίζει μια δικαιότερη, πιο ευρωπαϊκή προσέγγιση / Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου 2020/ ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

⁷⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/society/20170627STO78418/gemeinsames-europaisches-asyssystem/> / 'Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου' / 14-07-2017/ Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο/ ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

2.2. Διασφάλιση των συνόρων της ΕΕ

Σημαντικός παράγοντας της ακεραιότητας της ΕΕ είναι και η διασφάλιση των συνόρων της. Πιο συγκεκριμένα η αποτελεσματική προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για έναν χώρο Σένγκεν χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα. Απαιτείται για:

- να διευκολύνει τη νόμιμη διέλευση των συνόρων
- να διαχειριστεί αποτελεσματικά τη μετανάστευση
- να βελτιώσει της εσωτερικής ασφάλειας στην ΕΕ εντοπίζοντας και αποτρέποντας απειλές στα εξωτερικά σύνορα
- να διασφαλίζει την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων⁷¹

Η προστασία και η διευθέτηση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ αποτελεί κοινή ευθύνη όλων των κρατών μελών και της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών θεσμών και των οργανισμών της ΕΕ. Μόνο με την ολοκληρωμένη προστασία και την σωστή διαφύλαξη των εξωτερικών συνόρων της η ΕΕ θα μπορέσει να διασφαλίσει την πολιτική σταθερότητα της και την συνοχή της. Ένα όργανο για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού είναι η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή- ένα νέο σχετικά επίτευγμα της ΕΕ, το οποίο αποτελείται από σύνολο ακτοφυλακών των κρατών μελών και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex). Είναι επιφορτισμένη με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων. Διαφυλάσσει λοιπόν τα Ευρωπαϊκά θαλάσσια σύνορα. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων (EUROSUR) είναι ένα πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών και συνεργασίας μεταξύ των εθνικών συνόρων και του Frontex - αλλά και με τρίτα μέρη⁷².

Το Δεκέμβριο του 2019 τέθηκε σε λειτουργία ο κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και η έγκαιρη λειτουργία του είναι απαραίτητη ενώ είχε ήδη υδρευθεί από το 2004 και απασχολεί 1000 υπαλλήλους, εκ των οποίων σχεδόν το ένα τέταρτο είναι αποσπασμένοι από τα κράτη μέλη και θα επιστρέψουν στην εθνική τους υπηρεσία μετά την ολοκλήρωση της θητείας τους στον Frontex . Ανάμεσα στα άλλα ο κανονισμός περιλαμβάνει τη σταδιακή δημιουργία μόνιμου σώματος που έχει απαίτηση 10.000 επιχειρησιακών υπαλλήλων, αποτελούμενο από προσωπικό από τον Οργανισμό καθώς και από κράτη μέλη με δυνατότητα άσκησης εκτελεστικών αρμοδιοτήτων⁷³.

Με αυτό το θεσμικό όργανο ενισχύεται η ικανότητα της ΕΕ να ανταποκρίνεται σε διαφορετικές καταστάσεις στα εξωτερικά σύνορα και να διαχειρίζεται τις επιστροφές των εισερχομένων με θεσμικό και σύμφωνο με τις αρχές της Ύπατης Αρμοστείας και του ΟΗΕ. Η ευρωπαϊκή διαχείριση συνόρων επιφορτισμένη με τον κεντρικό έλεγχο των συνόρων είναι εκείνη η οποία λαμβάνει μέτρα για τον εντοπισμό και την πρόληψη του διασυνοριακού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, καθώς είναι υπεύθυνη και για το μηχανισμό διασφάλισης- εξασφάλισης για

⁷¹ <https://www.europarl.europa.eu/news/de/headlines/society/20170627STO78418/gemeinsames-europaisches-asyssystem/> / 'Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου' / 14-07-2017/ Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο/ ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

⁷² https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders_en/ / 'Διασφάλιση των συνόρων της ΕΕ'// ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

⁷³ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders_en/ / 'Διασφάλιση των συνόρων της ΕΕ'// ιστοσελίδα EUROPEAN COMMISSION

ευάλωτα άτομα ή άτομα που χρειάζονται διεθνή προστασία⁷⁴. Σήμερα η Frontex αναγνωρίζεται ως ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης της ΕΕ. Στην εντολή του έχουν συμπεριληφθεί επισήμως και αρμοδιότητες έρευνας και διάσωσης, κάθε φορά που προκύπτουν καταστάσεις τέτοιες στο πλαίσιο της επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων⁷⁵.

2.3. Αρχή της μη επαναπροώθησης- Πλαίσιο της μετέγκαταστασης στην ΕΕ

Η αρχή της μη επαναπροώθησης, που απαγορεύει τη βίαιη απομάκρυνση των προσφύγων στα σύνορα εδαφών όπου κινδυνεύουν από διώξεις, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του καθεστώτος της διεθνούς προστασίας των προσφύγων⁷⁶. Αποτυπώνεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951⁷⁷, και αποτελεί θεμελιώδη αρχή από την οποία ουδεμία παρέκκλιση επιτρέπεται⁷⁸. Η αρχή της μη επαναπροώθησης, όπως ορίζεται στο άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951, αποτελεί διεθνές εθιμικό δίκαιο. Ως τέτοια, είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν είναι μέρη στη Σύμβαση του 1951 ή / και στο Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Απαγορεύει την έκδοση όταν έχει ως συνέπεια την έκθεση του εκζητούμενου σε κίνδυνο βασανιστηρίων ή άλλων σοβαρών παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου η υποχρέωση του κράτους στο οποίο απευθύνεται το αίτημα έκδοσης να τηρήσει την αρχή της μη επαναπροώθησης του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Το άρθρο 3 της Σύμβασης του 1984 κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας προβλέπει ρητώς ότι «κανένα κράτος μέρος δεν θα απελαύνει, δεν θα επαναπροωθεί («refouler») ούτε θα εκδίδει πρόσωπο σε άλλο κράτος, όπου υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστεύεται ότι αυτό το πρόσωπο θα κινδυνεύσει να υποστεί βασανιστήρια». Ως εγγενής επιταγή της απαγόρευσης των βασανιστηρίων κατά το διεθνές εθιμικό δίκαιο, που συνιστά αναγκαστικό κανόνα δικαίου, η απαγόρευση της επαναπροώθησης σε κίνδυνο παρόμοιας μεταχείρισης είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη στα σχετικά διεθνή κείμενα

Η απαγόρευση της αυθαίρετης στέρησης της ζωής και των βασανιστηρίων και άλλης σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, που προβλέπουν αντίστοιχα οι διατάξεις των άρθρων 6 και 7 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του 1966, όπως ερμηνεύεται από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, περιλαμβάνει επίσης την απαγόρευση της επαναπροώθησης σε κίνδυνο παρόμοιας μεταχείρισης. Κατά το διεθνές δίκαιο

⁷⁴ <https://frontex.europa.eu/el/> 'Τι είναι ο Frontex' 2021 FRONTEX

⁷⁵ <https://frontex.europa.eu/el/skhetika-me-emas/ti-einai-o-frontex/> 'Τι είναι ο Frontex' 2021 FRONTEX

⁷⁶ Για λεπτομερειακή ανάλυση βλέπε E. Lauterpacht & D. Bethlehem, «The scope and content of the principle of non refoulement: Opinion», in E. Feller, V. Tuerk & F. Nicholson (eds.), Refugee Protection in International Law, UNHCR's Global Consultations on International Protection, Cambridge University Press, Cambridge 2003 at p. 87 – 177. Βλέπε επίσης τη Γνωμοδότηση της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Εξω-εδαφική εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το καθε - στώς των προσφύγων σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45f17a1a4.html>

⁷⁷ <https://frontex.europa.eu/el/skhetika-me-emas/ti-einai-o-frontex/> 'Τι είναι ο Frontex' 2021 FRONTEX

⁷⁸ <https://frontex.europa.eu/el/skhetika-me-emas/ti-einai-o-frontex/> 'Τι είναι ο Frontex' 2021 FRONTEX

των δικαιωμάτων του ανθρώπου ο κανόνας της απαγόρευσης της επαναπροώθησης σε πραγματικό κίνδυνο «ανεπανόρθωτης βλάβης» εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται στην επικράτεια ενός κράτους ή υπάγονται στη δικαιοδοσία του, και, επομένως στους πρόσφυγες και στους αιτούντες άσυλο. Περαιτέρω, η απαγόρευση αυτή ισχύει όσον αφορά στη χώρα όπου απομακρύνεται ο ενδιαφερόμενος ή όσον αφορά σε οιαδήποτε άλλη χώρα στην οποία μπορεί να απομακρυνθεί στη συνέχεια. Ο κανόνας της απαγόρευσης της επαναπροώθησης σε κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης είναι ανεπίδεκτος εξαιρέσεων και παρέχει απόλυτη προστασία⁷⁹.

Πλαίσιο επανεγκατάστασης της ΕΕ

Ένα κοινοτικό πλαίσιο επανεγκατάστασης θα καθιερώσει ένα μόνιμο πλαίσιο με μια ενοποιημένη διαδικασία επανεγκατάστασης σε ολόκληρη την ΕΕ. Ενώ τα κράτη μέλη θα παραμείνουν εκείνα που αποφασίζουν για το πόσα άτομα θα επανεγκαθίστανται κάθε χρόνο, συντονίζοντας τις εθνικές προσπάθειες και ενεργώντας στο σύνολό της, η ΕΕ θα έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο και θα είναι σε θέση να συνεισφέρει συλλογικά και με μία μόνο φωνή στον κόσμο προσπάθειες επανεγκατάστασης⁸⁰.

Το 2018, η Επιτροπή πρότεινε επίσης μια αναδιατύπωση της οδηγίας για την επιστροφή ως απάντηση στα υφιστάμενα εμπόδια για μια αποτελεσματική πολιτική επιστροφών. Η αναδιατύπωση στοχεύει στο να καταστήσει τους κανόνες της ΕΕ κατάλληλους για την επιτυχή αντιμετώπιση του κινδύνου απόδρασης, την παροχή βοήθειας σε εθελοντικές επιστροφές, τη διασφάλιση της κατάλληλης παρακολούθησης των εθνικών διαδικασιών και τον εξορθολογισμό των διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών. Το 2019, το Συμβούλιο κατέληξε σε μερική γενική προσέγγιση σχετικά με το κείμενο, εκτός από τη συνοριακή διαδικασία επιστροφής. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, συνεχίζεται το έργο για την επίτευξη εντολής διαπραγματεύσεως⁸¹.

Νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο

Τον Σεπτέμβριο του 2020, η Επιτροπή ενέκρινε ένα νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, το οποίο περιέχει διάφορες λύσεις μέσω νέων νομοθετικών προτάσεων και τροποποιήσεων σε εκκρεμείς προτάσεις για τη θέσπιση ενός συστήματος που είναι τόσο ανθρώπινο και αποτελεσματικό, που αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός στον δρόμο η Ένωση διαχειρίζεται τη μετανάστευση⁸².

---

⁷⁹ Για λεπτομερειακή ανάλυση βλέπε E. Lauterpacht & D. Bethlehem, «The scope and content of the principle of non refoulement: Opinion», in E. Feller, V. Tuerk & F. Nicholson (eds), *Refugee Protection in International Law*, UNHCR's Global Consultations on International Protection, Cambridge University Press, Cambridge 2003 at p. 87 – 177. Βλέπε επίσης τη Γνωμοδότηση της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Εξω-εδαφική εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 για το καθε - στώς των προσφύγων σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45f17a1a4.html>

⁸⁰ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en/ 'Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου' / ιστοσελίδα της EUROPEAN COMMISSION

⁸¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en/ 'Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου' / ιστοσελίδα της EUROPEAN COMMISSION

⁸² https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en/ 'Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου' / ιστοσελίδα της EUROPEAN COMMISSION

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΣΥΛΟΥ ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι και τα δικαιώματα του παιδιού είναι ανθρώπινα δικαιώματα και έχουν την ιδιότητα να είναι καθολικά, αναφαίρετα και αδιαίρετα. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη της Λισαβόνας), η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2009, περιλαμβάνει μια βασική δέσμευση για την προώθηση της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού στην εσωτερική και εξωτερική δράση της ΕΕ. Πάνω σε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές και τους θεμελιώδεις πυλώνες, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιβεβαιώνει τη δέσμευσή της για προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού και τα προωθεί στην εξωτερική της πολιτική για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού. Ακόμα και σήμερα υπάρχουν παιδιά σε εύλωτες καταστάσεις, όπως τα παιδιά που ζουν σε φτώχεια, ζουν σε συγκρούσεις, συρράξεις και εύθραυστες καταστάσεις, παιδιά με ειδικά προβλήματα, με αναπηρίες, παιδιά που στερούνται της ελευθερίας τους ή που ζουν παραβιάζοντας νόμους, παιδιά μεταναστών και προσφύγων (περίπου στον κόσμο, εκατομμύρια παιδιά έχουν μεταναστεύσει διασυνοριακά ή έχουν αναγκαστεί εκτοπισμένα να αφήσουν τις πατρίδες τους σήμερα τα παιδιά αποτελούν σχεδόν ένα μεγάλο πλήθος προσφύγων), τα ασυνόδευτα παιδιά και τα άτομα χωρίς οικογένεια, αντιμετωπίζουν ιδιαίτερους κινδύνους και είναι εκτίθενται σε διακρίσεις, περιθωριοποίηση, θεσμοθέτηση και αποκλεισμό. Γι αυτά τα παιδιά πρέπει η ΕΕ να λάβει μέτρα και να θεσμοθετήσει ακόμα περισσότερα νομικά και πολιτικά πλαίσια ώστε να προστατεύονται οι προσωπικότητες και η ακεραιότητα αυτών των πλασμάτων καθώς είναι αυλωτά . έτσι η ΕΕ βασισμένη σε όσα έχει θεσμοθετήσει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ έχει οργανώσει ένα ειδικό της θεσμικό πλαίσιο ασύλου για τους ανήλικους και άλλες ευπαθείς ομάδες που εισέρχονται στην επικράτεια της.

3.1.Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ανήλικων και ασυνόδευτων ανηλίκων

Αρχικά πρέπει να αναζητήσουμε πως η ΕΕ διασφαλίζει το γεγονός ότι το πρόσωπο που έχει φτάσει σ αυτή είναι ανήλικο. Οι αρμόδιες αρχές δεν πρέπει ποτέ να αρνούνται την είσοδο στα παιδιά ποσό μάλλον αν αυτά είναι ασυνόδευτα που ζητούν προστασία, ούτε να τα επιστρέφουν εξαναγκάστηκα στα σημείο εισόδου της χώρας . Ο πρώτιστος σκοπός των χωρών της Ευρώπης που αντιμετωπίζουν την είσοδο ενός ανήλικου και μάλιστα ασυνόδευτου πρέπει να είναι η τακτοποιεί της ανηλικότητας.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στις περισσότερες των περιπτώσεων μπορεί να αποτελούν θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας η εκμετάλλευσης , η ακόμα και να είναι απλά μετανάστες και αιτούντες άσυλο. Πρέπει επομένως η ΕΕ να ξεχωρίζει και να διακρίνει σωστά κατηγοριοποιώντας αυτού του είδους τους εισερχομένους με πολύ προσοχή και με ενδεδειγμένη αξιολόγηση της κατάστασης. Ακόμα και αν αυτοί βρίσκονται στο πλήθος μιας οικογένειας πρέπει να είναι υπάρχει έλεγχος της ανηλικότητας τους.

Αξιολόγηση ηλικίας

Το πιο σημαντικό βήμα απ' όλα είναι η σωστή αξιολόγηση της ηλικίας του παιδιού ή αλλιώς του φερόμενου ως ανήλικου. Πρέπει να διαπιστωθεί η ακριβής ηλικία διότι τις περισσότερες φορές είτε τα συγκεκριμένα άτομα δεν έχουν καθόλου έγγραφα μαζί τους, είτε έχουν ελλείπει στοιχεία σ' αυτά. Ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες και παιδίατροι με την κατάλληλη τεχνογνωσία είναι αυτοί οι οποίοι θα εξακριβώνουν τις ηλικίες των παιδιών και μάλιστα με τρόπο που δεν θα είναι εξαναγκαστικός ή πολιτισμικά ακατάλληλος. Ταυτόχρονα όμως αναλόγως πάντα του φύλλου του παιδιού. Δεν είναι πάντοτε ακριβής από επιστημονική άποψη η αξιολόγηση της ηλικίας και υπάρχει πάντα περιθώριο λάθους. Αποτελεί πραγματικότητα ότι οι εξετάσεις αυτές είναι πολύ κοστοβόρες και χρονοβόρες.

Γνωρίζοντας η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού αλλά και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ότι είναι πολύ δύσκολη η αξιολόγηση της ηλικίας έχουν ζητήσει από τις κυβερνήσεις να μη βασίζονται στη διαπίστωση αποκλειστικά στην σωματική διάπλαση του παιδιού αλλά να εξετάζουν και την ψυχολογική του ωριμότητα και να λαμβάνουν υπόψη και το περιθώριο σφάλματος στο οποίο υπόκεινται οι ιατρικές εξετάσεις, ενώ σε περίπτωση αμφιβολίας να αποφασίζουν προς όφελος του παιδιού⁸³. Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ορισμένα παιδιά δηλώνουν ότι είναι ενήλικες και καταχωρούνται ως ενήλικες, παρόλο που δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είναι ανήλικοι. Αυτό γίνεται διότι έχουν την άποψη ότι η μεγαλύτερη ηλικία είναι προς όφελός τους κάτι που δεν είναι βέβαιο. Οι διαδικασίες κατά τις οποίες καθορίζεται επομένως η ηλικία των ανθρώπων αυτών πρέπει να είναι επιστημονικές και ιατρικές ώστε να μη βασίζονται απλά σε μαρτυρίες. Μόνο έτσι δεν θα οδηγούνται τα θεσμικά όργανα σε εσφαλμένα συμπεράσματα και αξιολογήσεις άτοπων.

Είναι όντως ασυνόδετο ο ανήλικος

Το δεύτερο σημαντικό βήμα για την προστασία του ανήλικου αφού αποδειχθεί η ανηλικότητα του είναι ότι, οι αρχές θα πρέπει να αξιολογήσουν το κατά πόσον το παιδί είναι ασυνόδετο. Όλα τα ασυνόδετα παιδιά πρέπει να καταγράφονται, να παρακολουθούνται και οπωσδήποτε τα στοιχεία τους να ενημερώνονται διαρκώς. Τα παιδιά μετανάστες που είναι θύματα κακοποίησης, εκμετάλλευσης, εγκατάλειψης, , βασανιστηρίων, σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή ένοπλης σύρραξης πρέπει να τους δίνονται οι βέλτιστες υπηρεσίες φροντίδας ψυχικής υγείας κατά περίπτωση ώστε να επιτευχθεί η αποκατάσταση τους. Απαιτείται εξειδικευμένο προσωπικό που να συνεργάζεται στενά με τις αρχές αρμόδιες για την εφαρμογή του νόμου ώστε όλες οι διαδικασίες εξακρίβωσης να γίνονται σωστά. Επιπλέον, αμέσως μετά τη συλλογή τους τα παιδιά πρέπει να ενημερώνονται για το δικαίωμά τους να ζητήσουν άσυλο και να τους τεθούν ερωτήσεις με σκοπό να εξακριβωθεί κατά πόσον έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας.

Το κάθε κράτος υποδοχής πρώτιστος αφού τακτοποιήσει την ηλικία τους θα πρέπει να αναζητήσει τους γονείς και τις οικογένειες των παιδιών αυτών το συντομότερο δυνατό. Αυτό αποτελεί έναν άθλο και πρέπει πρώτα να διασφαλιστεί ότι η αναζήτηση των οικογενειών δεν θα θέτει σε κίνδυνο ούτε το ίδιο το παιδί ούτε την οικογένεια του στη χώρα καταγωγής του ή σε οποιαδήποτε χώρα βρίσκεται αυτή. Η υπηρεσία που ασχολείται με την παραπάνω διαδικασία είναι η Κεντρική Υπηρεσία Αναζήτησης της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού. Τα παιδιά πρέπει πάντα να γνωρίζουν αυτή τη διαδικασία, να συμμετέχουν σ αυτή και να ενημερώνονται ότι έχει γίνει η διενέργεια της. Σε περίπτωση τώρα που υπάρχει κάποιος

---

⁸³ <https://www.hrw.org/reports/greece1208grweb.pdf> "Αφημένα στη Μοίρα τους Η συστηματική αποτυχία παροχής προστασίας στα ασυνόδετα παιδιά στην Ελλάδα" /Δεκέμβριος 2008 /Copyright © 2009 Human Rights Watch ///1-56432-454-0

υπεύθυνος για την φροντίδα του παιδιού πρέπει να διευκολύνει την επικοινωνία του ανήλικου με την οικογένεια του.

Αίτηση ασύλου από το ανήλικο

Από την πρώτη στιγμή που το ασυνόδευτο παιδί το οποίο εισέρχεται σε μια χώρα μόνο του χωρίς κάποιο κηδεμόνα πρέπει να ενημερωθεί ότι έχει τη δυνατότητα αίτησης ασύλου. Εάν αποφασίσει ότι επιθυμεί να ζητήσει άσυλο (με τη βοήθεια της αστυνομικής αρχής της οποιασδήποτε χώρας εισόδου είτε νομικού συμβουλίου είτε εξειδικευμένης μη κυβερνητικής οργάνωσης) πρέπει να ενημερωθεί ο Εισαγγελέας Ανηλίκων προκειμένου να ενεργήσει ως προσωρινός επίτροπος και να εκπροσωπήσει εν δυνάμει τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος πρόσφυγα. Αυτό είναι επιτακτικό διότι είναι ο αρμόδιος για να παρέχει συμβουλές στο παιδί σύμφωνα με τα δικαιώματα του την εκπροσώπηση του την εκπαίδευση του , την κοινωνική του ασφάλιση την φροντίδα της υγείας του και την έκδοση των εγγράφων του όπως ταυτότητες και άλλα. Έτσι ένα από τα σημαντικότερα βήματα για την διασφάλιση του ανήλικου εφόσον αυτό χαρακτηρίζεται ασυνόδευτο είναι ο διορισμός επίτροπου ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για το παιδί.

Διορισμός επιτρόπου

Ο ανήλικος πρέπει να εκπροσωπείται στις διάφορες διαδικασίες οι οποίες θα τον οδηγήσουν στην απόκτηση ή μη του καθεστώτος ασύλου. Το ρόλο της εκπροσώπησης αυτής παίρνει ο επίτροπος ο οποίος αποκτά συγκεκριμένες υποχρεώσεις και αρμοδιότητες απέναντι στο ανήλικο που θα αναφερθούν λεπτομερώς παρακάτω. Ουσιαστικά αυτός ο επίτροπος θα είναι ο κηδεμόνας, νομικός εκπρόσωπος ή διαχειριστής, σύμβουλος και σε πολλές περιπτώσεις εκείνος που θα είναι υπεύθυνος για τον ασυνόδευτο ανήλικο.

Τα παιδιά όπως είναι παγκοσμίως γνωστό δεν έχουν ικανότητα δικαίου, πρέπει να εκπροσωπούνται από ενήλικο άτομο σε όλες τις νομικές διαδικασίες. Χωρίς την παρουσία ενήλικου επιτρόπου, η αίτηση ασύλου θεωρείται άκυρη. Ο σεβασμός του δικαιώματος ασύλου των ασυνόδευτων ανηλίκων προϋποθέτει την εκπροσώπησή τους από επίτροπο αμέσως μόλις εκφράσουν την επιθυμία τους να ζητήσουν άσυλο. Στο πλαίσιο αυτό, οι παγκόσμιες οδηγίες για το άσυλο προβλέπουν ότι «τα κράτη μέλη λαμβάνουν το ταχύτερο δυνατόν μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων»⁸⁴

Ως «εκπρόσωπος» ορίζεται «το πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματος οργάνωσης που εκπροσωπεί τον ασυνόδευτο ανήλικο ως νόμιμος κηδεμόνας, το πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματος εθνικής οργάνωσης υπεύθυνης για την επιμέλεια και την ευημερία των ανηλίκων ή κάθε άλλος κατάλληλος εκπρόσωπος που έχει οριστεί για την προάσπιση των συμφερόντων του ανήλικου αυτού». Ο εκπρόσωπος αυτός ορίζεται το συντομότερο δυνατόν μετά την αίτηση ασύλου ώστε ο ασυνόδευτος ανήλικος να διαθέτει εκπροσώπηση και βοήθεια κατά την εξέταση της αίτησης.

Πιθανότητα μη ύπαρξης εκπροσώπου δεν υφίσταται για τα παιδιά εισερχόμενα στην ΕΕ. Ο διορισμός του εκπροσώπου δεν είναι υποχρεωτικός μόνο από τη στιγμή που ο ασυνόδευτος ανήλικος: α) θα ενηλικιωθεί προτού ληφθεί απόφαση σε πρώτο βαθμό, β) διαθέτει δικηγόρο, γ)

---

⁸⁴ Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, Άρθρο 19, βλέπετε: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EN:HTML> [ενημέρωση: 11 Ιουλίου 2012]. Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004, Άρθρο 30, ο.π. (υποσημείωση 3).

είναι τουλάχιστον 16 ετών και σε θέση να υποστηρίξει την αίτησή του χωρίς εκπρόσωπο, ή δ) είναι έγγαμος.

Οπουδήποτε ο ανήλικος αιτηθεί άσυλο εκεί ακριβώς θα προβλέπεται, εκτός των άλλων, ο διορισμός εκπροσώπου ακόμα και αν αυτό συμβεί στα σύνορα ή στις ζώνες διέλευσης των κρατών μελών.

Την ανάγκη για επιτροπεία και εκπροσώπηση υποστηρίζουν, επίσης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού και το Συμβούλιο της Ευρώπης σε πολλές συστάσεις και κατευθυντήριες γραμμές που έχουν δημοσιεύσει τα τελευταία 20 χρόνια. Τα ευρωπαϊκά κράτη εφαρμόζουν διαφορετικά μοντέλα εκπροσώπησης των ανηλίκων αυτών.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συνιστά «ο επίτροπος ή ο σύμβουλος να έχει την απαραίτητη εμπειρογνωμοσύνη στον τομέα φροντίδας παιδιών προκειμένου να εξασφαλίζεται το συμφέρον του παιδιού και να καλύπτονται καταλλήλως οι ανάγκες του» Την ανάγκη αυτή υποστηρίζουν, επίσης η Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Παιδιού και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Εντούτοις, οι προϋποθέσεις διορισμού επιτρόπου ποικίλουν από τη μία χώρα στην άλλη. Στην Αυστρία, τη Βουλγαρία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, δεν υπάρχουν επίσημες προϋποθέσεις για την κατάρτιση ή την επιμόρφωση των επιτρόπων στον τομέα του δικαίου ασύλου⁸⁵. Συγκεκριμένη εμπειρογνωμοσύνη απαιτείται σε λίγες χώρες, όπως η Κύπρος, η Δανία, η Εσθονία και η Ολλανδία⁸⁶.

Στην πραγματικότητα, μόνο μερικές ευρωπαϊκές χώρες εξασφαλίζουν την κατάρτιση των επιτρόπων στον τομέα δικαίου και διαδικασιών ασύλου με τη διεξαγωγή επιμορφωτικών σεμιναρίων ή την έκδοση ειδικών κατευθυντήριων οδηγιών. Στο Βέλγιο για παράδειγμα, δεν απαιτείται συγκεκριμένη εμπειρογνωμοσύνη στο δίκαιο μετανάστευσης ή ασύλου. Στη Μάλτα, διοργανώνονται ad hoc επιμορφωτικά σεμινάρια ενώ παράλληλα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει διανεμίει Κατευθυντήριες Οδηγίες. Ωστόσο, τα επίσημα αυτά σεμινάρια δεν είναι υποχρεωτικά. Στην Πορτογαλία, ο διορισμένος επίτροπος δεν έχει ειδικές γνώσεις πάνω στο δίκαιο ασύλου, αλλά στην πράξη, την εκπροσώπηση αναλαμβάνει η ΜΚΟ Conselho Português para os Refugiados (CPR) λόγω της εμπειρογνωμοσύνης της στον τομέα⁸⁷

Αλλαγή επιτρόπου

Πολλές φορές υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι επιτακτική η ανάγκη αλλαγής επιτρόπου. Σε ένα μικρό ποσοστό ευρωπαϊκών χωρών, όπως η Αυστρία, η Γαλλία, η Ουγγαρία, η Κύπρος και η Ελλάδα, το παιδί δεν έχει τη δυνατότητα να ζητήσει άλλο επίτροπο. Άλλες όμως ευρωπαϊκές χώρες παρέχουν αυτή τη δυνατότητα. Στο Βέλγιο, μπορεί να κατατεθεί

---

⁸⁵ 'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασουνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση' / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

⁸⁶ 'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασουνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση' / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

⁸⁷ /'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασουνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση' / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

αίτημα διαμεσολάβησης στην υπηρεσία επιτροπειών. Το παιδί μπορεί, επίσης, να προσφύγει στο δικαστή (Juge de Paix), ο οποίος έχει την αρμοδιότητα να παύσει τον επίτροπο

Στην πράξη, όμως ακόμα και στις χώρες που υπάρχει αυτή η δυνατότητα τα παιδιά φαίνεται ότι δεν την γνωρίζουν και παραμένουν με τον αρχικό επίτροπο ακόμα και αν δεν το επιθυμούν. Σε μερικά κράτη, όπως το Βέλγιο, η Δανία, η Εσθονία, η Βουλγαρία, η Γερμανία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Ολλανδία, η Ρουμανία, η Μάλτα, και η Σουηδία, έχει οριστεί συγκεκριμένο πλαίσιο για την εποπτεία του έργου των επιτρόπων. Πρέπει ανά πάσα στιγμή να επιθεωρείται το έργο των επιτρόπων εάν κάνουν σωστά την δουλειά τους. Στο Βέλγιο συγκεκριμένα, οι επίτροποι είναι υποχρεωμένοι να στέλνουν εκθέσεις στο Τμήμα Επιτροπειών του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Στη Λιθουανία επίσης, το Υπουργείο Κοινωνικής Ασφάλειας και Εργασίας είναι υπεύθυνο για τα ασυνόδευτα παιδιά και ελέγχει το έργο των επιτρόπων⁸⁸.

Το ζήτημα της εκπροσώπησης των ασυνόδευτων ανηλίκων αντιμετωπίζεται ποικιλοτρόπως στην ΕΕ. Σε μερικές χώρες ο ρόλος του επιτρόπου έχει εντυπωθεί, ως κάποιος που φροντίζει όλες τις πτυχές της ζωής του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας ασύλου. Η επιλογή αυτή φαίνεται καλή, εάν ο επίτροπος έχει επαρκή εκπαίδευση πάνω στο δίκαιο ασύλου. Η πρακτική διορισμού ειδικού επιτρόπου που αφοσιώνεται στη διαδικασία ασύλου, φαίνεται εξίσου ενδιαφέρουσα, αλλά προϋποθέτει καλή σχέση μεταξύ ειδικού και γενικού επιτρόπου. Επίσης, συνεπάγεται ότι ο ρόλος του ειδικού επιτρόπου που έχει επιμορφωθεί σε ζητήματα ασύλου, επεκτείνεται σε όλες τις παραμέτρους της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της βοήθειας στη συμπλήρωση της αίτησης και της προετοιμασίας για τη συνέντευξη ακόμα και τις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και συμβουλευτικής αρωγής του ανηλίκου⁸⁹.

Κράτηση Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Είναι γεγονός ότι η εσκεμμένη κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων αποτελεί αντικατοπτρισμό της βασικής και κεντρικής δυσλειτουργίας του τρόπου με τον οποίο το σύστημα της μετανάστευσης και της κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη αντιμετωπίζουν την υποχρέωση της παροχής μέριμνας για τα ασυνόδευτα παιδιά. Κατά τις διεθνείς επιταγές, η κράτηση των παιδιών πρέπει να λαμβάνει χώρα μόνον σε έσχατες περιστάσεις και η διάρκειά της πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στον απαραίτητο χρόνο. Εντοπίζεται πανευρωπαϊκά σοβαρή έλλειψη ικανοποιητικών και επαρκών καταλυμάτων για όλα τα ασυνόδευτα παιδιά που εισέρχονται στην Ευρώπη που ήρθαν είτε ως μετανάστες είτε ως αιτών άσυλο. Η έλλειψη αυτή των καταλυμάτων είναι ένας από τους λόγους για την παρατεταμένη κράτηση των ασυνόδευτων παιδιών, η κράτηση όμως των παιδιών χειροτερεύει την ευάλωτη θέση τους. Επιπλέον, μόλις τα παιδιά αυτά αφεθούν ελεύθερα, βρίσκονται κυριολεκτικά πεταμένα στο δρόμο, στην καλύτερη περίπτωση με ελάχιστη συνδρομή και στη χειρότερη χωρίς απολύτως καμία.

Οι λόγοι για την κράτηση των ανηλίκων για μικρότερα ή μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα φαίνεται ότι είναι αυθαίρετοι. Δεν υπάρχει σε παγκόσμιο επίπεδο ουδεμιά πρόβλεψη για κράτηση και φυλάκιση ανηλίκων. Προς το παρόν σε όσες ευρωπαϊκές χώρες εντοπίζεται η κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων στηρίζεται παρανόμως στην ίδια νομική βάση με αυτή των ενηλίκων: οι αρχές μπορούν να κρατήσουν έναν υπήκοο τρίτης χώρας χωρίς νόμιμα

---

⁸⁸ /Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

⁸⁹ /Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

έγγραφο με σκοπό να τον απελάσουν. Στην συνέχεια με την έκδοση της διαταγής απέλασης, η εκάστοτε αστυνομία μπορεί να συνεχίσει την κράτηση ενός ατόμου έως και τρεις μήνες εάν θεωρείται ότι ενδέχεται να δραπετεύσει ή αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια τάξη⁹⁰. Τα παιδιά ενδέχεται να αντιμετωπίσουν επιπλέον κινδύνους στα κέντρα κράτησης όπου αποστέλλονται από τις αρχές. Σε ορισμένα κέντρα, τα παιδιά, ενώ οι διεθνείς επιταγές, αναφέρουν ότι τα παιδιά πρέπει να κρατούνται ξεχωριστά από τους ενήλικες αυτά πολλές φορές κρατούνται μαζί τους. Οι συνθήκες κράτησης σε πολλές των περιπτώσεων όπου κρατούνται ασυνόδευτα παιδιά φανερώνουν προς αυτά απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση⁹¹.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα παιδιά υπό κράτηση δεν έχουν το δικαίωμα δωρεάν νομικής συνδρομής και σπάνια έχουν πρόσβαση σε εθελοντές δικηγόρους. Ταυτόχρονα οι εισαγγελείς που αναλαμβάνουν το καθήκον να ενεργούν ως οι προσωρινοί επίτροποι τους μάλιστα δεν μπορούν να προβάλλουν ενστάσεις κατά της κράτησης των παιδιών αυτών. Πρόσφατα νομοθετικά κείμενα διευκρινίζουν ότι πρέπει να αποφεύγεται η κράτηση και ο περιορισμός των ανηλίκων που ζητούν άσυλο⁹².

Με τις συλλήψεις και κρατήσεις των παιδιών δεν εξυπηρετείται κανένας νομικός σκοπός και δημιουργούνται πολύ σοβαρές συνέπειες στην καλή κατάσταση και την ασφάλεια των παιδιών. Είναι γεγονός ότι η απελάσεις μεταξύ πρεσβειών που δεν συνεργάζονται είναι πολύ δύσκολες και έτσι παιδιά που προέρχονται από τις χώρες αυτές εγκλωβίζονται στην χώρα υποδοχής. Σπάνια τα παιδιά μεταφέρονται σε εγκαταστάσεις μέριμνας όταν αφεθούν ελεύθερα και προσμένουν στους δρόμους διατρέχοντας τεράστιους κινδύνους. Όσα παιδιά τώρα δεν έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου ή το αίτημα τους απορρίφθηκε τότε κινδυνεύουν να εισέλθουν σε καθεστώς επαναλαμβανόμενων κρατήσεων. Η συστηματική και επαναλαμβανόμενη κράτηση των ασυνόδευτων ανηλίκων αποτελεί παραβίαση του διεθνούς δικαίου. Η κράτηση των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο δεν έχει απαγορευτεί στο σύνολο των 27 κρατών μελών της ΕΕ. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επισημάνει την ιδιαίτερα ευάλωτη θέση αυτών των παιδιών όταν τελούν υπό κράτηση. Πρέπει να τονιστεί ότι το Δικαστήριο έκρινε πως η κράτηση αυτών των παιδιών παραβιάζει το Άρθρο 5 της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια), ενώ συνεπάγεται και παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση βασανιστηρίων, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης)⁹³

Μια πρώτη λίστα κρατών μελών της ΕΕ που απαγορεύουν την κράτηση όλων των ασυνόδευτων παιδιών στην έκταση της χώρας, απαρτίζεται από: το Βέλγιο, την Δανία, την Κύπρο, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, την Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, την Πορτογαλία, τη Σουηδία την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Μια δεύτερη λίστα χωρών που απαγορεύουν την κράτηση των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων, τώρα, άσυλο αποτελείται από την Πολωνία και τη Βουλγαρία. Στην Αυστρία, την Εσθονία, την Τσεχία, τη Φινλανδία, την Ελλάδα, τη Γερμανία, τη Λετονία, την Ολλανδία, τη Μάλτα, και τη Σλοβενία, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να τεθούν υπό καθεστώς κράτησης, είτε είναι αιτούντες άσυλο είτε όχι. Στην

⁹⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 83 του νόμου 3386/2005, η παράνομη είσοδος και έξοδος από τη χώρα αποτελεί ποινικό αδίκημα. Εν τούτοις οι εισαγγελείς μας ανέφεραν ότι απέχουν της δίωξης για παράνομη είσοδο.

⁹¹ Για πλήρη ανάλυση των συνθηκών κράτησης στην Ελλάδα βλέπε: Human Rights Watch, Ελλάδα-Εγκλωβισμένοι σε μια Περιστρεφόμενη Πόρτα, σελ. 68-85.

⁹² Π.Δ. 90/2008, άρθρο 13 παρ. 4 (β)

⁹³ 3 ΕΔΔΑ, Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου, Αρ. Προσφυγής 13178/03, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2006, βλέπετε, μεταξύ άλλων, παρ. 55, 101-104, και ΕΔΔΑ, Mushkhadzhieva και λοιποί κατά Βελγίου, Αρ. Προσφυγής 41442/07, απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, παρ. 63.

Πορτογαλία, οι ανήλικοι δεν κρατούνται για παράτυπη είσοδο ή διαμονή στη χώρα.. Στο πλαίσιο αυτό ο νόμος προβλέπει ένα ειδικό καθεστώς που επιτρέπει τη νομιμοποίηση αυτών των ανηλίκων στη χώρα.

Η κράτηση των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο δεν έχει απαγορευτεί στο σύνολο των 27 κρατών μελών της ΕΕ. Στις χώρες όπου επιτρέπεται, ενάντια στα δικαιώματα των ανηλίκων, η κράτηση ασυνόδευτων παιδιών, οι συνθήκες κράτησης είναι εξαιρετικά απάνθρωπες και δυσμενείς. Ωστόσο, θεωρητικά όταν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι τελούν υπό κράτηση, συνήθως διαβιώνουν χωριστά από τους ενήλικους. Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επισημάνει την ιδιαίτερα ευάλωτη θέση αυτών των παιδιών όταν τελούν υπό κράτηση. Ευελπιστούμε λοιπόν οι ευρωπαϊκές χώρες να συμμορφωθούν με τις παγκόσμιες επιταγές και να έχουν διαφορετική αντιμετώπισή ως προς τους ανηλίκους μέσα στα επόμενα χρόνια. Τόσο η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού όσο και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα απαγορεύουν την αυθαίρετη κράτηση των παιδιών⁹⁴

Η φιλοξενία των ασυνόδευτων παιδιών

Ο μόνος τρόπος για την εξάλειψη της κακοποίησης και της εκμετάλλευσης των ανηλίκων είναι η προστασία τους και η εγκατάστασή τους σε ασφαλή στέγη. Σύμφωνα με τη διεθνή νομοθεσία ένα παιδί που έχει στερηθεί το οικογενειακό περιβάλλον του, δικαιούται από το κράτος ειδική προστασία και βοήθεια. Τα Συμβαλλόμενα ευρωπαϊκά Κράτη οφείλουν να εξασφαλίζουν στο παιδί αυτό την παροχή εναλλακτικής μέριμνας. Οι τρόποι επίτευξης της μέριμνας αυτής συμπεριλαμβάνουν την τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια, την υιοθεσία ή ακόμα και αν είναι δυνατό αυτό την τοποθέτηση σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για παιδιά⁹⁵.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού ζητά από τα Συμβαλλόμενα Κράτη να “παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή του παιδιού ” και να “ εξασφαλίζουν τη δημιουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και υπηρεσιών επιφορτισμένων να μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών⁹⁶.

Τα ασυνόδευτα ανήλικα που έχουν υποβάλει αίτηση χορήγησης ασύλου, αναγκάζονται να περιμένουν πολλές βδομάδες ή και μήνες πριν την κύρια συνέντευξη και την τελική απόφαση σε συνθήκες κράτησης. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, χρειάζονται βασικές υποδομές στέγασης, αλλά και ειδική στήριξη, ως παιδιά αιτούντα άσυλο, που πρέπει να καλύπτει ιατρικές, ψυχολογικές και νομικές παραμέτρους. Σε αυτό το πλαίσιο, το άρθρο 20 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού ορίζει ότι «κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ

⁹⁴ ΣΔΠ, άρθρο 37(β); ΔΣΑΠΔ, άρθ. 9 παρ. 1. Επιπλέον, και το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου απαγορεύει την αυθαίρετη κράτηση αλλά δεν έχει διαμορφωθεί ένας ενιαίος ορισμός του τι συνιστά αυθαίρετη κράτηση. Βλέπε Nuala Mole, *Asylum and the European Convention on Human Rights*, Strasbourg: Council of Europe Publishing, Fourth edition, Ιούλιος 2008, σελ. 81. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών, 213 U.N.T.S. 222, θέση σε ισχύ 3 Σεπτεμβρίου, 1953, όπως τροποποιήθηκε με τα Πρωτόκολλα Αρ. 3, 5, 8, και 11 που τέθηκαν σε ισχύ στις 21 Σεπτεμβρίου, 1970, 20 Δεκεμβρίου 1971, 1 Ιανουαρίου 1990, και 1 Νοεμβρίου 1998, αντίστοιχα, και κυρώθηκε από την Ελλάδα στις 28 Νοεμβρίου 1970

⁹⁵ ΣΔΠ, άρθρο 18(2) και 20.(1-3)

⁹⁶ ΣΔΠ, άρθρο 18(2)

μέρους του Κράτους». Επιπλέον, σύμφωνα με Ψήφισμα του 1997 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τους ασυνόδετους ανηλίκους υπηκόους τρίτων χωρών⁹⁷, «οι ασυνόδετοι ανήλικοι, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς, πρέπει να έχουν δικαίωμα στην αναγκαία προστασία και βασική περίθαλψη βάσει της εθνικής νομοθεσίας». Η ανάγκη για φροντίδα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού αποτελεί αρχή που έχουν διατυπώσει πολλοί διεθνείς οργανισμοί, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁹⁸ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι κοινοτικές οδηγίες επιμένουν στην αναγκαιότητα κατάλληλης στέγασης που δύναται να καλύψει τις ειδικές ανάγκες των ασυνόδετων ανηλίκων⁹⁹

Το 2005, το Συμβούλιο της Ευρώπης συνέστησε «την τοποθέτηση των ασυνόδετων παιδιών σε δομές φροντίδας και υποδοχής με κριτήριο την ηλικία και ωριμότητά τους»¹⁰⁰. Η Οδηγία του 2003 για το άσυλο είναι πιο ακριβής, καθώς αναφέρει ότι «οι ασυνόδετοι ανήλικοι που υποβάλλουν αίτηση ασύλου φιλοξενοούνται από ενήλικους συγγενείς, από ανάδοχο οικογένεια, σε κέντρα φιλοξενίας με ειδικές ρυθμίσεις για ανηλίκους, ή σε άλλους χώρους φιλοξενίας κατάλληλους για ανηλίκους»¹⁰¹. Το κείμενο αυτό προβλέπει μία εξαίρεση για παιδιά άνω των 16 ετών, καθώς τα κράτη μέλη δύνανται να τα τοποθετούν σε «κέντρα φιλοξενίας για ενηλίκους αιτούντες άσυλο»¹⁰². Η επιλογή ανάδοχης οικογένειας για ασυνόδετα παιδιά αιτούντα άσυλο συναντάται σε ορισμένες χώρες, αν και δεν είναι ευρέως διαδεδομένη. Σε μερικές χώρες, εξαρτάται από την ηλικία του ανηλίκου.

Τα ασυνόδετα παιδιά μπορούν να φιλοξενηθούν σε κέντρα ανηλίκων ή και ορφανοτροφεία μαζί με τους πολίτες της χώρας. Οι ασυνόδετοι ανήλικοι μπορούν να φιλοξενηθούν σε κέντρα ειδικά σχεδιασμένα για ασυνόδετους αλλοδαπούς ανηλίκους τα οποία θα παρέχουν οτιδήποτε χρειάζεται στα παιδιά για την κάλυψη των αναγκών τους. Η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ολλανδία και η Ιρλανδία, παρέχουν, επίσης, στέγαση σε κέντρα ειδικά σχεδιασμένα για ασυνόδετους αλλοδαπούς ανηλίκους. Ενίοτε, το καθεστώς αιτούντος άσυλο προηγείται έναντι του καθεστώτος ανηλίκου στην επιλογή στέγασης. Συνεπώς, ενδέχεται να τοποθετηθούν σε κέντρα υποδοχής αιτούντων άσυλο με ενηλίκους, όπως επιτρέπει η κοινοτική νομοθεσία για παιδιά άνω των 16 ετών. Τέλος υπάρχουν περιπτώσεις χωρών που τα παιδιά μπορούν να φιλοξενηθούν σε ειδικά κέντρα για ασυνόδετους ανηλίκους αιτούντες άσυλο. Στη Γαλλία, υπάρχει ένα τέτοιο κέντρο, σε εθνικό επίπεδο, που εκτός από νομική και εκπαιδευτική υποστήριξη, προσφέρει και συνεχή παρακολούθηση. Αυτό το κέντρο υποδοχής ανηλίκων αιτούντων άσυλο λέγεται CAOMIDA και βρίσκεται κοντά στο Παρίσι. Απασχολεί ένα ψυχολόγο και ένα νομικό, οι οποίοι βοηθούν τα παιδιά στην αίτηση ασύλου. Διαθέτει μόνο 33 θέσεις, οπότε μεγάλος

---

⁹⁷ Ψήφισμα του Συμβουλίου 97/C 221/03 σχετικά με τους ασυνόδετους ανηλίκους υπηκόους τρίτων χωρών, 26 Ιουνίου 1997, Άρθρο 3-2, βλέπετε: [http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31997Y0719\(02\)&model=guiche](http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31997Y0719(02)&model=guiche) [ενημέρωση: 18 Ιουνίου 2012].

⁹⁸ Υ.Α., Καθορισμός του Βέλτιστου Συμφέροντος των Παιδιών – Πληροφορίες σχετικά με Προστασία και Φροντίδα, Ιούνιος 2008, βλέπετε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49103ece2.html> [ενημέρωση: 18 Ιουνίου 2012]

⁹⁹ 4 Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, ο.π. (υποσημείωση 25).

Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, ο.π. (υποσημείωση 3).

¹⁰⁰ 5 Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Σύσταση 1703 (2005), §5, ο.π. (υποσημείωση 32)

¹⁰¹ Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, Άρθρο 19.2, ο.π. (υποσημείωση 25)

¹⁰² /'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδετους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση'/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

αριθμός ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων άσυλο δεν καταφέρνουν να φιλοξενηθούν εκεί¹⁰³. Σε χώρες της Ευρώπης όπως η Ελλάδα που ο μειωμένος αριθμός των κέντρων φιλοξενίας ανηλίκων είναι γεγονός τα άτομα αυτά καταλήγουν πολλές φορές σε ξενοδοχεία στα οποία στοιβάζονται σε δωμάτια με μεγάλο αριθμό άλλων ατόμων μέχρι να βρεθεί θέση σε κέντρο φιλοξενίας. Σε περίπτωση δε που δεν έχουν αιτηθεί άσυλο από την χώρα εισόδου αναγκάζονται να πληρώνουν μόνα τους για την στέγαση τους γεγονός που όπως διαπιστώνουμε είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί καταλήγοντας στο δρόμο. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους ασυνόδευτους ανηλίκους που απελευθερώνονται από τα κέντρα κράτησης και πρέπει να φτάνουν με προσοχή στα κέντρα μέριμνας.

Μετά την αίτηση ασύλου και την απόκτηση εκπροσώπου τα ανήλικα παιδιά που αιτούνται άσυλο πρέπει οπωσδήποτε να αποκτήσουν και νομική προστασία λόγω της ευαλωτότητας τους.

Νομική συνδρομή σε ασυνόδευτα παιδιά αιτούντα άσυλο

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, είναι πολύ πιθανόν να χρειαστεί καθοδήγηση δικηγόρου στα ασυνόδευτα ανήλικα για τη συμπλήρωση και την κατάθεση της αίτησης ή και για άλλου είδους νομικές διαδικασίες. Μερικές φορές σε ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη το ίδιο το κράτος παρέχει νομική βοήθεια, αλλά συνήθως οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν το ρόλο αυτό. Υπάρχουν ωστόσο διαφορετικά είδη νομικής συνδρομής. Ορισμένες χώρες προβλέπουν ή/και παρέχουν δωρεάν νομική συνδρομή (συνήθως μέσω δικηγόρου). Το Βέλγιο, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Ουγγαρία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Ισπανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο σε αυτές τις χώρες, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να προστρέξουν σε νομική βοήθεια σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Υπάρχουν χώρες στις οποίες η νομική συνδρομή είναι χαμηλής ποιότητας ή ακατάλληλα προσαρμοσμένη στις ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών αιτούντων ασύλου. Στην Ουγγαρία, για παράδειγμα, οι δικηγόροι δεν έχουν συνήθως ειδικευση στο δίκαιο ασύλου. Αντιθέτως, στο Λουξεμβούργο, οι δικηγόροι είναι εξειδικευμένοι σε ζητήματα ασύλου, αλλά δεν έχουν εκπαιδευτεί στη συναναστροφή με ανηλίκους¹⁰⁴. Σε άλλες χώρες, όπως η Δανία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Γαλλία, η Ιταλία, η Μάλτα, η Πορτογαλία, η Λετονία, και η Σλοβακία, δωρεάν νομική συνδρομή παρέχεται μόνο για την άσκηση έφεσης ή υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Σε χώρες, όπου το κράτος δεν παρέχει δωρεάν νομική συνδρομή, το ρόλο αυτό αναλαμβάνουν οι ΜΚΟ ή νομικοί στα κέντρα φιλοξενίας. Ενίοτε, αυτό συμβαίνει και συμπληρωματικά της κρατικής βοήθειας.

Δικηγόρος και επίτροπος διάκριση καθηκόντων

Αρχικά πρέπει να διακρίνουμε και να υπογραμμίσουμε ότι σε πολλές χώρες, ο διορισμός δικηγόρου είναι προαιρετικός, σε αντίθεση με το διορισμό επιτρόπου που επιβάλλεται αυτεπάγγελτα. Σε ορισμένες χώρες, όπως το Βέλγιο, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Κύπρος και η Σουηδία, οι ρόλοι του δικηγόρου και του επιτρόπου είναι διακριτοί, αλλά και αλληλοσυμπληρωμένοι. Ενώ ο δικηγόρος χειρίζεται τη νομική ουσία της υπόθεσης, ο επίτροπος

---

¹⁰³ Το 2011, 595 ασυνόδευτα παιδιά υπέβαλαν αίτηση ασύλου στη Γαλλία. /'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση'/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹⁰⁴ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση'/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

αναλαμβάνει την κοινωνική μέριμνα του ανηλίκου. Σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητη η συνεργασία του δικηγόρου με τον επίτροπο¹⁰⁵.

Παρουσία διερμηνέα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αιτήσεως ασύλου και κατά την συνέντευξη των ανηλίκων

Τα παιδιά δικαιούνται δωρεάν διερμηνεία μερικές μόνο φορές για την προετοιμασία και αναφορά της αίτησής τους. Πρακτικά, όταν δεν προβλέπεται διερμηνέας για να βοηθήσει τους ανηλίκους στην υποβολή της αίτησης, το ρόλο αυτό αναλαμβάνουν οι ΜΚΟ ή εθελοντές. Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι δικαιούνται διερμηνέα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Στην Ελλάδα, ωστόσο για παράδειγμα, οι ανήλικοι συχνά εξυπηρετούνται από άλλους μετανάστες για τη μετάφραση.

Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στην αίτηση ασύλου των ασυνόδευτων παιδιών

Είναι πολύ σημαντικό οι ασυνόδευτοι ανήλικοι όσο βρίσκονται στην στρεσογόνα κατάσταση της αναμονής απάντησης στο αίτημα ασύλου τους από το κράτος εισόδου στην ΕΕ χρειάζονται ψυχολογική υποστήριξη ακόμα και αν αυτό δεν είναι φανερό. Η υποστήριξη αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους. Κατά κανόνα, αυτοί είναι οι ειδικοί που συναντούν συχνότερα τους ανηλίκους και γνωρίζουν καλύτερα από τον καθένα την ψυχολογική κατάστασή τους τα πραγματικά προβλήματα τους και τις ανασφάλειες του. Ο ρόλος τους είναι, κατά βάση, η κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη των ανηλίκων, η ένταξη τους και η εναρμόνιση τους με το νέο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται. Τους φροντίζουν, τους βοηθούν να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους και κτίζουν μαζί τους μία σχέση εμπιστοσύνης. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να αναφερθούμε στο ρόλο αυτών των επαγγελματιών στην υποστήριξη των ασυνόδευτων παιδιών στη διαδικασία αίτησης ασύλου. Η απαίτηση αυτή είναι σαφώς πιο επιτακτική όταν πρόκειται για αιτούντες άσυλο, καθώς ενδέχεται να έχουν υποστεί διώξεις. Οι διώξεις μπορεί να προκαλέσουν διάφορα ψυχολογικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν καταλλήλως. Πριν ακόμη αποφασίσει ο ανήλικος εάν θα υποβάλει αίτηση ασύλου, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να συμβάλει κρίνοντας εάν πρέπει να το κάνει ή όχι. Αυτό συμβαίνει, κυρίως, στην Ιταλία και τη Γαλλία¹⁰⁶. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σουηδία, τα ασυνόδευτα παιδιά λαμβάνουν την ίδια κρατική ψυχολογική υποστήριξη με τα παιδιά πολίτες της χώρας¹⁰⁷.

Ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη

Πέρα από την ψυχολογική υποστήριξη οι ανήλικοι χρειάζονται λόγω της ιδιαίτερης κατάστασής τους, ιατρική φροντίδα που τα κράτη είναι υποχρεωμένα να παρέχουν. Σε ορισμένες χώρες, όπως η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σουηδία, τα ασυνόδευτα παιδιά λαμβάνουν την ίδια κρατική ιατρική φροντίδα με τα παιδιά πολίτες της χώρας. Στη Βουλγαρία, την Ολλανδία, την Πολωνία και την Πορτογαλία, οι

---

¹⁰⁵ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹⁰⁶ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹⁰⁷ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, όπως όλοι οι αιτούντες άσυλο. Τέλος, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ως παιδιά και ως αιτούντες άσυλο (διπλό καθεστώς)¹⁰⁸

Επιπτώσεις της απόφασης που εκδίδεται μετά την ηλικία των 18

Είναι γεγονός ότι λόγω της μεγάλης και χρονοβόρας διαδικασίας απόφασης για την αίτηση ασύλου πολλές φορές οι ανήλικους αιτούντες ενηλικιώνονται μέχρι να βγει. Στις περισσότερες χώρες, η κύρια επίπτωση της ενηλικίωσης πριν το τέλος της διαδικασίας είναι ότι παύει ο ρόλος του επιτρόπου. Επιπλέον, μπορεί να επηρεάσει την οικογενειακή επανένωση. Σε γενικές γραμμές, όσοι κάνουν αίτηση ασύλου ως ανήλικοι αντιμετωπίζονται ως ενήλικοι όταν η απόφαση εκδοθεί μετά το 18ο έτος της ηλικίας τους. Μία μεγάλη αλλαγή αφορά τη διαμονή τους, καθώς αναγκάζονται να μετακινηθούν σε κέντρα φιλοξενίας ενηλίκων. Τέλος, στις χώρες όπου χορηγείται διεθνής προστασία στους ανήλικους, η ενηλικίωση θα μπορούσε να επηρεάσει άμεσα την απόφαση¹⁰⁹.

Ανακοίνωση των αποφάσεων

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επισημαίνει ότι «οι ανήλικοι που είναι αρκετά μεγάλοι για να καταλάβουν τι σημαίνει προσδιορισμός καθεστώτος, πρέπει να ενημερώνονται για τη διαδικασία, σε ποιο στάδιο βρίσκονται, τι αποφάσεις έχουν ληφθεί και ποιες είναι οι πιθανές επιπτώσεις»¹¹⁰. Για να αναλυθεί το ζήτημα της ανακοίνωσης των αποφάσεων ασύλου στις χώρες της ΕΕ, πρέπει να μελετηθούν δύο παράμετροι: το άτομο στο οποίο ανακοινώνεται η απόφαση και ο τρόπος με τον οποίο ανακοινώνεται. Σε αρκετές χώρες, η απόφαση ανακοινώνεται κυρίως στον επίτροπο. Στις περισσότερες χώρες, δεν χρησιμοποιείται ειδική γλώσσα ή μέθοδοι προσαρμοσμένες στις ανάγκες των παιδιών για την ανακοίνωση της απόφασης. Σε πολλές χώρες η ανακοίνωση αυτή γίνεται την τελευταία στιγμή ειδικά όταν είναι για απέλαση το ανήλικο άτομο με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολλά προβλήματα. Πολλοί ανήλικοι χαρακτηρίζουν την στιγμή της ανακοίνωσης και την αναμονή ως αυτή ως αρκετά επίπονη και ψυχοφθόρα διαδικασία με πολύ στρες ακόμα και είναι θετική η απάντηση¹¹¹.

Έφεση

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, οι ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις πρέπει να περιλαμβάνουν «τη δυνατότητα έφεσης για επίσημη επανεξέταση της απόφασης»¹¹². Εκτός από κάποιες εξαιρέσεις, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις για τους ασυνόδευτους ανήλικους στην άσκηση έφεσης κατά πρώτης αρνητικής απάντησης στην τακτική διαδικασία. Είναι επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο υπό το οποίο

¹⁰⁸ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλικούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹⁰⁹ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλικούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹¹⁰ Υ.Α., Παιδιά Πρόσφυγες: Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία και τη φροντίδα των ανηλίκων, σ.102, οπ.π. (υποσημείωση 30)

¹¹¹ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλικούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹¹² Υ.Α., Κατευθυντήριες Οδηγίες για τις Πολιτικές και τις Διαδικασίες στην Αντιμετώπιση των Ασυνόδευτων Παιδιών που Ζητούν Άσυλο, οπ.π. (υποσημείωση 30)

μπορούν εύκολα οι ανήλικοι να μπορούν να ζητήσουν να επανεξεταστεί το αίτημα τους. Σε μερικές χώρες, όταν ανακοινωθεί η τελική απόφαση, ο ασυνόδευτος ανήλικος αιτών άσυλο που έχει λάβει απορριπτική απάντηση πρέπει να εγκαταλείψει τη χώρα και εκδίδεται εντολή απομάκρυνσης. Αυτό συμβαίνει στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Εσθονία, τη Φινλανδία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία, την Πολωνία, τη Σλοβενία, την Ισπανία και τη Σουηδία. Σε ορισμένες χώρες, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν στη χώρα έως την ενηλικίωσή τους. Στη Γαλλία, ο ασυνόδευτος ανήλικος που έχει λάβει απορριπτική απόφαση δεν απομακρύνεται από τη χώρα, καθώς οι ανήλικοι δεν χρειάζονται άδεια παραμονής για να παραμείνουν στη χώρα έως ότου κλείσουν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Στη Σλοβακία, επίσης, για τους ασυνόδευτους ανήλικους που λαμβάνουν απορριπτική απάντηση, προβλέπεται υπό ανοχή παραμονή, ex officio, μέχρι την ενηλικίωσή τους. Στο Λουξεμβούργο, υπάρχει δυνατότητα αναβολής της απέλασης («sursis à l'éloignement»), αλλά μόνο για ιατρικούς λόγους. Στο Βέλγιο, την Τσεχία, την Ιταλία και την Πορτογαλία, εκδίδεται άδεια παραμονής υπό ορισμένους όρους. Στο Βέλγιο, το Γραφείο Αλλοδαπών («Office des Etrangers») δίνει το δικαίωμα παραμονής σε περιπτώσεις που η επιστροφή ή η οικογενειακή επανένωση δεν είναι εφικτές. Στην Ιταλία, οι ανήλικοι έχουν δικαίωμα παραμονής λόγω του νεαρού της ηλικίας. Ο νόμος επιτρέπει παράταση αυτής της άδειας παραμονής ακόμη και μετά την ενηλικίωση, εάν ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται ήδη στην Ιταλία τουλάχιστον τρία χρόνια τη στιγμή που υπέβαλε την αίτηση και παρακολούθησε πρόγραμμα κοινωνικής ένταξης για τουλάχιστον δύο χρόνια. Στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Σουηδία, δεν υπάρχει δυνατότητα χορήγησης άλλου καθεστώτος για τους ασυνόδευτους ανήλικους, καθώς όλα τα πιθανά καθεστάτα εξετάστηκαν κατά τις διαδικασίες ασύλου και έφεσης, και κανένα δεν χορηγήθηκε¹¹³.

Στις περιπτώσεις που γίνεται έφεση και τα παιδιά προέρχονται από χώρες που δεν συνεργάζονται με την ΕΕ, οι πρεσβείες δεν μπορούν να τα στείλουν στην χώρα τους και παραμένουν σε καθεστώς ανυπαρξίας. Διώχνονται από τα κέντρα φιλοξενίας όταν διαβιούν σε αυτά και δεν έχουν κανένα έγγραφο ώστε να μπορούν να διαβιώσουν ή να έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ακόμα και υπό πληρωμή. Όσα ειδικά βρίσκονται υπό καθεστώς αλληπάλληλων εφέσεων χάνουν μια για πάντα την δυνατότητα προστασίας τους και αδιαφορεί πλήρως η ΕΕ για την ύπαρξή τους¹¹⁴. Παραμένουν με αυτό τον τρόπο χωρίς υγεία εκπαίδευση και στέγη.

‘Αόρατα Παιδιά’

Τις περισσότερες των περιπτώσεων λόγω της αποτυχίας αξιόπιστου προσδιορισμού της ηλικίας και εντοπισμού των ευάλωτων περιπτώσεων οδηγεί πολλά παιδιά που βρίσκονται υπό κράτηση, να μην τους αναγνωρίζεται το γεγονός ότι είναι ανήλικοι. Πολλές φορές πιστεύεται ότι εσκεμμένα γίνεται αυτό ώστε να μένουν υπό αυτό το καθεστώς οι ανήλικοι άλλοτε πάλι πρόκειται απλώς για αποτυχία των αστυνομικών αρχών που δεν διαθέτουν ούτε τα απαραίτητα μέσα ούτε επαρκή εκπαίδευση για να εργαστούν σωστά με τα παιδιά σε όλα τα άλλα κέντρα κράτησης. Δεν είναι απίθανό τα αγόρια να βρίσκονται όχι χωριστά από τους άντρες και τα κορίτσια να βρίσκονται μαζί με τις γυναίκες κρατούμενες. Αυτό είναι δεν καθόλα νόμιμο διότι διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο κακοποίησης και κακομεταχείρισης. Μια ολοκληρωμένη μελέτη

¹¹³ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλικούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

¹¹⁴ Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλικούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>

για τη βία κατά των παιδιών έδειξε ότι τα παιδιά που κρατούνται στα ίδια κελιά με τους ενήλικες, διατρέχουν τον κίνδυνο να υποστούν βία, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής βίας¹¹⁵. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού προβλέπει περιορισμούς στην επιβολή κράτησης παιδιών καθώς και στη διάρκεια της κράτησης αυτής. Η κράτησή τους πρέπει να είναι σύννομη, για το συντομότερο απαιτούμενο χρονικό διάστημα και πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ως έσχατο μέτρο. Η Σύμβαση ορίζει ότι σε όλες τους τις ενέργειες συμπεριλαμβανομένης και της επιβολής κράτησης, οι αρχές θα λαμβάνουν πρωτίστως υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού¹¹⁶.

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που είναι ο φορέας που ελέγχει την τήρηση της Σύμβασης, διευκρινίζει ότι ο γενικός κανόνας είναι ότι «τα (ασυνόδευτα) παιδιά δεν πρέπει να τίθενται υπό κράτηση» και ότι «η κράτηση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αποκλειστικά από το αν ο ανήλικος διαθέτει ή όχι το καθεστώς μετανάστη ή νομίμως διαμένοντος αλλοδαπού». Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού καθώς και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα κράτη να διαχωρίζουν τα παιδιά από τους ενήλικες κατά τη διάρκεια της κράτησης¹¹⁷.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη να παρέχουν στα παιδιά -κρατούμενους «ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους¹¹⁸».

Τόσο η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού όσο και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) απαγορεύουν την αυθαίρετη κράτηση των παιδιών¹¹⁹.

Η Επιτροπή τονίζει ότι ο όρος «αυθαίρετη» δεν πρέπει να θεωρείται ταυτόσημος με τον όρο «παράνομη» αλλά πρέπει να περικλείει και το στοιχείο της «μη σκόπιμης και άδικης».

Οικογενειακή επανένωση

Ο ασυνόδευτος ανήλικος στον οποίο έχει αναγνωριστεί καθεστώς προστασίας, δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του, τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στην οικογένειά του να πάει να ζήσει μαζί του. Πρόκειται για το ζήτημα της οικογενειακής επανένωσης που συνδυάζεται με το δικαίωμα κάθε παιδιού να ζει με τους γονείς του και το οποίο προβλέπεται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹²⁰. Σύμφωνα με την οδηγία της ΕΕ για την οικογενειακή επανένωση, «εάν ο πρόσφυγας είναι μη συνοδευόμενος ανήλικος, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, για λόγους οικογενειακής επανένωσης, των εξ αίματος πρώτου βαθμού ανιόντων του και μπορούν να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, για λόγους οικογενειακής επανένωσης,

¹¹⁵ Paulo Sérgio Pinheiro, World Report on Violence against Children, Γενεύη: Οκτώβριος 2006, www.violencestudy.org/a553 (πρόσβαση 30 Αυγούστου 2008) σελ. 199

¹¹⁶ ΣΔΠ, άρθρα 3 παρ. 1 και 2

¹¹⁷ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Γενικό σχόλιο Αριθμός. 6, παράγραφος 61

¹¹⁸ ΣΔΠ, άρθρο 37(δ)

¹¹⁹ ΣΔΠ, άρθρο 37(β); ΔΣΑΠΔ, άρθ. 9 παρ. 1. Επιπλέον, και το άρθρο 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου απαγορεύει την αυθαίρετη κράτηση αλλά δεν έχει διαμορφωθεί ένας ενιαίος ορισμός του τι συνιστά αυθαίρετη κράτηση. Βλέπε Nuala Mole, Asylum and the European Convention on Human Rights, Strasbourg: Council of Europe Publishing, Fourth edition, Ιούλιος 2008, σελ. 81

¹²⁰ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρο 22, οπ.π. (υποσημείωση 76).

του νόμιμου επιτρόπου του ή άλλου μέλους της οικογένειας, εφόσον ο πρόσφυγας δεν έχει εξ αίματος ανιόντες ή αυτοί δεν μπορούν να εντοπισθούν»¹²¹.

Σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου, η σχετική οδηγία του 2004, προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέλη της οικογένειας του δικαιούχου του καθεστώτος πρόσφυγα ή του καθεστώτος της επικουρικής προστασίας, που δεν πληρούν ατομικώς τις προϋποθέσεις για την αναγνώριση των καθεστώτων αυτών, να δικαιούνται να αιτηθούν τα ευεργετήματα των άρθρων 24 έως 34, σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες και καθόσον αυτό συμβιβάζεται με το προσωπικό νομικό καθεστώς του μέλους της οικογένειας»¹²². Η καινούρια οδηγία που υιοθετήθηκε το 2011 και πρέπει να μεταφερθεί στις εθνικές νομοθεσίες μέχρι το τέλος του 2013, περιέχει την ίδια διάταξη¹²³.

Ο ορισμός των «μελών της οικογένειας» στην οδηγία του 2004 δεν συμπεριελάμβανε την οικογένεια του ανηλικού δικαιούχου καθεστώτος πρόσφυγα ή επικουρικής προστασίας¹²⁴. Αυτό συμπληρώθηκε στην καινούρια οδηγία του 2011, όπου ως μέλη της οικογένειας ορίζονται «ο πατέρας, η μητέρα ή άλλος ενήλικος υπεύθυνος για τον δικαιούχο διεθνούς προστασίας βάσει νόμου ή της πρακτικής του οικείου κράτους μέλους, αν ο εν λόγω δικαιούχος είναι ανήλικος και άγαμος»¹²⁵. Ο ορισμός της οικογένειας στο πλαίσιο της οικογενειακής επανένωσης διαφέρει από τη μία χώρα στην άλλη. Κατά πρώτον, σε μερικές χώρες, ο όρος αυτός αφορά μόνο την οικογένεια του ενήλικου πρόσφυγα. Στις περισσότερες χώρες (Αυστρία, Βέλγιο, Κύπρος, Γαλλία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Σλοβακία, Ισπανία και Σουηδία), ως οικογένεια του ανηλικού πρόσφυγα νοούνται μόνο οι γονείς του ασυνόδευτου ανηλικού αιτούντα άσυλο.

Στην Τσεχία, τη Φινλανδία, την Ουγγαρία, τη Λετονία και τη Σλοβενία, ο αυστηρός αυτός ορισμός περιλαμβάνει και το νομικό εκπρόσωπο. Σε άλλες χώρες, όπως η Βουλγαρία, η Εσθονία και η Πορτογαλία, θα μπορούσε να αναφέρεται είτε στους γονείς είτε στον επίτροπο, ή άλλο ενήλικο από την οικογένεια του ασυνόδευτου ανηλικού. Σε χώρες, όπως η Δανία, η Γερμανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία και η Πολωνία, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες μπορούν να συνενωθούν με τους γονείς, αλλά και τα αδέρφια τους. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η οικογενειακή επανένωση για πρόσφυγες αφορά τα συντηρούμενα τέκνα και τον (την) σύζυγο του πρόσφυγα, όχι τους γονείς. Συνεπώς, είναι σχεδόν αδύνατο για ένα ασυνόδευτο παιδί να ζητήσει οικογενειακή επανένωση.

Επανένωση με την οικογένεια που ζει σε τρίτη χώρα- Αναζήτηση της οικογένειας των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η οικογενειακή επανένωση, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να γνωρίζουν πού βρίσκεται η οικογένεια του παιδιού. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του

¹²¹ Οδηγία 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, Άρθρο 10(3), βλέπετε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0086:EN:NOT> [ενημέρωση: 11 Ιουλίου 2012].

¹²² Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, Άρθρο 23-2, οπ.π. (υποσημείωση 3)

¹²³ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, Άρθρο 23-2, βλέπετε: : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:00 26:EN:PDF> [ενημέρωση: 11 Ιουλίου 2012]

¹²⁴ Η Οδηγία αναφέρει μόνο σύζυγο ή τέκνα του δικαιούχου

¹²⁵ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Συμβουλίου, Άρθρο 2(ι), οπ.π. (υποσημείωση 150).

Παιδιού προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για την «αναζήτηση των γονέων ή άλλων μελών της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και τη συλλογή πληροφοριών αναγκαίων για την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του»¹²⁶. Συνεπώς, η αναζήτηση της οικογένειας προβλέπεται από διεθνή κείμενα. Υπεύθυνοι για την αναζήτηση της οικογένειας μπορεί να είναι διάφοροι οργανισμοί ή φορείς. Στην Αυστρία, το Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Τσεχία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία, η αναζήτηση της οικογένειας προβλέπεται, επίσης, από τις οικείες εθνικές νομοθεσίες. Υπεύθυνοι για την αναζήτηση της οικογένειας μπορεί να είναι διάφοροι οργανισμοί ή φορείς. Μερικές φορές, είναι οι υπηρεσίες μετανάστευσης, όπως στη Δανία, τη Φινλανδία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία. Στην Τσεχία, ο νόμος προβλέπει ότι αρμόδιος φορέας για την αναζήτηση των μελών της οικογένειας είναι το Διεθνές Γραφείο Προστασίας Παιδιού που εδρεύει στην πόλη Βιππο. Στην πράξη, ωστόσο, το Γραφείο αυτό δεν καταβάλλει ουσιαστικές προσπάθειες. Στο Βέλγιο, η αναζήτηση της οικογένειας είναι, θεωρητικά, μία από τις αρμοδιότητες του επιτρόπου. Στη Ρουμανία, το Υπουργείο Εσωτερικών επικοινωνεί με το Υπουργείο Εξωτερικών. Μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών, υπάρχει επαφή με τις Ρουμανικές Πρεσβείες στις χώρες καταγωγής των παιδιών για αναζήτηση της οικογένειάς τους. Στη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ουγγαρία, την Ιρλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, την Πολωνία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία, την αναζήτηση της οικογένειας των ασυνόδευτων παιδιών προσφύγων αναλαμβάνει ο Ερυθρός Σταυρός, συχνά σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες. Στη Γαλλία, το ρόλο αυτό αναλαμβάνουν κοινωνικές υπηρεσίες, οργανώσεις (όπως ο Ερυθρός Σταυρός) ή κοινωνικοί λειτουργοί που έχουν επαφή με τον ανήλικο, αλλά δεν πραγματοποιείται συστηματική έρευνα. Πολλά ερωτήματα ανακύπτουν, κυρίως το ζήτημα της εχεμύθειας που συνδέεται με το καθεστώς αιτούντα άσυλο ή πρόσφυγα.

Ως οικογενειακή επανένωση, νοείται η είσοδος και διαμονή της οικογένειας του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας στη χώρα που του έχει χορηγήσει διεθνή προστασία.

Σε ορισμένες χώρες, όπως το Βέλγιο, η Κύπρος, η Γαλλία και η Ιταλία, η διαδικασία οικογενειακής επανένωσης ισχύει μόνο για πρόσφυγες, όχι για δικαιούχους επικουρικής προστασίας. Σε άλλες χώρες, όπως η Αυστρία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ουγγαρία και το Λουξεμβούργο, η διαδικασία μπορεί να είναι δύσκολη ή χρονοβόρα. Στην Αυστρία, οι αρχές μπορούν να ζητήσουν έγγραφα διαπίστευσης, ανάλυση DNA και εξέταση προσδιορισμού ηλικίας των μελών της οικογένειας. Στη Φινλανδία, ζητείται από τα μέλη της οικογένειας να επισκεφτούν αρκετές φορές τη Φινλανδική πρεσβεία στη χώρα προέλευσης

Το ταξίδι αυτό, πέρα από δαπανηρό, είναι και επικίνδυνο. Στην αρχή, ταξιδεύουν απλά για να κάνουν αίτηση οικογενειακής επανένωσης, στη συνέχεια, για συνέντευξη, και σε μετέπειτα στάδιο, για εξέταση DNA. Αντιθέτως, στην Τσεχία, η διαδικασία είναι ευκολότερη. Αν ο γονέας δεν βρίσκεται στην Τσεχία, κάνει χρήση των ευνοϊκών διατάξεων για οικογενειακή επανένωση, σύμφωνα με το Νόμο περί Αλλοδαπών. Στη Λιθουανία, στην οικογένεια δίνεται θεώρηση εισόδου (visa) για λόγους οικογενειακής επανένωσης, προκειμένου να μεταβούν στη χώρα και να παραλάβουν την άδεια παραμονής. Εάν στο παιδί έχει χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα, οι γονείς του μπορούν να κάνουν αίτηση για άδεια παραμονής διάρκειας ενός έτους. Μετά το χρόνο αυτό, χρειάζεται να υποβάλουν εκ νέου αίτηση για άδεια παραμονής. Μετά από πέντε χρόνια, μπορούν να λάβουν άδεια μόνιμης διαμονής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, σύμφωνα με τους κανόνες οικογενειακής επανένωσης, οι γονείς του παιδιού πρόσφυγα δεν μπορούν να

¹²⁶ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρο 22, οπ.π. (υποσημείωση 76)

μεταβούν στη χώρα που διαμένει για να ζήσουν μαζί του. Ωστόσο, κάποιιοι νέοι μεταναστευτικοί κανόνες δίνουν τη δυνατότητα να ζητήσουν επανένωση με άλλα μέλη της οικογένειάς τους, πληρώνοντας για την αίτηση και αποδεικνύοντας ότι μπορούν να στηρίξουν οικονομικά τους συγγενείς τους. Στη Ρουμανία, το Ρουμανικό Γραφείο Μετανάστευσης ξεκινάει αυτόματα τη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης.

3.2. Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ασυνόδευτων κοριτσιών -ανηλίκων και γυναικών που πληρούν τα κριτήρια της ευπάθειας

Αυτή τη στιγμή γνωρίζουμε πολύ λίγα πράγματα για τη μοίρα των ασυνόδευτων κοριτσιών. Οι γυναίκες και τα κορίτσια μολονότι και οι άνδρες και τα αγόρια που έχουν μετατοπιστεί εξαναγκάστηκα αντιμετωπίζουν προβλήματα ίσως περισσότερα οι πρώτες από τους δεύτερους. Πιθανόν να εκτίθενται σε ιδιαίτερους κινδύνους που έχουν να κάνουν με το φύλο τους, την πολιτισμική και κοινωνικό- πολιτική τους θέση ίσως και με την νομική κατάσταση που επικρατεί στο κράτος εισόδου. Για τους παραπάνω λόγους έχουν πιθανότατα λιγότερες δυνατότητες άσκησης των δικαιωμάτων τους και συνεπώς απαιτούνται ειδικές ενέργειες ως προς αυτές τις οντότητες προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα τους και η προσωπικότητά τους ισότιμα με το άλλο φύλλο. Προβλήματα μπορεί να εντοπιστούν πάνω στο θέμα της θέσης τους στην κοινωνία. Πολλές φορές υπάρχει πιθανότητα να μην έχουν πρόσβαση ακόμα και στα πιο βασικά δικαιώματα, και να αντιμετωπίσουν βία και συγκρούσεις αναγκαστικού εκτοπισμού.

Για κοινωνικοπολιτικούς λόγους πολλές φορές στις χώρες από τις οποίες προέρχονται μπορεί να είχαν υποβληθεί σε παραδοσιακές πρακτικές επιβλαβείς για την σωματική τους ακεραιότητα να ήταν θύματα σεξουαλικής βίας λόγω φύλου ή να ήταν άπορες και αγράμματες. Έτσι τα ασυνόδευτα κορίτσια ή και οι γυναίκες αντιμετωπίζονται περιθωριακά γι' αυτό το λόγο στη χώρα στην οποία εισέρχονται πρέπει να τους δοθεί στήριξη. Αντίθετα σε πολλές περιπτώσεις η σεξουαλική εκμετάλλευση αποτελεί έναν από τους σημαντικούς κινδύνους τόσο για τα ανήλικα αγόρια όσο και για τα κορίτσια. Ο Ειδικός Εισηγητής του Ο.Η.Ε. για την πώληση παιδιών, παιδική πορνεία και παιδική πορνογραφία ανέφερε ήδη από το 2005 ότι η εμπορία ασυνόδευτων κοριτσιών από την Αφρική στην Ευρώπη για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης αποτελούσε μια νέα τάση στη ήπειρο.

Υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ακόμα και στη μεταφορά τους προς την χώρα εισόδου ιδιαίτερα όταν αυτή η μεταφορά γίνεται από διακινητές να αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά μπορεί να είναι από επικίνδυνες ή ταπεινωτικές καταστάσεις μέχρι και να φθάσουν στη χώρα ασύλου έως και τραυματικές εμπειρίες, όπως ο βιασμός ή άλλου είδους βία ή/και κακοποίηση κατά τη διάρκεια του ταξιδιού από τους ίδιους τους διακινητές λόγω της ευάλωτότητας των κοριτσιών είτε από άλλους διακινούμενους που βρίσκονται σε παρόμοια μοίρα με τα κορίτσια αυτά, αλλά σε ισχυρότερη θεωρητικά θέση λόγω του φύλλου τους.

Στη συνέχεια βία ή κακοποίηση μπορεί να δεχτούν και κατά τη διάρκεια της κράτησης ή σε κέντρα πρώτης υποδοχής. Είναι σύνηθες φαινόμενο γυναίκες και κορίτσια που βρίσκονται μόνες τους να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο περαιτέρω κακοποίησης ή βίας, εάν δεν στεγάζονται χωριστά από τους άντρες ή εάν δεν λαμβάνονται επαρκή μέτρα ασφαλείας κατά την πρώτη υποδοχή ή κράτηση.

Αποδυνάμωση γυναικών και κοριτσιών λόγω διαδικαστικών εμποδίων και έλλειψης επαρκούς ενημέρωσης. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι άνδρες είναι αρκετά ενήμεροι για όσα πρέπει να κάνουν με την είσοδο τους στη χώρα υποδοχής σε αντίθεση με το γυναικείο φύλλο και με τα παιδιά που τις περισσότερες φορές παραμένουν άπραγα και άπραγες. Τα παιδιά και οι γυναίκες μπορεί να μη γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και να μην αντιλαμβάνονται το δικαίωμα τους να αιτηθούν άσυλο αυτοτελώς εάν συνοδεύονται από άντρα συγγενή του οποίου το αίτημα εξετάζεται. Κατόπιν τούτου, το αίτημά τους για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή τη χορήγηση επικουρικής προστασίας – ακόμα και αίτημα ισχυρότερο από εκείνο του άντρα συγγενή τους – σε ορισμένες περιπτώσεις παραβλέπεται. Επιπλέον, όταν ζητούν άσυλο γυναίκες ή κορίτσια πρέπει να έχουμε υπόψη το γεγονός ότι η μεταχείριση που συνιστά δίωξη διαφέρει ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Οι ίδιες μπορεί να μην γνωρίζουν ότι ορισμένα είδη μεταχείρισης και πρακτικές στις οποίες έχουν υποβληθεί συνιστούν λόγους που στοιχειοθετούν αίτημα για άσυλο και πως πρακτικές που έχουν βιώσει είτε στη χώρα τους είτε στη χώρα υποδοχής τους είναι το λιγότερο απάνθρωπες και χρήζουν επικουρικής προστασίας ή κάποιου καθεστώτος ασύλου στην χώρα υποδοχής. Στην χώρα υποδοχής τώρα υπάρχουν πολλές πιθανότητες τα κορίτσια και οι γυναίκες να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε υπηρεσίες στήριξης που μπορεί να είναι αναγκαία η συμμετοχή τους σε περιπτώσεις όπου γυναίκες και τα ανήλικα κορίτσια έχουν υποστεί τραυματικές εμπειρίες και έχουν ανάγκη ιατροφαρμακευτικής ή ψυχοκοινωνικής φροντίδας.

Να μην ξεχνάμε πως υπάρχουν και περιστατικά κατά τα οποία ανήλικα κορίτσια και γυναίκες μπορεί να μην θέλουν να γνωρίζει ο σύζυγος ή η οικογένειά τους για τη δίωξη που έχουν υποστεί και ως εκ τούτου να αποσιωπούν τις εμπειρίες ή τους φόβους που αφορούν άμεσα στην ανάγκη τους για διεθνή προστασία. Η ντροπή για όσα βίωσαν πολλές φορές είναι ένας λόγος κατά τον οποίο τα πρόσωπα αυτά αποσιωπούν την τραυματική εμπειρία που βίωσαν παραμένοντας στην ψυχολογική καταρράκωση χωρίς κάποια βοήθεια. Επιπλέον, πιθανόν να διστάζουν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους όταν τα άτομα που λαμβάνουν τις συνεντεύξεις τους ή οι διερμηνείς που μεταφράζουν είναι άντρες, ή οι ίδιες να μην έχουν πείρα ή αυτοπεποίθηση στις επαφές τους με άτομα της εξουσίας, γεγονός που επηρεάζει τη συμπεριφορά και την εικόνα που παρουσιάζουν κατά την έκθεση του αιτήματός τους. Εάν έχουν υποστεί τραυματικές εμπειρίες πιθανόν να μην επιθυμούν ή να μη μμπορούν καν να τις αφηγηθούν και ενδεχομένως να αρνηθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατά τρόπο που ίσως ερμηνευθεί ως έλλειψη αξιοπιστίας. Οι γυναίκες και τα κορίτσια μπορεί επίσης να δυσκολευθούν να πιστοποιήσουν την αλήθεια του αιτήματός τους σε περίπτωση που ο φόβος δίωξης αφορά ενδοοικογενειακά ζητήματα, όπως σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, ή άλλων μορφών δίωξης λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένης της δίωξης λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού.

Είναι πολύ πιο εύκολο για τους άνδρες και τα αγόρια να εκφράζονται ελεύθερα σε σχέση με τις γυναίκες και τα κορίτσια που λόγω της κοινωνικής κατάστασης που επικρατεί τις περισσότερες των περιπτώσεων στη χώρα από την οποία κατάγονται- προέρχονται (θέση της γυναίκας). Συχνά οι γυναίκες και οι ανήλικες αισθάνονται ότι πρέπει να υπομείνουν την κακοποίηση εφόσον πιστεύουν ότι δεν έχουν λόγω φύλλου δικαίωμα στο προσφυγικό καθεστώς ή την προστασία, κατάλοιπα όλα αυτά από τα ανδροκρατούμενα κράτη στα οποία γεννήθηκαν.

Τα κορίτσια που είναι ασυνόδευτα ή έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην εμπορία ανθρώπων (trafficking) και σε άλλες μορφές κακοποίησης. Δεν είναι απίθανό να πέφτουν θύματα των εμπόρων και να εξαφανίζονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου, ιδιαίτερα όταν δεν έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματική προστασία και υλική στήριξη από το κράτος εισόδου. Σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις έχουν παρατηρηθεί και

φαινόμενα όπως παρακάτω. Η άγνοια των δικαιωμάτων τους και ο φόβος της εξουσίας μπορεί να προκαλέσει την έκθεση των γυναικών ή των κοριτσιών σε παρενόχληση ή κακοποίηση από άτομα που ελέγχουν την πρόσβαση τους σε διαδικασίες και έγγραφα, συμπεριλαμβανομένων και των απασχολούμενων σε υπηρεσίες ψυχολογικής και οικονομικής στήριξης.

Όπως και στα ανήλικα αγόρια πρέπει πρώτα να αντιμετωπίζονται σαν παιδιά και μετά να μπαίνουν στο μεταναστευτικό καθεστώς. Μια είναι η θεμελιώδης αρχή που πρέπει να τηρείται σε όλες τις περιπτώσεις και αποφάσεις για το μέλλον των παιδιών αυτών. Η αρχή αυτή είναι προτεραιότητα του βέλτιστου συμφέροντος τους Άρθρο 3, παρ. 1, της Συμβάσης για τα δικαιώματα του Παιδιού¹²⁷, επακριβώς αναγράφεται ότι σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρώτιστος υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

Ο καθορισμός του βέλτιστου συμφέροντος δεν πρέπει να είναι αυθαίρετος αντίθετα πρέπει να στηρίζεται στις προσωπικές καταστάσεις κάθε κοριτσιού. Κάθε κορίτσι πρέπει να ελέγχεται για την χώρα καταγωγής της, την ευπάθεια που θα είχε σ αυτή, την ασφάλεια και τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται και τις ανάγκες προστασίας, την πνευματική και σωματική υγεία της και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα της και στην οικογένεια που προέρχεται. Όχι κάτι λιγότερο λοιπόν πάρα ακριβώς ότι χρειάζεται να ελεγχθεί και σε ένα ανήλικο αγόρι¹²⁸.

Όπως και στην περίπτωση των ασυνόδευτων αγοριών έτσι και σε αυτή την περίπτωση επιβάλλεται ο διορισμός επιτρόπου (εδώ κατά προτίμηση γυναίκας επιτρόπου) για την κάλυψη των συμφερόντων τους. Είναι επιτακτική ανάγκη να ενημερώνεται συνεχώς ο εισαγγελέας ανηλίκων ή οι εισαγγελείς Πρωτοδικών για να ενεργήσουν ως προσωρινοί επίτροποι για τα ασυνόδευτα κορίτσια και να συνδράμουν στον καθορισμό του καθεστώτος πρόσφυγα ή της χορήγησης της επικουρικής προστασίας. Ο επίτροπος αυτός θα είναι υπεύθυνος να διασφαλίζει ότι όλες οι αποφάσεις που αφορούν τα ανήλικα κορίτσια είναι σύμφωνες με την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, και θα έχουν την καλύτερη φροντίδα, στέγη, παροχή υπηρεσιών υγείας, κοινωνική πρόνοια, και συμβουλευτική βοήθεια. Ο επίτροπος θα πρέπει να αποτελεί τον σύνδεσμο μεταξύ των κοριτσιών και των διάφορων οργανώσεων που μπορεί να τους παρέχουν υπηρεσίες, η ακόμα και ο κηδεμόνας τους απέναντι στη σχολική κοινότητα.

Τα ασυνόδευτα κορίτσια όπως γενικά τα ασυνόδευτα αγόρια δεν πρέπει ποτέ να κρατούνται για όλους τους λόγους που αφορούν μόνο στην παράνομη είσοδο τους στη χώρα. Σύμφωνα με το Άρθρο 37 (β) της Συμβάσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 'η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά το έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας'. Προβλέπατε η αποφυγή της κράτησης ανηλίκων και ορίζει ότι ανήλικα παιδιά που έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους και ασυνόδευτα ανήλικα κρατούνται μόνο για τον απαραίτητο χρόνο έως την ασφαλή παραπομπή τους σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας ανηλίκων και είσοδος τους σε ανάδοχη οικογένεια στο κράτος εισόδου όπως ακριβώς θα γινόταν και με παιδιά που είναι ημεδαπά όταν τα τελευταία έμειναν χωρίς οικογένεια ή κάποιον κηδεμόνα.

---

¹²⁷ Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1989

¹²⁸ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών, 2009.

Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Προσφυγές για τον Καθορισμό του Βέλτιστου Συμφέροντος των Παιδιών, 2008

Όταν τώρα υποβάλλεται αίτηση ασύλου από ασυνόδευτο ανήλικο, οι αρμόδιες αρχές παραλαβής και εξέτασης της αίτησης πρέπει να «διασφαλίζουν ότι οι ανάγκες στέγασης του παιδιού ικανοποιούνται με τη φιλοξενία του σε ενήλικους συγγενείς και όταν αυτοί δεν υφίστανται, σε ανάδοχο οικογένεια, σε Κέντρο Φιλοξενίας με ειδική υποδομή για ανηλικούς ή σε άλλους χώρους φιλοξενίας κατάλληλους για ανηλικούς και ότι η στέγαση του παιδιού το προστατεύει από τον κίνδυνο της εμπορίας ή της εκμετάλλευσης»¹²⁹.

Τα παιδιά και ιδιαίτερα τα ανήλικα κορίτσια πρέπει να περνούν από ειδικές διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να είναι ευαίσθητες προς τις ειδικές ανάγκες των κοριτσιών και να διασφαλίζουν ότι οι αιτήσεις που υποβάλλονται από ασυνόδευτα κορίτσια εξετάζονται σύμφωνα με την κανονική (όχι ταχύρρυθμη) διαδικασία, κατά προτεραιότητα, όπως θα έπρεπε να συμβαίνει και με τα αγόρια. Ταυτόχρονα είναι επιτακτική ανάγκη να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες στο επίπεδο αντίληψης των κοριτσιών, κατά τρόπο που να τους παρέχεται η δυνατότητα να καταθέτουν με διάφορα μμέσα, προφορικά, εγγράφως ή/ και σχεδιάζοντας. Κάθε κορίτσι εκπροσωπείται από ενήλικα που γνωρίζει το ιστορικό του και προστατεύει το συμφέρον του. Ο/ η επίτροπος ή ο/ η ασκών/ ασκούσα τη σχετική πράξη επιτροπείας καλείται και δύναται να παρίσταται στην προσωπική συνέντευξη του ανηλίκου να υποβάλει ερωτήσεις ή παρατηρήσεις. Οι συνεντεύξεις διεξάγονται κατά τρόπο φιλικό προς τα παιδιά, που συμπεριλαμβάνει συχνά διαλείμματα και ατμόσφαιρα που είναι ανεπίσημη και δεν είναι επιθετική. Οι υπεύθυνοι/ ες της συνέντευξης και οι διερμηνείς είναι ειδικά καταρτισμένοι/ες στη διεξαγωγή συνεντεύξεων με παιδιά και απευθύνονται στα κορίτσια σε απλή γλώσσα που μπορούν να κατανοήσουν. Όσοι παρέχουν υπηρεσίες σε ασυνόδευτα κορίτσια πρέπει να έχουν κατάλληλη κατάρτιση και συνεχιζόμενη επιμόρφωση σε σχέση με τα δικαιώματα και τις ιδιαίτερες ανάγκες τους, καθώς και για την ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων επικοινωνίας μαζί τους. Η κατάρτιση πρέπει επίσης να διασφαλίζει την ευαισθητοποίηση ως προς το φύλο και τα θέματα πολιτισμικής φύσης και την κατανόηση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Το προσωπικό των συνοριακών αστυνομικών υπηρεσιών και άλλοι αρμόδιοι φορείς πρέπει να επιμορφώνονται προκειμένου να διεξάγουν φιλικές προς τα παιδιά συνεντεύξεις¹³⁰.

Το συντομότερο δυνατόν μετά τον εντοπισμό ασυνόδευτων κοριτσιών, θα πρέπει να γίνονται επαφές με οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ΜΚΟ, που έχουν εμπειρία στο χειρισμό θεμάτων που αφορούν σε ασυνόδευτα κορίτσια και στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Οι φορείς αυτοί μπορούν να παρέχουν εξειδικευμένη βοήθεια και να συμβάλλουν σε προσπάθειες σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο για την αναζήτηση της οικογένειας των κοριτσιών και τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, όπου κρίνεται ως κατάλληλη βιώσιμη λύση και μόνο όταν δεν θέτει σε κίνδυνο το κορίτσι ή τα μέλη της οικογένειάς του. Η αναζήτηση της οικογένειας στηρίζεται στη συναίνεση που παρέχει το κορίτσι, αφού έχει ενημερωθεί σχετικά, και πρέπει να διέπεται από την αρχή της εμπιστευτικότητας. Κατά την εξέταση αιτημάτων που αφορούν δίωξη λόγω φύλου, πρέπει -όπως με όλα τα αιτήματα- να αξιολογείται η ύπαρξη

---

¹²⁹ 'Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου.'/ ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2011/Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

¹³⁰ 'Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου.'/ ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2011/Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης και κατά πόσον ο φόβος οφείλεται σε έναν από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων¹³¹

Συνεργασία με οργανώσεις και ιδρύματα που ειδικεύονται στα θέματα των παιδιών - Το συντομότερο δυνατόν μετά τον εντοπισμό ασυνόδευτων κοριτσιών, θα πρέπει να γίνονται επαφές με οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ΜΚΟ, που έχουν εμπειρία στο χειρισμό θεμάτων που αφορούν σε ασυνόδευτα κορίτσια και στις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Οι φορείς αυτοί μπορούν να παρέχουν εξειδικευμένη βοήθεια και να συμβάλλουν σε προσπάθειες σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο για την αναζήτηση της οικογένειας των κοριτσιών και τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης, όπου κρίνεται ως κατάλληλη βιώσιμη λύση και μόνο όταν δεν θέτει σε κίνδυνο το κορίτσι ή τα μέλη της οικογένειάς του. Η αναζήτηση της οικογένειας στηρίζεται στη συναίνεση που παρέχει το κορίτσι, αφού έχει ενημερωθεί σχετικά, και πρέπει να διέπτεται από την αρχή της εμπιστευτικότητας

Υπάρχουν κάποια κοινωνικά προφίλ γυναικών που είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα βιώσουν ιδιαίτερο κίνδυνο λόγω κριτηρίων αυτές είναι:

- μόνες ή είναι επικεφαλής μονογονεϊκών οικογενειών.
- άτομα με αναπηρίες ή αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας (όπως HIV/AIDS).
- ηλικιωμένες ή χήρες χωρίς οικογένεια ή στήριξη από την κοινότητα
- Αντιτίθενται σε κοινωνικούς κανόνες σχετικά με ζητήματά όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η αντίθεση στον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, ο αναγκαστικός γάμος.
- άπορες¹³².

Συνεργασία με ΜΚΟ και την κοινωνία των πολιτών – Οι κρατικοί φορείς που είναι αρμόδιοι για την υποδοχή των γυναικών θα πρέπει να συνεργάζονται με μη κυβερνητικές ή άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να επωφελούνται από την εξειδίκευσή τους σε σχέση με διάφορες πτυχές της παροχής αρωγής (π.χ. ψυχοκοινωνική ή νομική συνδρομή) και να μεγιστοποιήσουν την προστασία που παρέχεται στις γυναίκες πρόσφυγες¹³³

Στην περίπτωση των γυναικών τώρα όταν η κράτηση είναι αναπόφευκτη, θα πρέπει να διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση ότι κρατούνται χωριστά από τους άντρες¹³⁴ και ότι τα κέντρα πρώτης υποδοχής παρέχουν ξεχωριστά και αξιοπρεπή καταλύματα για τις γυναίκες, τα οποία θα μπορούν να κλειδώνονται. Οι γυναίκες σε κύηση ή λοχεία δεν πρέπει να κρατούνται¹³⁵

---

¹³¹ 'Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου.'/ ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2011/Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

¹³² 'Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου.'/ ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2011/Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

¹³³ 'Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου.'/ ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2011/Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

¹³⁴ Το Άρθρο 13, παρ. 6, του Π.Δ. 114/2010 προβλέπει ότι οι αρμόδιες αρχές παραλαβής ή εξέτασης αιτημάτων ασύλου μερμινούν ώστε οι γυναίκες να κρατούνται σε χώρο χωριστά από τους άντρες

¹³⁵ Άρθρο 13, παρ. 6, Π.Δ. 114/2010

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών: μετασχημάτισε τη ζωή των κοριτσιών και των γυναικών μέσω των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ (2016-2020) σκιαγραφούν μια φιλόδοξη προσέγγιση για την ισότητα των φύλων και την προώθηση, προστασία και εκπλήρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και των κοριτσιών. Επιδιώκει να συγκεντρώσει το προσπάθειες όλων των παραγόντων της ΕΕ σε μια μετατόπιση της θεσμικής κουλτούρας για την αποτελεσματικότερη δέσμευση, παράδοση και να αναφέρετε την ισότητα των φύλων και τη χειραφέτηση των γυναικών. Αυτή η οριζόντια προτεραιότητα συμβάλλει και υποστηρίζει οι τρεις κάθετοι θεματικοί τομείς: σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα κοριτσιών και γυναικών · την οικονομική τους και κοινωνικά δικαιώματα και φωνή και συμμετοχή¹³⁶.

3.3. Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ανηλίκων που βρίσκονται στο πλαίσιο της οικογένειας τους

Οι άντρες της οικογένειας είναι αυτοί οι οποίοι θεωρούνται οι «κύριοι αιτούντες» σε περιπτώσεις που υποβάλλονται αιτήματα ασύλου από οικογένειες, και λειτουργούν ως εκπρόσωποι της οικογένειας, γεγονός που σημαίνει ότι η ενημέρωση και βοήθεια διοχετεύονται μέσω αυτών. Οι γυναίκες μπορεί να μη γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και να μην αντιλαμβάνονται το δικαίωμά τους να αιτηθούν άσυλο αυτοτελώς εάν συνοδεύονται από άντρα συγγενή του οποίου το αίτημα εξετάζεται. Κατόπιν τούτου, το αίτημα τους για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή τη χορήγηση επικουρικής προστασίας – ακόμα και αίτημα ισχυρότερο από εκείνο του άντρα συγγενή τους – σε ορισμένες περιπτώσεις παραβλέπετε. Επιπλέον, όταν ζητούν άσυλο γυναίκες ή κορίτσια πρέπει να λαμβάνεται υπόψη πως η μεταχείριση που συνιστά δίωξη διαφέρει ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Οι ίδιες μπορεί να μην γνωρίζουν ότι ορισμένα είδη μεταχείρισης και πρακτικές στις οποίες έχουν υποβληθεί συνιστούν λόγους που στοιχειοθετούν αίτημα για άσυλο.

Η διοχέτευση πληροφοριών και αρωγής μέσω των αντρών μελών της οικογένειας μπορεί να περιορίσει την πρόσβαση των γυναικών στη βοήθεια της οικογένειας ενδοοικογενειακή βία και κακοποίησης αυξάνεται λόγω των συνθηκών ψυχολογικής φόρτισης που επικρατούν κατά τη φυγή και τον εκτοπισμό των προσφύγων μπορούν να προκαλέσουν τα οποία δεν καταγγέλλονται, ειδικά σε περιπτώσεις που τα θύματα δεν έχουν ανεξάρτητη πρόσβαση σε ενημέρωση σχετικά με τη στήριξη και προστασία που μπορεί να τους παρασχεθεί. Έτσι είναι σημαντικό να προστατεύονται και να επιτηρούνται αυτές οι οικογένειες για να διασφαλίζεται η ακεραιότητα των ανηλίκων και των γυναικών της οικογένειας.¹³⁷

Από την στιγμή που ο πατέρας της οικογένειας ζητά άσυλο τότε όλη η οικογένεια όπως και στην περίπτωση του μεμονωμένου ανήλικου αναμένει την εξέταση του αιτήματος. Τα αιτήματα εξετάζονται κατά προτεραιότητα μετά από τα αιτήματα των ασυνόδευτων ανηλίκων και άλλων ευάλωτων ομάδων όπως οι γυναίκες, άτομα τρίτης ηλικίας, αρρώστων, κακοποιημένων, αιτούντων άσυλο με ειδικές ανάγκες, και άλλων ανθρώπων με σοβαρά προβλήματα όπως θύματα πολέμου και λοιπά. Οι οικογένειες αυτές στεγάζονται κατά προτεραιότητα σε δομές

¹³⁶ EU Guidelines for the Promotion and Protection of the Rights of the Child (2017) Leave no child behind https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_guidelines_rights_of_child_0.pdf

¹³⁷ 'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση' / μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ Η πλήρης έκθεση διατίθεται στη διεύθυνση <http://www.france-terre-asile.org/dam27>

φιλοξενίας μέχρι την απάντηση στο αίτημα και είναι όλη η οικογένεια μαζί στον ίδιο χώρο ώστε να μην υπάρξει απομάκρυνση μεταξύ των μελών της και προστασία των παιδιών.

Άρα τα παιδιά της οικογένειας παραμένουν μαζί με τους γονείς ή το γονέα τους και δεν αποχωρίζονται.¹³⁸

3.4. Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στην ευπαθή ομάδα των ηλικιωμένων

Οι ηλικιωμένοι μετανάστες - που έχουν περισσότερα άτομα στο νοικοκυριό, περισσότερα παιδιά, περισσότερη επαφή με αυτά τα παιδιά και μεγαλύτερη συμμετοχή σε θρησκευτικές και άλλες οργανώσεις - τείνουν να έχουν ισχυρότερη κοινωνική ζωή από τους ντόπιους. Ωστόσο, οι μετανάστες βρίσκονται γενικά σε χαμηλότερες κοινωνικοοικονομικές θέσεις από τους ντόπιους, λαμβάνουν χαμηλότερο εισόδημα και είναι λιγότερο ικανοποιημένοι με το εισόδημά τους. Τείνουν επίσης να υποφέρουν φτωχότερη υγεία από τους ντόπιους και επιδεικνύουν χαμηλότερη ικανότητα. Υπό το φως αυτής της ευπάθειας, προτείνονται παρεμβάσεις πολιτικής για την ελαχιστοποίηση της μοναξιάς και την υποστήριξη της ψυχικής υγείας των ηλικιωμένων μεταναστών. Αν και πολλές παρεμβάσεις υποθέτουν ότι η έλλειψη προσωπικών σχέσεων είναι η κεντρική αιτία της μοναξιάς, τα ευρήματα των μελετών υπογραμμίζουν τη σημασία της εξέτασης άλλων παραγόντων και της διερεύνησης πρόσθετων λύσεων¹³⁹. Περισσότερη επαφή με αυτά τα παιδιά και με τους ηλικιωμένους αυτούς, αποδεικνύουν τα προβλήματα και την ευαλωτότητα αυτών των ομάδων. Αυτές οι ομάδες λοιπόν πρέπει να προστατεύονται και τα δικαιώματα των ηλικιωμένων αυτών είναι απαραίτητο να θεσπιστούν από την ΕΕ. Δικαίωμα στην υγεία, στην απόκτηση περιουσίας, στην λήψη σύνταξης, ή οποιουδήποτε τρόπου χρηματοδότησης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, εισαγωγής σε γηροκομία όπως ακριβώς γίνεται με τους γηγενείς, σε περίπτωση δυνατότητας εργασίας, συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία. Ταυτόχρονα αν εκείνοι αποτελούν κηδεμόνες ανηλίκων δικαίωμα να τους εκπροσωπούν και να τους μεγαλώσουν. Δικαίωμα στην διατήρηση περιουσίας και απόκτηση αυτής. Οι ηλικιωμένοι αιτούντες άσυλο να αντιμετωπίζονται όπως οι γηγενείς ηλικιωμένοι. Να μη φυλακίζονται και να μπαίνουν κατά προτεραιότητα στην διαδικασία απόκτησης ασύλου ιδιαίτερα όταν έχουν προβλήματα υγείας είναι ανάπηροι.

3.5. Εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου σε οικογένειες με ομοφύλους γονείς, στην ομάδα των ομοφυλόφιλων, των ΛΟΑΤ (Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι και Τρανς)

Θα πρέπει να αναφέρουμε την κατάσταση των ζευγαριών του ίδιου φύλου μεγαλώνοντας παιδιά. Δεδομένου ότι αυτό το θέμα παραμένει αμφιλεγόμενο σε πολλές ρυθμίσεις και θέτει επίσης πολλές συγκεκριμένες προκλήσεις, επιλέξαμε να μην επικεντρωθούμε σε αυτόν τον συγκεκριμένο τύπο οικογένειας σαν οικονομικά εύρωστοι αλλά σαν ηθικά και πνευματικά

¹³⁸ 'Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση'/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d'asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ Η πλήρης έκθεση διατίθεται στη διεύθυνση <http://www.france-terre-asile.org/dam27>

¹³⁹ <https://population-europe.eu/research/popdigests/loneliness-older-migrants>
'Μοναξιά σε ηλικιωμένους μετανάστες'/ [Βαν Τίλμπουργκ Φωκέμα](#) /Συγγραφείς
Έμιλι Φρανκ/ Πηγή: [Sergiy1975](#)

ευάλωτοι. Είναι γεγονός ότι οι οικογένειες αυτές βιώνουν τον ρατσισμό και σε πολλές χώρες ακόμα και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι ομοφυλόφιλοι γονείς, τα ζεύγη του ίδιου φύλου, οι τρανσεξουαλ, οι άφυλοι έχουν όλοι δικαίωμα στην αξιοπρεπή διαβίωση μακριά από διωγμούς και αποκλεισμό. Οι ειδικοί δεν αναγνώρισαν οικονομικά προβλήματα σε ομοφυλόφιλες οικογένειες και ως εκ τούτου δεν θεωρήθηκαν ευάλωτη διαμόρφωση της οικογένειας σε οικονομικό επίπεδο. Ωστόσο, παραδέχτηκαν ότι τα ζευγάρια του ίδιου φύλου αντιμετωπίζουν τους νομοθετικούς περιορισμούς, κυρίως σε σχέση με τα γονικά δικαιώματα και την υιοθεσία. Για παράδειγμα, έχετε ένα ζευγάρι ίδιου φύλου με παιδί. Η φυσική, βιολογική μητέρα μπορεί να πάρει άδεια μητρότητας, αλλά η άλλη, όχι. Έτσι, το παιδί έχει λιγότερη υποστήριξη από τους γονείς αντίθετα από ένα παιδί ετεροφυλόφιλων γονέων. Τρανσεξουαλ και ομοφυλόφιλοι σε πολλές χώρες αποκλείονται από την διαδικασία της υιοθεσίας. Ο στιγματισμός μπορεί να επηρεάσει τους γονείς, αλλά και τα παιδιά που μεγάλωσαν. Οι γονείς του ίδιου φύλου κινδυνεύουν τα έχουν ένα παιδί το οποίο μπορεί να εκφοβιστεί στο σχολείο. Μερικές φορές πρέπει να αντιμετωπίσουν επιθετικές, ξενοφοβικές συμπεριφορές ή παρατηρήσεις¹⁴⁰.

Αξίζει μια ξεχωριστή συζήτηση και εκπροσώπους των ΛΟΑΤΚΙ προσφύγων. Τα τρανς άτομα, ή αλλιώς τα άτομα η ταυτότητα φύλου και/ή η έκφραση φύλου των οποίων διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση τους, υφίστανται διακρίσεις, παρενοχλήσεις και βία σε ολόκληρη την ΕΕ στις μέρες μας¹⁴¹. Οι περισσότεροι από αυτούς φτάνουν συνήθως μονοί-μονες στην ΕΕ, κνηνημένοι από τις οικογένειες τους ή τις τοπικές κοινωνίες. Ταξιδεύουν συνεχώς με το φόβο μήπως γίνει αντιληπτή η ταυτότητα τους.

Σε 76 χώρες του κόσμου, η συμμετοχή ενηλίκων σε συναινετικές σεξουαλικές πράξεις ανάμεσα σε άτομα του ίδιου (ανατομικού) φύλου αποτελεί αξιόποινη πράξη. Σε επτά από τις χώρες αυτές οι ομοφυλοφιλικές επαφές τιμωρούνται με ποινή θανάτου (στο Ιράν, τις βόρειες επαρχίες της Νιγηρίας, τη Μαυριτανία, τη Σαουδική Αραβία, τις νότιες περιοχές της Σομαλίας, το Σουδάν και την Υεμένη). Λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφισεξουαλικοί, τρανς και intersex (ΛΟΑΤΚΙ) εξαναγκάζονται ν' υποβάλλουν αίτημα ασύλου κάθε χρόνο στις χώρες της Ευρώπης, προκειμένου να τους χορηγηθεί διεθνής προστασία¹⁴².

---

¹⁴⁰ 'Vulnerability of families with children: Major risks, future challenges and policy recommendations' / Monika Mynarska, Bernhard Riederer, Ina Jaschinski, Desiree Krivanek, Gerda Neyer, and Livia Oláh/A project funded by European Union's Seventh Framework Programme under grant agreement no. 320116/<http://www.familiesandsocieties.eu/wpcontent/uploads/2015/11/WP49MynarskaEtAl2015.pdf>
<https://population-europe.eu/research/policy-briefs/vulnerability-times-family-diversity>

¹⁴¹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-being-trans-eu-comparative-summary_el.pdf

‘Η ζωή των τρανς ατόμων στην ΕΕ’ / FRA EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

¹⁴² <https://alterthess.gr/oi-alloi-prosfyges-stereotypa-provlimata-aneparkeies-poy-anakryptoy-n-kata-tis-synenteyxeis-loatki-prosfygon/> «Οι άλλοι πρόσφυγες» – στερεότυπα, προβλήματα, ανεπάρκειες που ανακύπτουν κατά τις συνεντεύξεις ΛΟΑΤΚΙ προσφύγων

26 Σεπτεμβρίου, 2016, 12:00 πμ

Κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή και προστασία της άσκησης όλων των ανθρώπινων δικαιωμάτων από λεσβίες, ομοφυλόφιλους και αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και διαφυλικά πρόσωπα (ΛΟΑΔΔ) ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, Βρυξέλλες, 24 Ιουνίου

2013 http://www.antigone.gr/files/gr/library/documentation-of-EU-and-international-organizations/policy-documents/2013_EE_INSTRUCTIONS_GR.pdf

Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία Νο 9: για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου που στηρίζονται στο σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή στην ταυτότητα του γένους (φύλου) στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Στα άρθρα 1, 2 και 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στη ζωή και στην ακεραιότητα του προσώπου. Στα άρθρα 6, 7 και 8 κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το άρθρο 14 αναγνωρίζει το δικαίωμα εκπαίδευσης και το άρθρο 20 το δικαίωμα στην ισότητα έναντι του νόμου. Στο άρθρο 21 κατοχυρώνεται η απαγόρευση διακρίσεων, μεταξύ άλλων και λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, και στο άρθρο 35 αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην προστασία της υγείας, στο άρθρο 45 το δικαίωμα στην ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής, και στο άρθρο 47 το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου¹⁴³.

Κατά την υποχρεωτική πολύμηνη διαμονή τους στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης οι ΛΟΑΤΚΙ πρόσφυγες αναγκάζονται να αποκρύπτουν την ταυτότητά τους από φόβο για τη ζωή τους, ενώ έχουμε μαρτυρίες εμπρησμών των σκηνών τους, παρενοχλήσεων, ακόμα και βιασμών. Δυστυχώς, πολλές φορές οι ΛΟΑΤΚΙ πρόσφυγες δεν είναι μόνο θύματα πολέμου. Συχνά κουβαλούν ακόμα μία ταυτότητα που φέρει ακραία βία και κακοποίηση και παραμένει αόρατη ή μη αναγνωρισμένη στις χώρες υποδοχής: αυτή του επιζώντος και της επιζώσας από βασανιστήρια. Χώρες με νομοθεσία ποινικοποίησης της ομοφυλοφιλίας ή ευρισκόμενες σε έκρυθμη πολιτική κατάσταση είναι αυτές με τα μαζικότερα κρούσματα. Ακραία σωματική και ψυχολογική βία, με τρόπους και μέσα που είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς, εξευτελισμός, «επανορθωτικοί» βιασμοί και σεξουαλική βία κάθε είδους είναι όσα καταγράφονται. Τόσο στα στάδια της προκαταγραφής και της καταγραφής του αιτήματος για τη χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας όσο και κατά την εξέταση του αιτήματος οι ΛΟΑΤΚΙ+ πρόσφυγες έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με ανεκπαιδευτους, ομοφοβικούς και τρανσφοβικούς αστυνομικούς και εργαζόμενους στις αρμόδιες υπηρεσίες. Καταγγελίες για προσβολές και σεξουαλική παρενόχληση από αστυνομικούς, κακοποιητική μετάφραση της ταυτότητας φύλου τους και του σεξουαλικού τους προσανατολισμού από διερμηνείς, ακόμα και για εγκλεισμό σε κέντρα κράτησης με βάση το αποδοθέν βιολογικό φύλο¹⁴⁴.

Είναι γνωστό ότι πολύ συχνά κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων για την εξέταση του αιτήματος ασύλου υπόκεινται σε εξευτελιστικές ερωτήσεις και πολλαπλούς τρόπους αμφισβήτησης και παραβίασης του αυτοπροσδιορισμού τους. Με λίγα λόγια, αντιμετωπίζουν την αμφισβήτηση σε κάθε βήμα της επιθυμητής διαδικασίας ένταξής τους και καλούνται να αποδείξουν τα αυτονόητα: ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ, ότι δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα τους, ότι έχουν βασανιστεί.

Το τραύμα ανοίγει ξανά και ξανά, με αποτέλεσμα να γκρεμίζεται κάθε προσδοκία συμπερίληψης, αποδοχής και ενδυνάμωσης. Έτσι, οι ΛΟΑΤΚΙ πρόσφυγες συχνά αναγκάζονται να αποκρύπτουν για άλλη μια φορά στοιχεία που θα βοηθούσαν στην ευδοκίμηση του αιτήματος χορήγησης ασύλου.

Τα άτομα αυτά βιώνουν διακρίσεις στους παρακάτω τομείς:

UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), 23.10.2012

<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=534ba2874>

¹⁴³ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-being-trans-eu-comparative-summary_el.pdf 'Η ζωή των τρανς ατόμων στην ΕΕ' / FRA EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

¹⁴⁴ https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiomata/199992_loatki-prosfyges-meionotita-mesa-sti-meionotita 'ΛΟΑΤΚΙ πρόσφυγες: Μειονότητα μέσα στη μειονότητα' 16.06.2019, 09:50 από 'Η εφημερίδα των συντακτών'

- στην απασχόληση και στην πρόσβαση σε προϊόντα και υπηρεσίες
- τα περιστατικά διακρίσεων που βίωσαν στις αρχές
- στην εκπαίδευση
- στην πρόσβαση στην υγεία¹⁴⁵

Και ενώ η οδηγία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ αναφέρει ότι η «εξειδικευμένη κατάρτιση» είναι «ζωτικής σημασίας» και είναι σαφές ότι «η βασική αρχή που διέπει τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας», μέχρι σήμερα αυτό παραμένει ζητούμενο¹⁴⁶.

---

¹⁴⁵ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-being-trans-eu-comparative-summary_el.pdf 'Η ζωή των τρανς ατόμων στην ΕΕ' / FRA EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

¹⁴⁶ https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiomata/199992_loatki-prosfyges-meionotita-mesa-sti-meionotita 'ΛΟΑΤΚΙ πρόσφυγες: Μειονότητα μέσα στη μειονότητα' 16.06.2019, 09:50 από 'Η εφημερίδα των συντακτών'

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (UNHCR Κατευθυντήριες Οδηγίες)

Πέρα από όλα όσα μελετήθηκαν που είναι θεσπισμένα σε νόμους υπάρχουν νομοί που διέπουν τα Ανθρωπινά Δικαιώματα πιο συγκεκριμένα ο ΟΗΕ έχει εκδώσει τις Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας που θα δούμε αναλυτικά παρακάτω. Μερικές από αυτές που αφορούν ιδιαίτερα για το μεταναστευτικό ζήτημα είναι οι παρακάτω κατευθυντήριες οδηγίες.

Κατευθυντήρια Οδηγία 1. Το δικαίωμα του ατόμου να ζητά άσυλο θα πρέπει να γίνεται σεβαστό

Κατευθυντήρια Οδηγία 2. Το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια καθώς και το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία ισχύουν και για τους αιτούντες άσυλο

Κατευθυντήρια Οδηγία 3. Η κράτηση θα πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο και επιτρεπόμενη από αυτόν

Κατευθυντήρια Οδηγία 4. Η κράτηση δεν θα πρέπει να είναι αυθαίρετη και κάθε απόφαση κράτησης θα πρέπει να βασίζεται στην αξιολόγηση των ιδιαίτερων περιστάσεων που αφορούν το συγκεκριμένο άτομο

Κατευθυντήρια Οδηγία 4.1 Η κράτηση είναι ένα κατ' εξαίρεση μέτρο και μπορεί να αιτιολογηθεί μόνον προς εξυπηρέτηση νόμιμου σκοπού

Κατευθυντήρια Οδηγία 4.2 Η κράτηση μπορεί να επιλεγεί μόνον όταν κριθεί αναγκαία, εύλογη βάσει όλων των περιστάσεων και ανάλογη προς ένα νόμιμο σκοπό

Κατευθυντήρια Οδηγία 4.3 Θα πρέπει να εξετάζονται εναλλακτικά της κράτησης μέτρα

Κατευθυντήρια Οδηγία 5. Η κράτηση δεν θα πρέπει να εισάγει διακριτική μεταχείριση

Κατευθυντήρια Οδηγία 6. Η κράτηση επ' αόριστο είναι αυθαίρετη και ο νόμος θα πρέπει να επιβάλλει ανώτατα όρια κράτησης

Κατευθυντήρια Οδηγία 7. Οι αποφάσεις κράτησης ή παράτασης της κράτησης θα πρέπει να τηρούν τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις

Κατευθυντήρια Οδηγία 8 Οι συνθήκες κράτησης θα πρέπει να είναι ανθρώπινες και αξιοπρεπείς

Κατευθυντήρια Οδηγία 9. Οι ειδικές συνθήκες και ανάγκες συγκεκριμένων αιτούντων άσυλο θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη

Ειδικότερα για την ευάλωτη ομάδα των ανηλίκων ισχύουν:

Κατευθυντήρια Οδηγία 9.2: Παιδιά. Οι γενικές αρχές που αφορούν την κράτηση και που αναφέρθηκαν στις Κατευθυντήριες Οδηγίες, ισχύουν κατά μείζονα λόγο (a fortiori) για τα παιδιά, που θα πρέπει κατ' αρχάς να μην κρατούνται. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔτΠ), προβλέπει συγκεκριμένες διεθνείς νομικές υποχρεώσεις ως προς τα παιδιά και παραθέτει μία σειρά από βασικές αρχές που αφορούν την προστασία τους:

- Βασικό μέλημα πρέπει να είναι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, σε όλες τις δράσεις που το επηρεάζουν, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που ζητούν άσυλο ή που είναι πρόσφυγες (Άρθρο 3 σε συνδυασμό με το Άρθρο 22, ΣΔτΠ).

- Πρέπει να αποφεύγονται οι διακρίσεις για λόγους φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων απόψεων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσιακής κατάστασης, αναπηρίας, γέννησης ή άλλης συνθήκης, ή με βάση το καθεστώς, τις δραστηριότητες, τις απόψεις ή τις πεποιθήσεις των γονιών του παιδιού, των κηδεμόνων του ή των μελών της οικογένειάς του (Άρθρο 2, ΣΔτΠ).
- Κάθε παιδί έχει θεμελιώδες δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη στο μέγιστο δυνατό βαθμό (Άρθρο 6, ΣΔτΠ).
- Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν εξασφαλισμένο το δικαίωμα να εκφράζουν ελεύθερα τις απόψεις τους και να τους δίνεται «η δέουσα βαρύτητα», ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους (Άρθρο 12, ΣΔτΠ).
- Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην οικογενειακή ενότητα (μεταξύ άλλων, Άρθρα 5, 8 και 16, ΣΔτΠ) και το δικαίωμα να μην χωρίζουν από τους γονείς τους παρά την θέλησή τους (Άρθρο 9, ΣΔτΠ). Το Άρθρο 20(1) της ΣΔτΠ ορίζει ότι ένα παιδί που στερείται προσωρινά ή μόνιμα το οικογενειακό του περιβάλλον ή που για λόγους του δικού του βέλτιστου συμφέροντος δεν μπορεί να παραμείνει σε αυτό το περιβάλλον, έχει δικαίωμα ειδικής προστασίας και αρωγής από το κράτος.
- Το Άρθρο 20(2) και (3) της Συνθήκης προβλέπει ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη, σε συμφωνία με το εθνικό τους δίκαιο, θα εξασφαλίζουν εναλλακτική φροντίδα για αυτά τα παιδιά. Σε αυτή συμπεριλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, και παραμονή σε ανάδοχη οικογένεια ή, αν χρειασθεί, η τοποθέτηση σε κατάλληλα ιδρύματα για τη φροντίδα παιδιών. Όταν εξετάζονται οι διαθέσιμες επιλογές, θα πρέπει να επιδιωχθεί η επίτευξη μιας συνέχειας στην ανατροφή του παιδιού και να ληφθεί υπόψη το εθνικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό και γλωσσικό του υπόβαθρο.
- Το Άρθρο 22 της ΣΔτΠ ζητά από τα Συμβαλλόμενα Κράτη να υιοθετήσουν τα κατάλληλα μέτρα έτσι ώστε τα παιδιά που επιδιώκουν να τους αναγνωρισθεί καθεστώς πρόσφυγα ή που είναι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, είτε είναι συνοδευόμενα είτε όχι, να έχουν την κατάλληλη προστασία και αρωγή.
- Το Άρθρο 37 της ΣΔτΠ ζητά από τα Συμβαλλόμενα Κράτη να διασφαλίσουν ότι η κράτηση των παιδιών θα χρησιμοποιείται μόνον ως έσχατο μέτρο και για το ελάχιστο αναγκαίο χρονικό διάστημα.
- Όταν ο χωρισμός ενός παιδιού ή παιδιών από τους γονείς τους είναι αναπόφευκτος στα πλαίσια της κράτησης, οι γονείς και τα παιδιά έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν από τις αρχές για το πού βρίσκεται ο άλλος, εκτός εάν αυτή η πληροφορία θα μπορούσε να αποβεί σε βάρος του παιδιού (Άρθρο 9(4), ΣΔτΠ). Σε γενικές γραμμές οι ενέργειες που αφορούν παιδιά που ζητούν άσυλο θα πρέπει να διέπονται από ένα πνεύμα παροχής φροντίδας - και όχι επιβολής, όπως ακριβώς και για τα παιδιά που βρίσκονται με την οικογένειά τους, και το πρωταρχικό μέλημα θα πρέπει να είναι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Ο ιδιαίτερα εύλωτος χαρακτήρας των παιδιών θα πρέπει να υπερέχει έναντι της ιδιότητας του «παράτυπου αλλοδαπού». Τα Κράτη θα πρέπει «να χρησιμοποιούν, εντός των πλαισίων των αντίστοιχων συστημάτων για την προστασία των παιδιών, τις κατάλληλες διαδικασίες για τον καθορισμό του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού, οι οποίες θα διευκολύνουν τη συμμετοχή του παιδιού χωρίς διακρίσεις, στις απόψεις του θα δίνεται βαρύτητα αναλόγως της ηλικίας και της ωριμότητάς του, όσοι λαμβάνουν τις αποφάσεις θα είναι άτομα με εμπειρία στους συγκεκριμένους τομείς, και θα υπάρχει μία εξισορρόπηση όλων των σχετικών παραγόντων έτσι ώστε να αξιολογηθεί η καλύτερη λύση». Στην περίπτωση παιδιών που συνοδεύουν τους γονείς τους, πρέπει να γίνουν όλες οι αναγκαίες ρυθμίσεις για τη φροντίδα τους, μεταξύ άλλων και λόγω των διαπιστωμένα καταστροφικών επιπτώσεων

που μπορεί να έχει η κράτηση στην ευημερία του παιδιού, καθώς και στη σωματική και πνευματική του ανάπτυξη. Στην κράτηση παιδιών με τους γονείς ή τους κηδεμόνες τους θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, μεταξύ άλλων, και το δικαίωμα στην οικογενειακή και προσωπική ζωή, η καταλληλότητα των εγκαταστάσεων κράτησης για παιδιά 106 και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Κατά κανόνα, τα ασυνόδευτα ή τα παιδιά που έχουν χωριστεί από τους γονείς τους δεν θα πρέπει να κρατούνται. Η κράτηση δεν μπορεί να αιτιολογηθεί επειδή το παιδί είναι ασυνόδευτο ή έχει χωριστεί από την οικογένειά του, ή επειδή είναι μετανάστης ή λόγω του καθεστώτος διαμονής του. Όπου είναι δυνατόν πρέπει να δίνονται σε μέλη της οικογένειάς τους που έχουν ήδη την κατοικία τους στην χώρα ασύλου. Στις περιπτώσεις που αυτό δεν είναι δυνατόν, θα πρέπει να υπάρξουν εναλλακτικές λύσεις όπως ανάδοχες οικογένειες ή ιδρύματα φιλοξενίας, που θα επιλεγούν από τις αρμόδιες αρχές για την φροντίδα του παιδιού, εξασφαλίζοντας ότι το παιδί θα έχει την κατάλληλη παρακολούθηση. Τα ιδρύματα φιλοξενίας ή οι ανάδοχες οικογένειες θα πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες σωστής ανάπτυξης του παιδιού (και σωματικής και ψυχικής) ενώ παράλληλα θα πρέπει να αναζητούνται πιο μακροπρόθεσμες λύσεις. Ένας βασικός στόχος θα πρέπει να είναι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Συχνά, η εξακρίβωση της ηλικίας του παιδιού που ζητά άσυλο, αποτελεί ένα κρίσιμο θέμα που χρειάζεται τις κατάλληλες μεθόδους αξιολόγησης στα πλαίσια του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Λάθη στην εξακρίβωση της ηλικίας μπορεί να οδηγήσουν σε αυθαίρετη κράτηση παιδιών. Μπορεί επίσης να καταλήξουν στη συστέγαση ενηλίκων με παιδιά. Πρέπει να προβλέπεται η κατάλληλη στέγαση, ανάλογα με την ηλικία και το φύλο του αιτούντος άσυλο. Για τα παιδιά που κρατούνται ισχύουν οι ίδιες ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις όπως για τους ενήλικες, αλλά θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις δικές τους ανάγκες (βλέπε Κατευθυντήρια Οδηγία 9). Πρέπει να ορίζεται ένας ανεξάρτητος και ειδικευμένος επίτροπος καθώς και ένας νομικός παραστάτης για τα ασυνόδευτα παιδιά ή για τα παιδιά που έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους. Κατά τη διάρκεια της κράτησης τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, που πρέπει ιδανικά να παρέχεται εκτός του κέντρου κράτησης, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η συνέχιση της εκπαίδευσής τους και μετά την απελευθέρωσή τους. Πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για τον ελεύθερο χρόνο και το παιχνίδι τους, συχνά μαζί και με άλλα παιδιά. Αυτό είναι σημαντικό για την πνευματική τους ανάπτυξη και συμβάλλει στο να ανακουφισθούν από το στρες και τις τραυματικές εμπειρίες (βλέπε επίσης Κατευθυντήρια Οδηγία 8). Πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια και να δοθεί προτεραιότητα στην εξέταση της αίτησης ασύλου, έτσι ώστε να μπορέσουν να απελευθερωθούν άμεσα τα παιδιά και να προωθηθούν σε άλλες μορφές πλέον κατάλληλης στέγασης.

Για τις γυναίκες εκδοθήκαν τα παρακάτω :

Κατευθυντήρια Οδηγία 9.3: Γυναίκες Κατά γενικό κανόνα οι έγκυες και οι θηλάζουσες μητέρες, δεν θα πρέπει να κρατούνται, ως κατηγορίες με ιδιαίτερες ανάγκες. Οι εναλλακτικές ρυθμίσεις που θα επιλεγούν πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους, μεταξύ άλλων, και τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης και της ανάγκης για προστασία από σεξουαλική και έμφυλη βία ή από εκμετάλλευση. Πρέπει να αναζητηθούν εναλλακτικά της κράτησης μέτρα ιδιαίτερα όταν δεν υπάρχει η δυνατότητα ξεχωριστών κέντρων για γυναίκες και/ή οικογένειες. Όταν η κράτηση είναι αναπόφευκτη για γυναίκες που ζητούν άσυλο, είναι αναγκαίο να υπάρχουν οι κατάλληλες εγκαταστάσεις και εξοπλισμοί έτσι ώστε να καλύπτονται οι ιδιαίτερες υγειονομικές τους ανάγκες. Πρέπει να προτιμώνται οι γυναίκες φύλακες. Το προσωπικό που θα ορισθεί να εργάζεται με γυναίκες κρατούμενες πρέπει να έχει λάβει ειδική εκπαίδευση ως προς τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών και τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Οι γυναίκες αιτούσες

άσυλο που αναφέρουν ότι έχουν κακοποιηθεί, πρέπει να λάβουν άμεση προστασία, στήριξη και συμβουλευτική, ενώ οι ισχυρισμοί τους πρέπει να διερευνηθούν από αρμόδιες και ανεξάρτητες αρχές, στα πλαίσια του σεβασμού της αρχής της εμπιστευτικότητας, ακόμη και στις περιπτώσεις που οι γυναίκες κρατούνται μαζί με τους συζύγους, συντρόφους ή άλλους συγγενείς. Τα μέτρα προστασίας πρέπει να λαμβάνουν ειδικά υπόψη τους τον κίνδυνο να υπάρξουν αντίποινα. Οι γυναίκες αιτούσες άσυλο που κρατούνται και που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση, πρέπει να λάβουν τις κατάλληλες ιατρικές συμβουλές συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων που προκύψει εγκυμοσύνη, ενώ πρέπει να τους δοθεί η κατάλληλη φροντίδα για τη σωματική και ψυχική τους υγεία, καθώς και στήριξη και νομική αρωγή.

Για τις οικογένειες στις οποίες υπάρχουν άτομα με αναπηρία:

Κατευθυντήρια Οδηγία 9.5: Αιτούντες άσυλο με αναπηρίες Οι αιτούντες άσυλο με αναπηρίες πρέπει να απολαμβάνουν χωρίς διάκριση τα δικαιώματα που αναφέρονται στις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες. Οι αρχές μπορεί να χρειασθεί να προβλέψουν «ειδικές εγκαταστάσεις» ή να τροποποιήσουν την πολιτική και τις πρακτικές κράτησης έτσι ώστε να συνυπολογισθούν οι συγκεκριμένες ανάγκες και απαιτήσεις τους. Για τα άτομα αυτά απαιτείται μία εύκολη και συστηματική εξακρίβωση της ταυτότητας και καταγραφή, έτσι ώστε να αποφεύγεται η αυθαίρετη κράτηση. Όλες οι εναλλακτικές ρυθμίσεις πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες τους, όπως η δυνατότητα αναφοράς από τηλεφώνου στην περίπτωση ατόμων με κινητικά προβλήματα. Κατά γενικό κανόνα, δεν πρέπει να κρατούνται άτομα με μακροχρόνια σωματικά, νοητικά, ψυχολογικά ή ψυχικά προβλήματα. Εκτός αυτού, οι διαδικασίες μετανάστευσης πρέπει να είναι προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των περιπτώσεων όπου αυτό απαιτείται για να διευκολυνθεί η ελεύθερη κυκλοφορία τους.

Για τους ηλικιωμένους ως άτομα χαρακτηριζόμενα ως ευπαθή:

Κατευθυντήρια Οδηγία 9.6: Ηλικιωμένοι που ζητούν άσυλο Οι ηλικιωμένοι που ζητούν άσυλο μπορεί να χρειάζονται ειδική φροντίδα και αρωγή λόγω της ηλικίας, της ευαλωτότητας, της μειωμένης κινητικότητας, των σωματικών και ψυχολογικών προβλημάτων τους ή λόγω άλλων συνθηκών. Η έλλειψη φροντίδας και βοήθειας ενδέχεται να καταστήσει παράνομη την κράτησή τους. Τα εναλλακτικά μέτρα θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ιδιαίτερη κατάστασή τους, καθώς και τη σωματική και πνευματική τους υγεία.

Για τους ΛΟΑΤΚΙ

Κατευθυντήρια Οδηγία 9.7: Λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι, διεμφυλικοί ή μεσοφυλικά άτομα που ζητούν άσυλο θα πρέπει να ληφθούν μέτρα έτσι ώστε η κράτηση λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, διεμφυλικών ή μεσοφυλικών ατόμων που ζητούν άσυλο, να μην τους εκθέτει στον κίνδυνο βίας, κακομεταχείρισης ή σωματικής, ψυχολογικής ή σεξουαλικής κακοποίησης. Κατά περίπτωση, πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κατάλληλη ιατρική φροντίδα και συμβουλευτική. Το προσωπικό κράτησης καθώς και οι δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι που εργάζονται σε κέντρα κράτησης, πρέπει να είναι καταρτισμένοι και εκπαιδευμένοι και να γνωρίζουν τους κανόνες που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και τις αρχές της ισότητας και της μη διάκρισης που αφορούν, μεταξύ άλλων, και το σεξουαλικό προσανατολισμό ή τη σεξουαλική ταυτότητα. Σε περίπτωση που δεν μπορεί να είναι ασφαλείς σε συνθήκες κράτησης, θα πρέπει να εξετάζεται το ενδεχόμενο απελευθέρωσης

ή εφαρμογής εναλλακτικών της κράτησης μέτρων. Ως προς αυτό, η απομόνωση δεν θεωρείται αποδεκτός τρόπος αντιμετώπισης ή προστασίας αυτών των ατόμων

Κατευθυντήρια Οδηγία 10 Η κράτηση θα πρέπει να υπόκειται σε ανεξάρτητο έλεγχο και επιθεώρηση.

Όλες οι παραπάνω Κατευθυντήριες οδηγίες δικαιολογούν όσα είδαμε εκτενέστερα και πιο πάνω για την αντιμετώπιση των ομάδων αυτών και ιδιαίτερα των ανηλίκων στην αίτηση ασύλου.

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΔΡΑΣΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΓΙΑ ΑΛΛΕΣ

Στην Ευρώπη ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται δράσεις ταυτόχρονα και σε όλο τον κόσμο όπως αυτή που θα παρουσιάσω παρακάτω. Πιο συγκεκριμένα μια τεράστια κούκλα που απεικονίζει μια εννιάχρονη προσφυγοπούλα θα περπατήσει από τα σύνορα Τουρκίας -Συρίας μέχρι το Manchester. Χαρακτηριστικά η ενέργεια θα περιλαμβάνει την παρακάτω διαδικασία και θα συμβολίζει:

- Μία κούκλα ύψους 3,5 μέτρων με τη μορφή μίας εννιάχρονης προσφυγοπούλας θα ταξιδέψει 8.000 χλμ., διασχίζοντας την Τουρκία και την Ευρώπη.
- Η Μικρή Αμάλ είναι ένα ισχυρό σύμβολο για τα εκατομμύρια εκτοπισμένα παιδιά-πρόσφυγες

Όλη η παραπάνω δράση ονομάζεται το «Ταξίδι». Η καρδιά του «*Ταξιδιού*» είναι η κούκλα ύψους 3,5 μέτρων με τη μορφή ενός εννιάχρονου κοριτσιού, η Μικρή Αμάλ, που ταξιδεύει περισσότερα από 8.000 χλμ., διασχίζοντας την Τουρκία και την Ευρώπη, για να βρει τη μητέρα της. Ένα ισχυρό σύμβολο για τα εκατομμύρια εκτοπισμένα παιδιά-πρόσφυγες που έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους. Μεταφέροντας το κατεπείγον μήνυμα “*Μη μας ξεχνάτε*”, η Αμάλ θα ξεκινήσει από τα σύνορα Συρίας-Τουρκίας και θα διασχίσει Ελλάδα, Ιταλία, Ελβετία, Γερμανία, Βέλγιο και Γαλλία για να φτάσει στο Ηνωμένο Βασίλειο, φωτίζοντας τις ιστορίες των παιδιών προσφύγων που αντιπροσωπεύει. Μία παραγωγή του Good Chance Theatre, του Stephen Daldry, του David Lan και της Tracey Seaward υπό την Καλλιτεχνική Διεύθυνση του Amir Nizar Zuabi. Το «*Ταξίδι*» θα φέρει κοντά αναγνωρισμένους καλλιτέχνες, σημαντικούς πολιτιστικούς φορείς, την κοινότητα και ανθρωπιστικές οργανώσεις για να δημιουργήσουν μαζί ένα από τα πιο τολμηρά έργα δημόσιας τέχνης που έχουν επιχειρηθεί ποτέ. Το «*Ταξίδι*» θα κορυφωθεί με μία μεγάλη υπαίθρια συμμετοχική εκδήλωση στο Διεθνές Φεστιβάλ του Μάντσεστερ (Manchester International Festival) τον Ιούλιο του 2021. Σε όλη τη διαδρομή, περισσότερες από 70 πόλεις, κοινότητες και χωριά θα υποδεχθούν τη Μικρή Αμάλ με καλλιτεχνικές δράσεις – από παρελάσεις στο δρόμο και παραστάσεις μουσικής, χορού και θεάτρου στο δημόσιο χώρο μέχρι μικρές κοινοτικές εκδηλώσεις. Κάθε βήμα αυτού του ταξιδιού θα καταγράφεται και θα είναι διαθέσιμο online, δίνοντας σε θεατές από όλο τον κόσμο την ευκαιρία να μοιραστούν την ιστορία της Μικρής Αμάλ και των χιλιάδων άλλων ανθρώπων που θα συναντήσει στο δρόμο της. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Χώρες σε Εξορία», διακεκριμένοι καλλιτέχνες από τη Συρία θα δημιουργήσουν νέα έργα δημόσιας τέχνης για πολλά από τα σημεία της διαδρομής της Αμάλ. Επίκεντρο των έργων αυτών θα είναι η έννοια της εξορίας, καλώντας το κοινό να αναρωτηθεί σχετικά με το τι είναι αυτό που ονομάζουμε «σπίτι».

Ένα μεγάλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα λειτουργήσει ταυτόχρονα με τις καλλιτεχνικές δράσεις του «*Ταξιδιού*». Πριν, μετά αλλά και κατά τη διεξαγωγή του ταξιδιού της, η Μικρή Αμάλ θα έρθει σε επαφή με σύγχρονους ανθρώπους από κοινότητες, προσφυγικές και μη, μέσω προγραμμάτων δημιουργικής μάθησης, ειδικά φτιαγμένων για κάθε της σταθμό. Σε αυτή την περίοδο τεράστιων παγκόσμιων αλλαγών, Το «*Ταξίδι*» είναι μία τεράστια καλλιτεχνική απάντηση. Υπερβαίνει γεωγραφικές, πολιτικές και γλωσσικές διαφορές για να αφηγηθεί μία ιστορία για την ανθρώπινη φύση που μας ενώνει και για να διασφαλίσει ότι δε θα λησμονήσουμε τα εκατομμύρια εκτοπισμένων παιδιών, που είναι πιο ευάλωτα από ποτέ εν μέσω αυτής της παγκόσμιας πανδημίας. Καθώς η Μικρή Αμάλ θα διασχίζει την Τουρκία και την Ευρώπη, θα πραγματοποιηθεί εκστρατεία συγκέντρωσης πόρων για τη στήριξη των

προσφύγων εν μέσω αυτής της μεγάλης κρίσης.¹⁴⁷ Εκατοντάδες διεθνείς συνεργάτες θα στηρίξουν τη Μικρή Αμάλ στο ταξίδι της – από θέατρα, κοινοτικές ομάδες, καλλιτεχνικές και ανθρωπιστικές οργανώσεις μέχρι τοπικές και κρατικές αρχές. Σε μια περίοδο τεράστιων παγκόσμιων αλλαγών, το «Ταξίδι» είναι μία τεράστια καλλιτεχνική απάντηση: μία πολιτιστική οδύσσεια που υπερβαίνει γεωγραφικές, πολιτικές και γλωσσικές διαφορές για να αφηγηθεί μία νέα ιστορία για την ανθρώπινη φύση που μας ενώνει – και για να διασφαλίσει ότι ο κόσμος δε θα ξεχάσει τα εκατομμύρια εκτοπισμένων παιδιών, το καθένα με τη δική του ιστορία, που είναι πιο ευάλωτα από ποτέ εν μέσω της παγκόσμιας πανδημίας.¹⁴⁸

«Ακριβώς επειδή η προσοχή του κόσμου είναι στραμμένη αλλού αυτή τη στιγμή, είναι σημαντικότερο από ποτέ να αναζωπυρώσουμε τη συζήτηση γύρω από την προσφυγική κρίση και να αλλάξουμε τον τρόπο που τη βλέπουμε. Ναι, οι πρόσφυγες χρειάζονται όντως τρόφιμα και κουβέρτες, αλλά χρειάζονται επίσης αξιοπρέπεια και τη δική τους φωνή. Σκοπός του Ταξιδιού είναι να αναδείξει τις ικανότητες των προσφύγων, όχι μόνο τις δεινές συνθήκες στις οποίες έχουν περιέλθει. Η Μικρή Αμάλ έχει ύψος 3.5 μέτρα επειδή θέλουμε ο κόσμος να μεγαλώσει όσο χρειάζεται για να την υποδεχτεί. Θέλουμε να μας εμπνεύσει μεγαλύτερες σκέψεις και ακόμα μεγαλύτερες πράξεις.» *Amir Nizar Zuabi, Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Ταξιδιού*

Σε όλη την ιστορία η μετακίνηση και μετατόπιση των ανθρώπων έχει πυροδοτήσει την πρόοδο του ανθρώπινου είδους, εμπλουτίζοντας τον πολιτισμό και επιταχύνοντας την κατάκτηση της γνώσης. Το «Ταξίδι» αναδεικνύει τη συμβολή των προσφύγων και των μεταναστών, γιορτάζοντας έτσι τη μετανάστευση και την πολιτισμική πολυφωνία. Επαναπροσδιορίζει την ιστορία του πρόσφυγα για να μιλήσει για διαχρονικές έννοιες όπως η θέληση, η επιτυχία, ο σεβασμός, η φιλοξενία και η καλοσύνη.

Η τέχνη προβάλλει το συλλογικό στοιχείο της ανθρώπινης φύσης πέρα από τη γλώσσα, την κουλτούρα, το οικονομικό ή το μορφωτικό επίπεδο. Το *Ταξίδι* της Αμάλ μπορεί να φέρει αλλαγές που θα μείνουν στο χρόνο. Αφηγούμενοι τις ιστορίες ανθρώπων που συχνά περιθωριοποιούνται ή γίνονται αντικείμενα φόβου ή οίκτου, μπορούμε να μεταμορφώσουμε και να βελτιώσουμε τις ζωές τους αλλά και τις δικές μας.

Το «Ταξίδι» θα φέρει κοντά εξαιρετικούς καλλιτέχνες κάθε είδους για να δημιουργήσουν από κοινού μία μοναδική διαδραστική δημόσια πολιτιστική εκδήλωση. Όπου πηγαίνει η Μικρή Αμάλ, καλλιτέχνες αλλά και ολόκληρες κοινότητες θα την καλωσορίζουν με φεστιβάλ σε ολόκληρη την πόλη, καθώς και με παραστάσεις ποίησης, μουσικής, θεάτρου και χορού.

Μέσω της online προβολής εκδηλώσεων σε streaming, θεατές από ολόκληρο τον κόσμο θα έχουν τη δυνατότητα να καλωσορίσουν και εκείνοι τη Μικρή Αμάλ στα σπίτια και στις γειτονιές τους για να μοιραστεί μαζί τους την ιστορία της αλλά και τις χιλιάδες άλλες ιστορίες που θα συναντά στο δρόμο της.¹⁴⁹

Αυτή η δράση επομένως θα μπορούσε να γίνει ένα μικρό παράδειγμα και για άλλες παγκόσμιες δράσεις. Η ευαισθητοποίηση όλων πρέπει να επιτευχθεί. Όπως αναφέρει και ο τίτλος του

¹⁴⁷ <https://www.solidaritynow.org/amala/> Μια τεράστια κούκλα θα περπατήσει από τα σύνορα Τουρκίας -Συρίας μέχρι το Manchester στη νέα θεατρική παραγωγή των δημιουργών του THE JUNGLE

¹⁴⁸ <https://www.walkwithamal.org/el/> Ιούλιος- Νοέμβριος 2021 Ένα μικρό κορίτσι. Μία ΜΕΓΑΛΗ Ελπίδα.

¹⁴⁹ <https://www.walkwithamal.org/el/> Ιούλιος- Νοέμβριος 2021 Ένα μικρό κορίτσι. Μία ΜΕΓΑΛΗ Ελπίδα.

βιβλίου του καθηγητή Κου Χριστόπουλου Δημήτριου το οποίο έχω χρησιμοποιήσει και βιβλιογραφικά «Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση» πρέπει να αντιμετωπίσουμε παγκοσμίως σοβαρά το προσφυγικό διότι πλέον αποτελεί πραγματικό κοινωνικό φαινόμενο που φέρνει άλλοτε πολλά και άλλοτε λίγα προβλήματα όπως αναφέρει και ο καθηγητής. Πρέπει λοιπόν όλοι να συμφιλιωθούμε με την πραγματικότητα να μπούμε μέσα στο φαινόμενο αυτό όλοι ανεξαιρέτως οι πληθυσμοί λαμβάνοντας μέτρα ώστε να πάντων να βιώνουν δυσκολίες οι λαοί.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι από μέρους της ΕΕ έχουν γίνει τεράστιες προσπάθειες να προστατευθούν οι ευάλωτες ομάδες με έμφαση αυτή των ανήλικων που αιτούνται άσυλο από την Ευρώπη. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη είναι υποχρεωμένα να εξασφαλίζουν στα παιδιά πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου ή επικουρικής προστασίας και να προστατεύουν και να βοηθούν τα παιδιά που είναι πρόσφυγες ή ζητούν άσυλο. Ανάλογα πρέπει να πράξουν και με τις γυναίκες, τα άτομα με ειδικά προβλήματα, ειδικές ανάγκες, με όσους έχουν υποστεί βία ή διωγμό, με τους ηλικιωμένους, με τις μονογονεϊκές οικογένειες, με τις οικογένειες με ομόφυλους γονείς, με τους ομοφυλοφίλους, τους τρανς και με οποιουσδήποτε άλλους έχουν τον χαρακτηρισμό ως ευάλωτοι. Επιστροφές τόσο των ανήλικων όσο και των υπόλοιπων ευάλωτων θα γίνονται κάτω από κριτήρια και όχι με την αρχή της μη επαναπροώθησης, με άλλα λόγια, αν η επιστροφή δημιουργεί πραγματικό κίνδυνο να υποστεί το άτομο βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή αν η επιστροφή βάζει σε κίνδυνο τη ζωή ή την ελευθερία του ατόμου λόγω δίωξης, που συμπεριλαμβάνει και τις ειδικές μορφές δίωξης.

Σε ό, τι αφορά ειδικότερα τα παιδιά, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού θεωρεί ότι η επιστροφή ή η απέλαση ενός ανηλίκου δεν αποτελεί εναλλακτική λύση εφόσον υπάρχει «εύλογος κίνδυνος» ότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανηλίκου. Στην αξιολόγηση αυτών των κινδύνων περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η κατάσταση της προσωπικής και γενικής ασφάλειας που θα συναντήσει το παιδί όταν επιστρέψει, οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, η ύπαρξη επαρκούς μέριμνας καθώς και η διάρκεια απουσίας από την χώρα προέλευσης.

Υπάρχουν ειδικές δικονομικές εγγυήσεις για τους ανήλικους κατά τη διάρκεια των διαδικασιών επαναπατρισμού. Αν η επιστροφή θέτει κίνδυνο επαναπροώθησης, όπως το εξηγήσαμε παραπάνω, πρέπει τους χορηγείται η δυνατότητα πρόσβασης σε πραγματική προσφυγή και το δικαίωμα να προβάλλουν νομικές αντιρρήσεις κατά της απόφασης επαναπατρισμού. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού ζητά επίσης από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την εκπροσώπηση των ανηλίκων είτε μέσω του επιτρόπου τους είτε μέσω δικηγόρου στις διαδικασίες αυτές.

Επιπλέον, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ζητά από τα κράτη να προβαίνουν σε εξέταση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού πριν λάβουν οποιαδήποτε απόφαση για μόνιμη λύση και να τεκμηριώνουν την απόφαση αυτή. Η συνήθης πρακτική των ευρωπαϊκών χωρών να εκδίδουν διαταγές απέλασης χωρίς την εξασφάλιση εκπροσώπησης ή νομικής συνδρομής του ανηλίκου και χωρίς να παρέχεται η δυνατότητα προσφυγής κατά των αποφάσεων αυτών, αποστερεί, στην πράξη, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Επιπλέον, η πρακτική της διαταγής και εφαρμογής απέλασης εις βάρος ανηλίκων χωρίς πρότερη αξιολόγηση των λόγων φυγής τους ή του ενδεχομένου να υποστούν απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση μετά την επιστροφή τους αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των διεθνών κανόνων. Ακριβώς το ίδιο ισχύει και για τις άλλες προαναφερθείσες ομάδες.

Πρέπει λοιπόν η ΕΕ να ευαισθητοποιηθεί και να πάρει μέτρα απέναντι σ' αυτές τις ομάδες που έχουν πραγματική ανάγκη το άσυλο που θα τους χορηγήσει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ‘Αν το προσφυγικό ήταν πρόβλημα, θα είχε λύση’ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Κ. ΔΗΜΗΤΡΗΣ [Καθηγητής Παντείου Παν.] ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΙΣ 2020
- ‘Ευρωπαϊκή Ένωση Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική’ ΜΟΥΣΗΣ ΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ 2018
- ‘Η αναγνώριση των δικαιωμάτων της γυναίκας’ WOLLSTONECRAFT MARY ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΕΥ 2018
- ‘Το Μεταναστευτικό ζήτημα στη Μεσόγειο (ΙΣΠΑΝΙΑ - ΙΤΑΛΙΑ - ΕΛΛΑΔΑ)’ ΚΑΛΟΦΩΛΙΑΣ Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Εκδότης: ΣΙΔΕΡΗΣ Μ. 2011
- ‘Μεταναστευτικό Δίκαιο και Δίκαιο Ιθαγένειας ερμηνεία - διαγράμματα – υποδείγματα (ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΟΜΟΓΕΝΕΙΣ, ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ, ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ)’ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΚΗ ΕΥΔΟΚΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 2016
- ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ/Αρ. Φύλλου 80/ 1 Απριλίου 2014 / ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ- ΠΡΟΣΦΥΓΑ
- https://ec.europa.eu/info/index_en EUROPEAN COMMISSION
- ‘Κατευθυντήριες Οδηγίες για τα Ασυνόδευτα Παιδιά που ζητούν άσυλο’ έγγραφο από την σελίδα της UNHCR / ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ , ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2005
- <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/06/Alvafitari.pdf> ΕΛΙΑΜΕΠ ‘Το Αλφαβητάρι της Μετανάστευσης’ /ΕΝΤΑ ΓΚΡΕΜΗ ΚΑΙ ΑΝΝΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ ΙΟΥΝΙΟΣ 2015
- <https://www.unhcr.org/news/briefing/2016/10/580f1d044/mediterranean-death-toll-soars-2016-deadliestyear.html> ‘Οι μεσογειακοί θάνατοι φτάνουν στο υψηλό όλων των εποχών’ *συνέντευξη Τύπου στο Palais des Nations στη Γενεύη*/ 25 Οκτωβρίου 2016
- https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf Επίσημη Σελίδα ΤΗΣ FRONTEX
- https://ecfr.eu/article/commentary_lessons_in_compromise_a_view_on_valetta_and_antalya
- <https://www.migrationpolicy.org/news/paradox-eu-turkey-refugee-deal> ‘Το παράδοξο της συμφωνίας προσφύγων ΕΕ-Τουρκίας’ Από την Ελίζαμπεθ Κολέτ
- <https://www.hrw.org/reports/greece1208grweb.pdf> “Αφημένα στη Μοίρα τους
- Η συστηματική αποτυχία παροχής προστασίας στα ασυνόδευτα παιδιά στην Ελλάδα” /Δεκέμβριος 2008 /Copyright © 2009 Human Rights Watch ///1-56432-454-0
- Οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, Άρθρο 19, βλέπετε: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EN:HTML> [ενημέρωση: 11 Ιουλίου 2012]. Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004, Άρθρο 30, οπ.π. (υποσημείωση 3).
- ‘Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση’/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d’asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ <http://www.france-terre-asile.org/dam27/>
- Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 1989
- Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τα Ασυνόδευτα Παιδιά, Διακήρυξη Καλών Πρακτικών, 2009. Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τον Καθορισμό του Βέλτιστου Συμφέροντος των Παιδιών, 2008

- ‘Κατευθυντήριες Οδηγίες για την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών κατά την πρώτη υποδοχή στην Ελλάδα και τη διαδικασία ασύλου.’/ ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2011/Υπατη Αρμοσσία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη
- ‘Vulnerability of families with children: Major risks, future challenges and policy recommendations’ / Monika Mynarska, Bernhard Riederer, Ina Jaschinski, Desiree Krivanek, Gerda Neyer, and Livia Oláh/A project funded by European Union's Seventh Framework Programme under grant agreement no. 320116/http://www.familiesandsocieties.eu/wpcontent/uploads/2015/11/WP49MynarskaEtAl2015.pdf <https://population-europe.eu/research/policy-briefs/vulnerability-times-family-diversity>
- ‘Δικαίωμα στο Άσυλο για τους Ασυνόδετους Ανηλίκους στην Ευρωπαϊκή Ένωση’/ μελέτη συντονίστηκε από τη France terre d’asile συγκριτική μελέτη σε 27 χώρες/ Η πλήρης έκθεση διατίθεται στη διεύθυνση <http://www.france-terre-asile.org/dam27>
- <https://population-europe.eu/research/popdigests/loneliness-older-migrants> ‘Μοναξιά σε ηλικιωμένους μετανάστες’/ Βαν Τίλμπουργκ Φωκέμα /Συγγραφείς Έμιλι Φρανκ/ Πηγή: Sergiy1975
- <https://alterthess.gr/oi-alloi-prosfyges-stereotypa-provlimata-aneparkeies-poy-anaklyptoyn-kata-tis-synenteyxeis-loatki-prosfygon/> «Οι άλλοι πρόσφυγες» – στερεότυπα, προβλήματα, ανεπάρκειες που ανακύπτουν κατά τις συνεντεύξεις ΛΟΑΤΚΙ προσφύγων 26 Σεπτεμβρίου, 2016, 12:00 πμ
- https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiomata/199992_loatki-prosfyges-meionotita-mesa-sti-meionotita ‘ΛΟΑΤΚΙ πρόσφυγες: Μειονότητα μέσα στη μειονότητα’16.06.2019, 09:50 από ‘Η εφημερίδα των συντακτών’
- https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-being-trans-eu-comparative-summary_el.pdf ‘Η ζωή των τρανς ατόμων στην ΕΕ’ / FRA EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS
- <https://www.solidaritynow.org/amala/> Μια τεράστια κούκλα θα περπατήσει από τα σύνορα Τουρκίας-Συρίας μέχρι το MANCHESTER
- <https://www.walkwithamal.org/el/> Ιούλιος- Νοέμβριος 2021 Ένα μικρό κορίτσι. Μία ΜΕΓΑΛΗ Ελπίδα.
- <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/BZ0216138ENN.PDF> ‘An Introduction to the Common European Asylum System for Courts’2016
- <https://www.unhcr.org/governance.html>
- https://unric.org/el/?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=33
- ‘Vulnerability of families with children: Major risks, future challenges and policy recommendations’ / Monika Mynarska, Bernhard Riederer, Ina Jaschinski, Desiree Krivanek, Gerda Neyer, and Livia Oláh/A project funded by European Union's Seventh Framework Programme under grant agreement no. 320116/http://www.familiesandsocieties.eu/wpcontent/uploads/2015/11/WP49MynarskaEtAl2015.pdf <https://population-europe.eu/research/policy-briefs/vulnerability-times-family-diversity>